

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทน
ในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา
ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

27 ก.พ. 2538

ปริญญานิพนธ์
ของ
สามารถ สุขาวงษ์

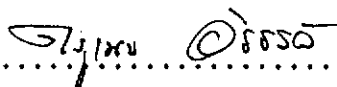
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

ตุลาคม 2537

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
การมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

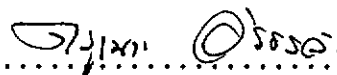
..........ประธาน

(ผศ.ดร.นเตร อักษรสวัสดิ์)

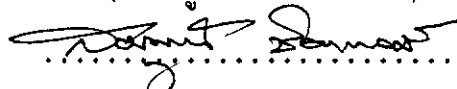
..........กรรมการ

(รศ.ดร.สมบัติ ชิตพงศ์)

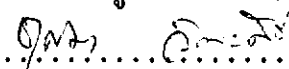
คณะกรรมการสอบ

..........ประธาน

(ผศ.ดร.นเตร อักษรสวัสดิ์)

..........กรรมการ

(รศ.ดร.สมบัติ ชิตพงศ์)

..........กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผศ.ดร.ชุตินา วัฒนศิริ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..........คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริภา พูลสุวรรณ)

วันที่...๖...เดือน...พฤษภาคม.....พ.ศ.2537

ประกาศขอบคุณการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่ง
จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เนตร อัสขสวัสดิ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์
ดร.วิเชียร อำนรักษ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
ไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา วัฒนศิริ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการ
สอบปากเปล่าและได้ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรสุกุล รองศาสตราจารย์
ดร.อารี พันธมณี ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการตรวจ แก้ไขแบบวัด
พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ขอขอบพระคุณ ท่านผู้อำนวยการโรงเรียนบางปลาม้า "สูงสูดมารผดุงวิทย์" ที่กรุณาให้
ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณอาจารย์สุกสิณี ดอกรังกุล อาจารย์ปรีชา โสมภีร์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา
ช่วยเหลือเรื่องการจัดพิมพ์และการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทเอกการมัธยมศึกษาทุกท่านตลอดจนผู้มีอุปการคุณต่อ
ผู้วิจัยอีกมากมายที่ได้เป็นกำลังใจและให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจนการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้
สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันอาจมีได้จากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่อง
บูชาพระคุณ บิดา - มารดา และครู - อาจารย์ทุก ๆ ท่าน ที่ได้มีส่วนร่วมในการวางรากฐาน
การศึกษาอบรมและให้การสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมา

สามารถ สุขาวงษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
เอกสารที่เกี่ยวกับการสอนแบบโครงการ	10
เอกสารที่เกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ	25
เอกสารที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา	41
เอกสารที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	46
เอกสารที่เกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	65
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	74
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	75
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	75
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	76
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	76
วิธีดำเนินการทดลอง	81
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	81

4 การวิเคราะห์ข้อมูล	88
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	88
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	89
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	93
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	93
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	93
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	94
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	96
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	96
ข้อเสนอแนะ	100
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	112
ภาคผนวก ก	113
ภาคผนวก ข	128
ภาคผนวก ค	149
ประวัติย่อผู้วิจัย	210

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับ	76
2 แบบแผนการทดลอง	80
3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม	89
4 เปรียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุม	90
5 ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาภายในกลุ่มทดลอง และภายในกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลองทันทีกับที่ระยะ 2 สัปดาห์	91
6 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากมาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส 101) ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 1	114
7 ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	116
8 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม .	119
9 คะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	122
10 คะแนนความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	125

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงขั้นตอนในการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ	40
2 แสดงการจำลองกระบวนการของแอทคินสัน และซีฟฟรีน	62

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และการแก้ไขปัญหาการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เพราะการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศให้เป็นผู้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ไขปัญหา ตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากรวัตถุที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสิ้นเปลืองน้อยที่สุด ฉะนั้นประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้จึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการในการเสริมสร้างบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 1)

จึงอาจกล่าวได้ว่าคุณภาพชีวิตของมนุษย์ย่อมนำไปสู่คุณภาพของสังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่ โดยหลักธรรมชาติ ชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลายจำเป็นต้องมีการอยู่ร่วมกันและพัฒนาร่วมกัน ฉะนั้นการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสันติสุขนั้นจำเป็นต้องมีทักษะ ความสามารถที่จำเป็นหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาความรู้ การให้ความคิดที่เหมาะสม หรือการใช้ความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา การตัดสินใจต่าง ๆ หรือทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ สามารถร่วมมือ มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ (ลาวัวญ์ วิทยายุทธกุล. 2533 : 33)

สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบันมักจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแข่งขันเป็นรายบุคคลเป็นส่วนใหญ่ (กรวรรณ กันยะพงศ์. 2529 : 9) ซึ่งระบบการศึกษาที่มีลักษณะเช่นนี้จะไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานกลุ่มหรือการร่วมมือกันจึงถือได้ว่าเป็นการจัดแย้งต่อหลักประชาธิปไตย (สิปปนนท์ เกตุทัต. 2517 : 9) ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ไม่สามารถฝึกให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองเพื่อส่วนรวม แต่คงใช้วิธีการให้รางวัลผู้เรียนจนลืมการร่วมมือกันที่เหมาะสม และการปฏิบัติรักษากติกาการทำงาน ทั้งนี้เพราะเห็นแก่รางวัล และการเอาชนะเป็นสำคัญ มุ่งเอาเรต

เอาเปรียบ เสียสละไม่เป็น แพ้ไม่เป็น (โกวิท ประวาลพุกษ์. 2529 : 19) ลักษณะการแข่งขันดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทำให้เด็กใช้การแข่งขันเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์กันมากกว่าการแก้ปัญหาโดยการร่วมมือกัน มุ่งมั่นที่จะเอาชนะโดยใช้ความพยายามทุกรูปแบบไม่ว่าจะอยู่ในกติกาหรือไม่ก็ตามย่อมมีผลในการทำลายต่อส่วนรวมมากกว่าผลสำเร็จ (อภิชัย พันธเสน. 2530 : 28) ซึ่งสภาพปัญหาทางสังคมที่พบเห็นอยู่เป็นประจำได้แก่ การเกิดกรณีทุจริต ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เสียสละ ปราศจากความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม (ธรรมศักดิ์ มีอิสระ. 2528 : 23) สภาพที่แท้จริงเหล่านี้เป็นดัชนีบ่งบอกคุณภาพของระบบการเรียนการสอนได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2524 : 1 - 47)

แต่หลักสูตรฉบับปรับปรุงที่กำหนดใช้ทั่วประเทศในปีการศึกษา 2534 มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่ง คือ มุ่งที่จะให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูอาจารย์ช่วยกันจัดการศึกษาให้สอดคล้องแก่กลไกต่อชีวิตจริงคือ นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นตน (สวัสดิ์ สุวรรณอักษร. 2533 : 16) เน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติ (กรมวิชาการ. 2534 : คำนำ) การเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน (กรมวิชาการ. 2534 : 1)

ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพทั้งในปัจจุบัน และอนาคตนั้น ครูสังคมศึกษาจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นสมาชิกและกำลังที่ดีของสังคม มุ่งอบรมให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีทักษะในการคิด รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแทนที่ครูจะเป็นผู้แสดงบทบาทเอง แต่จะให้ความไว้วางใจแก่นักเรียนมากขึ้น ให้นักเรียนได้คิดเอง ทำเอง พยายามแก้ปัญหาอย่างมีระบบบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและมีเหตุผล ตลอดจนให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสำคัญของกระบวนการคิดอย่างมีระบบของการทำงานร่วมกัน ฝึกการตัดสินใจในแนวทางที่ไม่ขัดต่อหลักการและเหตุผล และต้องเอื้ออำนวยต่อประโยชน์ส่วนรวม (สุมิตร คุณากร. 2523 : 136)

ฉะนั้นจึงนำการสอนแบบโครงการที่ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมกันคิดกิจกรรมและลงมือปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่เป็นจริงตามขั้นตอนต่าง ๆ (ปราณี วัฒนานิมิตรกุล. 2532 : 75) ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งได้ฝึกฝนการทำงานกลุ่ม ฝึกทักษะการอ่าน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Risk. 1958 : 470) ซึ่งตรงกับคำกล่าวของมาสโลว์ (Maslow. 101 : 102) ว่าการศึกษาจะเกิดผลดีที่สุดเมื่อผู้เรียนได้เกี่ยวข้องและสัมผัสกับปัญหาที่เป็นจริงในชีวิตตลอดจนได้วิเคราะห์ปัญหาของชุมชนทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคม โดยการมุ่งเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในฐานะพลเมืองดี หรือสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนปัจจุบันจึงควรที่จะให้นักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะและฝึกทักษะการคิดตัดสินใจ รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากการที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานอย่างเป็นระบบ และจากการที่จะได้ทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบด้วยการเรียนแบบร่วมมือ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษว่านักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาว่าจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา และเป็นการเสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้ผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า "สูงสุมาลคุณวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 11 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 485 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนบางปلام้า"สูงสมารพดงวิทย์" อำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 84 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มทดลอง มีจำนวน 42 คน สอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ

2.2 กลุ่มควบคุม มีจำนวน 42 คน สอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที การทดลองกระทำในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเนื้อหาในรายวิชา ส 101 (ประเทศของเรา 1)

5. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการสอน 2 แบบ คือ

5.1.1 การสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ

5.1.2 การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

5.2 ตัวแปรตามมี 3 ตัวแปร คือ

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

5.2.2 พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

5.2.3 ความคงทนในการเรียนรู้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสอนแบบโครงการ หมายถึงการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เลือกกระทำในสิ่งที่ตนสนใจ และเป็นผู้วางแผนในการทำงานนั่นเอง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 ชั้นนำเสนอปัญหา (Presenting) เป็นขั้นที่ครูเสนอสถานการณ์ หรือกรณีตัวอย่างให้นักเรียนเกิดความต้องการที่จะช่วยกันคิดแก้ปัญหาที่ครูได้นำเสนอ

1.2 ขึ้นกำหนดจุดมุ่งหมาย (Purposing) นักเรียนแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาและตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนว่าจะทำการศึกษาในเรื่องใด เพื่ออะไร นักเรียนจะเป็นผู้กำหนดกันเอง

1.3 ขึ้นวางแผน (Planning) เป็นขั้นที่นักเรียนช่วยกันวางแผนว่าจะดำเนินการอย่างไร จึงจะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้วางเอาไว้ ซึ่งในการวางแผนจะประกอบด้วย ชื่อโครงการ หลักการ วัตถุประสงค์ของโครงการ เจ้าของโครงการ ที่ปรึกษาโครงการ สถานที่ปฏิบัติงานโครงการ วันเวลา งบประมาณ วิธีการศึกษาค้นคว้า เครื่องมือที่ใช้ และผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.4 ขึ้นดำเนินการ (Executing) เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติงานที่ได้วางไว้

1.5 ขึ้นประเมินผล (Evaluating) เป็นขั้นรายงานปฏิบัติตามโครงการ การประเมินผลโครงการที่เสร็จสิ้นลงไป โดยให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินผลว่าโครงการที่ได้จัดทำบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอะไรบ้างและในการจัดทำโครงการ ผู้เรียนได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อย่างไรบ้าง

2. การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนที่ให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 คน นักเรียนแต่ละกลุ่มมีระดับความสามารถต่างกันคือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำ โดยกำหนดจากช่วงระดับผลการเรียนเป็น 4, 3 และ 2 มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกกลุ่มและสลับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่โดยไม่ซ้ำเดิม ดังนี้

คนที่ 1 ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม มีหน้าที่คอยประสานผลประโยชน์ของกลุ่มเพื่อให้

กลุ่มทำงานไปด้วยดี

คนที่ 2 ทำหน้าที่เป็นผู้สรุปผลการเรียนรู้ มีหน้าที่ประสานงานในกลุ่ม ช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลง สรุปผลการทำงาน

คนที่ 3 ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาข้อมูล มีหน้าที่หาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม

คนที่ 4 ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ มีหน้าที่คอยเพิ่มเติมขยายความคิด ความรู้ จากการศึกษาค้นคว้า หรือปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม

คนที่ 5 ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย

คนที่ 6 ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรือกำลังทำเหมือน ๆ กัน และให้ทุกคนสามารถอธิบายได้เหมือนกัน

3. การสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงการนำเอาเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือมาประยุกต์ใช้กับการสอนแบบโครงการ ซึ่งการสอนวิธีนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยครูเป็นผู้แบ่งกลุ่ม ภายในกลุ่มผู้เรียนจะมีระดับความสามารถแตกต่างกัน กำหนดให้ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ และรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การวางแผนการทำงาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผนในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงาน รวมทั้งการประเมินผลงาน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

3.1 ชี้นำเสนอปัญหา เป็นขั้นที่ครูเสนอสถานการณ์ หรือกรณีตัวอย่าง เพื่อให้ นักเรียนได้ตระหนักถึงปัญหาทั้งในปัจจุบันและอนาคต พร้อมทั้งร่วมกันหาวิธีการแก้ไขปัญหา

3.2 ชี้นำกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นขั้นที่ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยแต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนที่มีระดับผลการเรียน 4,3 และ 2 ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการเรียน การทำงาน ตลอดจน รับผิดชอบการทำงานร่วมกัน เมื่อแบ่งกลุ่มและกำหนดหน้าที่เรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละกลุ่มเลือกปัญหา และตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนว่าจะศึกษาเรื่องใด เพื่ออะไร โดยเขียนเป็นโครงการขึ้นมาซึ่งมีรูปแบบการเขียนเริ่มตั้งแต่ ชื่อโครงการ หลักการ วัตถุประสงค์ของโครงการ เจ้าของโครงการ ที่ปรึกษา สถานที่ปฏิบัติ งานโครงการ วันเวลา งบประมาณ วิธีการดำเนินการ เครื่องมือ และ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

3.3 **ขั้นวางแผน** เป็นขั้นที่นักเรียนจะช่วยกันวางแผนว่าจะดำเนินการอย่างไร จึงจะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

3.4 **ขั้นดำเนินการ** เป็นขั้นการปฏิบัติตามโครงการของนักเรียนในแต่ละกลุ่มที่วางไว้

3.5 **ขั้นประเมินผล** เป็นขั้นรายงานการปฏิบัติโครงการ การประเมินโครงการที่เสร็จสิ้นลงไป โดยผู้สรุปผลการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มจะเป็นผู้รายงานการปฏิบัติโครงการ การประเมินโครงการ

4. การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 9 ขั้น ดังนี้

4.1 **ขั้นสร้างความสนใจ** หมายถึงการทำให้นักเรียนสนใจต่อบทเรียนโดยครูอาจจะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสนทนาซักถาม การใช้สถานการณ์จำลอง หรือการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น วัตถุต้น สไลด์ รูปภาพ เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน

4.2 **ขั้นแจ้งจุดประสงค์** หมายถึงการแจ้งให้นักเรียนทราบว่าเมื่อนักเรียนเรียนจบเนื้อหาที่กำหนดให้แล้ว นักเรียนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง

4.3 **ขั้นทบทวนความรู้เดิม** หมายถึงการทบทวนความรู้ที่นักเรียนมีอยู่ก่อนหน้าแล้ว อันจะเป็นพื้นฐาน หรือเป็นประโยชน์ต่อการเรียนในสิ่งใหม่ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีการอภิปรายซักถาม หรือการทำแบบทดสอบ

4.4 **ขั้นเสนอบทเรียนใหม่** หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งอาจจะมีการบรรยาย การค้นคว้า การอภิปราย ประกอบกับการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

4.5 **ขั้นแนะให้เกิดการเรียนรู้** หมายถึง การแนะนำให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

4.6 **ขั้นแสดงพฤติกรรม** หมายถึงการให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่ครูกำหนดให้

4.7 **ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ** หมายถึง การสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนให้นักเรียนได้ทราบ

4.8 **ขั้นประเมินผล** หมายถึง การวัดหรือประเมินพฤติกรรมว่านักเรียนได้กระทำลงไปนั้นได้ผลบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่เพียงใด

4.9 **ขั้นส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้** หมายถึง การย้ำหรือทบทวนบทเรียนที่เรียนผ่านมา เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

5. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา** หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติโครงการของผู้เรียนในรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชากรกับพระพุทธศาสนา ประชากรกับวัฒนธรรมและประเพณี ประชากรกับสิ่งแวดล้อม ประชากรกับเศรษฐกิจ จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส 101) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่พึงประสงค์ด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) และวัดด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

6. **พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม** หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของนักเรียนในขณะที่ทำงานกลุ่ม เพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและหาคุณภาพแล้ว

7. **ความคงทนในการเรียนรู้** หมายถึง ปริมาณความรู้ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ยังระลึกได้ภายหลังจากการจบบทเรียนไปแล้ว แสดงออกโดยการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาลับเดิม โดยทิ้งระยะห่าง 2 สัปดาห์

8. **เกณฑ์ระดับความสามารถ** หมายถึง เกณฑ์ที่ใช้กำหนดคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มซึ่งมีจำนวน 6 คน นักเรียนภายในกลุ่มจะมีความสามารถแตกต่างกันพิจารณาจากระดับผลการเรียนในรายวิชา ส.ป.ช. ที่นักเรียนได้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนสุดท้าย นักเรียนที่มีความสามารถสูงจะมีระดับผลการเรียน 4 ปานกลางระดับผลการเรียน 3 และต่ำระดับผลการเรียน 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ

ความหมายของการสอนแบบโครงการ

การสอนแบบโครงการ หมายถึง การใช้งานชิ้นใหญ่เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมแห่งการเรียนรู้ แต่เดิมศัพท์นี้ใช้กับการสอนทางหัตถศึกษาโดยไม่คำนึงถึงความสำคัญของการตั้งใจหรือการวางแผนของเด็ก แต่อย่างไรก็ตามในการทำงานชิ้นใหญ่ก็จะต้องมีการวางแผนอยู่นั่นเอง ต่อมาวิธีสอนแบบนี้ก็ได้นำมาใช้กับวิชาเคหศาสตร์และวิชาเกษตรศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่ใช้ในการปฏิบัติมาก

หลังจากปี ค.ศ.1900 เป็นต้นมา อิทธิพลทางจิตวิทยาแผนใหม่ทำให้เกิดความคิดขึ้นว่าโครงการควรประกอบด้วยกิจกรรมแห่งการเรียนรู้อันสืบเนื่องมาจากการขบคิดปัญหา ซึ่งเด็กก็มีโอกาสที่จะเลือกวางแผนและดำเนินการของเขาเองตามหลักความคิดเช่นนี้เลยทีเดียวเมื่อใดที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการพบปัญหาของชีวิตจริงๆ และให้ผู้เรียนได้มีการวางแผน และดำเนินการปฏิบัติออกไปอย่างจริงจังแล้ว การเรียน และการปฏิบัติเช่นนี้ย่อมเรียกได้ว่าเป็นการเรียนการสอนแบบโครงการ (Project Method)

ต่อมาความหมายของโครงการได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอีก ทั้งนี้เนื่องจากปรัชญาของจอห์น ดิวอี้ และด้วยความหมายของบรรดาครูที่วางแผนแบบหน่วย ให้มีส่วนร่วมที่สำคัญอันมีรากฐาน

มาจากแนวชีวิตจริง ๆ ซึ่ง ดับบลิว เอช คิลแพทริค (W.H. Kilpatrick) ได้หยิบยกขึ้นมาพิจารณา และใช้ในปี ค.ศ. 1918 ท่านได้แสดงลักษณะของโครงการไว้ว่าเป็น "กิจกรรมซึ่งประกอบด้วยความตั้งใจและจริงใจและนำเข้าหาสิ่งแวดล้อมทางสังคม" การตีความหมายของโครงการว่าเป็นกิจกรรมที่ประกอบขึ้นด้วยความตั้งใจและเต็มใจนี้เป็นความพยายามที่จะเสริมหรือเน้นข้อเท็จจริงที่ว่า ความตั้งใจและสนใจนั้นเป็นปัจจัยที่มีกำลังอำนาจในการเรียนซึ่งมีลักษณะแห่งกิจกรรมที่ประกอบขึ้นด้วยความเต็มใจและตั้งใจ

ตั้งแต่นั้นมาจนบัดนี้ ก็เป็นที่ยอมรับกันแน่นอนแล้วว่า โครงการเป็นหน่วยกิจกรรมแห่งการเรียน ซึ่งเกิดจากความเต็มใจและตั้งใจของนักเรียนเอง กิจกรรมนี้จะต้องเกี่ยวข้องกับงานภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจและสนุกสนานอยู่ในตัวของมันเองแล้ว โดยผู้เรียนเป็นผู้ตั้งจุดหมายขึ้นไว้ว่าจะปฏิบัติไปได้แค่ไหน เพื่อหวังผลอะไร แล้วจึงวางแผนการและดำเนินงานต่อไปตามวิธีที่คล้ายคลึงกับวิถีชีวิตจริง ๆ

นอกจากความหมายดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังได้มีผู้ที่ให้ความหมายของการสอนแบบโครงการไว้อีกหลายท่าน เช่น ออซลี แจ่มเจริญ และ สุกัญญา ธารีวรรณ (2523 : 79) ได้กล่าวถึงวิธีสอนแบบโครงการว่าเป็นวิธีสอนที่มุ่งหมายให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่เป็นปัญหาตามสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน และใช้วัสดุในการสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา เน้นที่ผลงานของนักเรียนซึ่งสามารถกระทำออกมาได้เป็นผลสำเร็จ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อส่วนรวม

สันต์ วรศิริ (2527 : 19) กล่าวว่าวิธีสอนแบบโครงการเป็นวิธีสอนที่ให้โอกาสนักเรียนได้วางแผนโครงการและดำเนินการให้สำเร็จตามโครงการนั้น อาจเป็นโครงการที่จัดทำเป็นหมู่ หรือคนเดียวก็ได้ ลักษณะการสอนคล้ายตามสภาพความเป็นจริงของสังคม เป็นการทำงานที่เริ่มต้นด้วยปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหาโดยลงมือทดลองปฏิบัติจริง ๆ

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2527 : 131) กล่าวว่าไว้ว่า การสอนแบบโครงการเป็น การสอนที่คล้ายตามสภาพความเป็นจริงในชีวิต มุ่งให้นักเรียนได้มีโอกาสวางแผนโครงการและดำเนินงานให้สำเร็จตามความมุ่งหมายนั้น นักเรียนจะมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงานนั้นด้วยตนเอง วิธีนี้เริ่มต้นด้วยปัญหาต่าง ๆ แล้วดำเนินการแก้ปัญหาด้วยการใช้ความคิดและลงมือกระทำจริง

สุทิน บุญวงศ์ (2530 : 50) กล่าวว่า วิธีสอนแบบโครงการเป็นการสอนที่ให้ นักเรียนเป็นหมู่ หรือรายบุคคล ได้วางโครงการดำเนินงานให้สำเร็จตามโครงการนั้นนับว่าเป็น การสอนที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง เด็กจะทำงานนี้ด้วยการตั้งปัญหาคำถามการแก้ปัญหาด้วยการ ลงมือกระทำจริง เช่น โครงการรักษาความสะอาดของห้องเรียน

ประนอม เคชชัย (2531 : 234) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนแบบโครงการเป็นนวัตกรรมการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนรู้จักตั้งโครงการ วางแผนงาน และปฏิบัติงานด้วยตนเอง โดยถือหลักการเรียนรู้ที่ว่า สืบมากกว่า ไม่เท่าตาเห็น สืบตาเห็น ไม่เท่ามือคลำ สืบมือคลำ ไม่เท่าทำเอง ซึ่งหมายความว่า การเรียนรู้ที่ดีและสามารถจำได้ยืนยาวนั้นเกิดจากการกระทำโดย ตัวผู้เรียนเอง การสอนแบบนี้ ใช้สำหรับเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

ประภัสสร วงศ์วรรณ (2531 : 99) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนแบบโครงการเป็น การสอนแบบหนึ่งในหลายๆ แบบ เชื่อว่าจะช่วยให้เด็กเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจตามความ อยากรู้อยากเห็น สามารถนำทักษะในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ช่วยเสริมสร้างความ รับผิดชอบ ความมีวินัยใน จะดำเนินตามแผนการของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การสอนแบบโครงการเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูจะเป็นผู้เริ่มต้นด้วยปัญหาหรือประเด็นที่นักเรียนสงสัย มีความสนใจ อยากหาความรู้หรือ กระทำการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่การวางแผน การดำเนินกิจกรรมตามแผน รวมทั้งการประเมินผลงานให้เพื่อนนักเรียนภายในชั้นเรียนได้ทราบ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การที่ผู้สอนใช้การสอนแบบโครงการจะทำให้เด็กเรียนมีโอกาสได้แก้ ปัญหาจริง ๆ อย่างที่ได้จบการศึกษาออกไปแล้วจะต้องพบและสัมผัส โดยที่ครูจะเป็นผู้ที่นำเอา ปัญหาต่าง ๆ มาจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้แก่เด็กเรียนฝึกให้นักเรียนได้เป็นผู้รู้จักการ ค้นคว้า ไม่ใช่เป็นผู้ตอบปัญหาโจทย์หรือทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ ที่ครูตั้งใจให้นักเรียนทำการสอนแบบ โครงการจึงช่วยให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวออกไปเผชิญกับความเป็นไปในโลกปัจจุบัน ผู้เรียนจะต้อง อาศัยผู้เรียนเองเป็นหลัก รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ใช้สติปัญญา ไหวพริบ ความรอบคอบ มานะ อดทน บากบั่นที่จะทำงานของตนหรือกลุ่มให้สำเร็จ

จุดมุ่งหมายของการสอนแบบโครงการ

พิตซ์เจอร์รัล และ พิตซ์เจอร์รัล (Fitzgerald and Fitzgerald. 1955 :

356) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนแบบโครงการไว้ว่า

1. เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน ทั้งนี้เพราะในการสอนแบบโครงการนั้น ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้เลือกโครงการด้วยตนเอง แต่ก่อนที่นักเรียนจะเลือกได้ ครูจะต้องจัดสถานการณ์ให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นเสียก่อน ผู้เรียนจึงจะสามารถเลือกโครงการได้ ฉะนั้นการที่นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นจะทำโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น แสดงว่านักเรียนมีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องนั้น ๆ

2. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์จริงซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการทำงานนั้นได้ดีที่สุด

3. เพื่อพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองที่จะสะสมเก็บรวบรวม และหาความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลที่จะเข้าใจสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมโดยใช้ประสบการณ์ของตน

5. เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบที่จะใช้เสรีภาพในการคิดและการกระทำ

6. เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการวางแผนและดำเนินการให้บรรลุ

เป้าหมาย

7. เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสรรค์งานและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. เพื่อให้รู้จักคิดและประเมินผลงานของตนเอง

การสอนแบบโครงการเป็นการสอนเพื่อฝึกทักษะการทำงานด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผนการทำงาน การเตรียมงาน การประเมินผลงานและการวิเคราะห์ผลงาน ตลอดจนการทำงานร่วมกัน การสื่อความหมายด้วยตัวอักษร และด้วยวาจา ซึ่งจะก่อให้เกิดความคิดริเริ่ม ความคิดในสิ่งวิพากษ์วิจารณ์ และความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ได้จับต้องได้ทดลองแล้วสรุปผลการปฏิบัติเป็นความรู้ความเข้าใจ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2522:124)

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า การสอนแบบโครงการเป็นการสอนที่มีจุดมุ่งหมายจะให้ ผู้เรียนได้ คิดเป็น (มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิด) ทำเป็น (รู้จักวางแผนการทำงานศึกษา ค้นคว้าลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง)และแก้ปัญหาเป็น (สามารถนำผลจากการศึกษาค้นคว้าไปปฏิบัติ ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้)

ประเภทของโครงการ

ในการจัดทำโครงการนั้นได้มีผู้เสนอแนวทางในการจัดทำแตกต่างกัน อาทิเช่น

ประนอม เดชชัย (2531 : 235) ได้จัดแบ่งประเภทของโครงการไว้ 3 ประเภทดังนี้

1. โครงการเกี่ยวกับวัสดุประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เช่น โครงการจัดทำแผนที่ขนาดใหญ่ โครงการจัดทำกล้องดูดาว ฯลฯ
2. โครงการวิจัยย่อย ๆ เพื่อแก้ปัญหาดัง ๆ เช่น การแก้ปัญหาคความไม่ร่วมมือกัน รักษาความสะอาดของห้องเรียน โครงการแก้ปัญหายาเสพติด มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหา และรู้จักการตัดสินใจ และรู้จักเสนอวิธีการแก้ปัญหามนวิวิทยาศาสตร์
3. โครงการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หรือค้นคว้าจากแหล่งวิชา หรือการศึกษานอกสถานที่ แล้วเขียนรายงาน ส่ง เช่น โครงการค้นคว้าเกี่ยวกับความเจริญของวัฒนธรรมในสมัยต่าง ๆ โครงการค้นคว้าเกี่ยวกับวิวัฒนาการของทางการศึกษาไทย ฯลฯ เป็นต้น

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2527:131) ได้จัดแบ่งประเภทของการสอนแบบโครงการ ไว้ในแนวเดียวกัน โดยได้จัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. โครงการในการจัดสร้างวัสดุ (Material Project) เช่น การตัดเสื้อ การเพาะเห็ดฟาง เป็นต้น
2. โครงการที่จะหาความรู้และทักษะ (Learning Project) เช่น การค้นคว้าเรื่องเขาพระวิหาร เป็นต้น
3. โครงการที่จะแก้ปัญหา (Intellectual of Problem Projects) เช่น ทำอย่างไรจึงจะใช้เงินพอ เป็นต้น

อัญชลี แจ่มเจริญ (2523 : 79) ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทของโครงการอาจแบ่งออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. โครงการเกี่ยวกับการสร้างวัสดุ เช่น การสร้างโต๊ะ การชุดสระน้ำ การพัฒนาบริเวณโรงเรียน การปลูกต้นไม้ ไม้ดอก การสร้างอุปกรณ์การสอน เป็นต้น
 2. โครงการเกี่ยวกับการสำรวจ เช่น การศึกษานอกสถานที่ การสำรวจการจัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
 3. โครงการหาความรู้และทักษะ เช่น โครงการฝึกพูดภาษาอังกฤษ โครงการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองแบบต่าง ๆ
 4. โครงการที่จะแก้ปัญหา เช่น โครงการแก้ปัญหาในการฝึกสอนแบบจุลภาคเป็นต้น
- ส่วนสันต์ วรศิริ (ม.ป.ป. : 19) ได้แบ่งประเภทของโครงการแตกย่อยออกไปอีกเป็น 5 ประเภทดังนี้

1. โครงการเกี่ยวกับการสำรวจ ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่
 2. โครงการที่เกี่ยวกับการสร้างวัสดุ ได้แก่ การสร้างอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียน
- วิชาศิลปปฏิบัติ เป็นต้น
3. โครงการที่เกี่ยวกับการเล่น เช่น การเล่นเกมประเภทต่าง ๆ การแสดงละครวรรณคดี และอื่น ๆ
 4. โครงการที่เกี่ยวกับทักษะและความรู้ การค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ
 5. โครงการที่จะแก้ปัญหา

ถึงแม้ว่าจะได้มีการจัดแบ่งโครงการออกเป็นประเภทก็ตาม คงจะเป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญมากนัก แต่สิ่งที่ควรคำนึงให้มากก็คือ

1. การให้ผลที่คุ้มค่าของโครงการ
2. เป็นเรื่องที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตจริง
3. ให้คุณค่าทางการเรียน
4. มีแหล่งวิชาและวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ
5. เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาและชั้นเรียน

ขั้นตอนในการสอนแบบโครงการ

ชาอุทัย ศรีไสยเพชร (2527 : 131 - 132) ได้ลำดับขั้นตอนการสอนแบบโครงการไว้ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย ครูพยายามที่จะแนะนำและให้นักเรียนตั้งความมุ่งหมายของการเรียนว่าเราจะเรียนเพื่ออะไร
2. วางโครงการ ให้นักเรียนวางแผนงานที่จะแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดีโดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือตามที่เห็นสมควร
3. ลงมือแก้ปัญหา เด็กได้ลงมือกระทำจริงตามแผนงานนั้นโดยครูคอยส่งเสริมให้นักเรียนได้กระทำคล้อยตามความมุ่งหมาย ให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนด้วยความมานะอดทนให้รู้จักการที่จะวัดผลงานที่ได้กระทำไปทุกระยะเพื่อดำเนินการลุล่วงไป
4. สอบสวนพิจารณา ข้อนี้นักเรียนจะต้องสอบสวนพิจารณาว่าสิ่งที่ได้กระทำนั้นยังมีข้อบกพร่องอะไรจะต้องแก้ไขอีกบ้าง ครูมีส่วนที่จะให้ข้อแนะนำชี้ให้เห็นข้อบกพร่องและวิธีที่จะแก้ไขให้ดีขึ้น

สุวัฒน์ มุทธเมธา (2522 : 195) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินการสอนแบบโครงการไว้ดังนี้

1. ปัญหาหรือความต้องการ ผู้เรียนต้องมีปัญหา หรือความต้องการที่จะทำงานตามโครงการใดโครงการหนึ่งออกมา
2. กำหนดจุดประสงค์ในการทำงานตามโครงการนั้นให้ชัดเจน
3. ผู้เรียนวางแผนการทำงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์ของโครงการที่กำหนดไม่ว่าเป็นงานบุคคลหรืองานกลุ่มก็ตาม
4. เสนอแผนงานที่กำหนดเรียบร้อยแล้วต่อครูผู้สอน ครูและผู้เรียนพิจารณาแผนงานร่วมกัน ครูให้แนวคิด และข้อเสนอในการปรับปรุงแผน
5. ดำเนินงานตามแผนและขั้นตอนที่กำหนด เมื่อมีปัญหา อุปสรรคขั้นตอนใด ขั้นตอนที่หนึ่ง ก็อภิปรายร่วมกัน มีครูเป็นที่ปรึกษาแนะนำ ครูเข้าไปเกี่ยวข้องเมื่อมีความจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น ครูต้องให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ความคิด และการตัดสินใจของตนเองให้มากที่สุด
6. ประเมินผลงาน ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของตนเอง

เมื่อได้พิจารณาในรายละเอียดการลำดับขั้นตอนการสอนแบบโครงการของแต่ละท่านแล้ว จะเห็นว่าหลักสำคัญ ๆ ในแต่ละขั้นตอนนี้ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพียงแต่บางท่านกำหนดชื่อ และขั้นตอนต่างกัน บางท่านกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพียง 3 ขั้น บางท่านก็กำหนดไว้อย่างละเอียดถึง 6 ขั้น

สำหรับในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักการศึกษาแต่ละท่านมาสรุปรวบรวม จัดลำดับขั้นตอนเพื่อให้เหมาะสมกับระดับชั้นและเนื้อหาโดยได้แบ่งออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นที่ครูจะเสนอสถานการณ์ หรือกรณีตัวอย่างให้นักเรียนเกิดความ ต้องการที่จะช่วยกันคิดแก้ปัญหาที่ครูได้นำเสนอ

2. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นขั้นที่นักเรียนทำการเลือกปัญหาและตั้งจุดมุ่งหมาย การเรียนว่า จะทำการศึกษาในเรื่องใด เพื่ออะไร นักเรียนจะเป็นผู้กำหนดกันเองและทำงาน เป็นกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. ขั้นวางแผน เป็นขั้นที่นักเรียนจะช่วยกันวางแผนว่าจะดำเนินการแก้ปัญหา นั้น อย่างไร จึงจะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ในการวางแผนของนักเรียนนั้นจะประกอบด้วย

- 3.1 ชื่อโครงการ บอกชื่อโครงการที่จะจัดทำ
- 3.2 หลักการ บอกเหตุผลและหลักการที่ต้องจัดทำโครงการนั้น
- 3.3 วัตถุประสงค์ การปฏิบัติการครั้งนี้คาดว่าจะมีเกิดผลคืออะไรบ้าง
- 3.4 เจ้าของโครงการ ผู้จัดทำโครงการประกอบด้วยใครบ้าง
- 3.5 ที่ปรึกษา ผู้ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการจัดทำโครงการ
- 3.6 สถานที่ปฏิบัติโครงการ ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
- 3.7 วัน เวลา ในการปฏิบัติงาน จะใช้เวลาทั้งหมดกี่คาบ เริ่มงาน วัน เดือน

ปี พ.ศ.ใด และจะเสร็จสิ้นลงเมื่อใด

3.8 งบประมาณในการดำเนินการ ใช้งบประมาณเท่าไร แยกเป็นรายการ ค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง

3.9 วิธีการศึกษาค้นคว้า ใช้วิธีการศึกษาหาข้อมูลอย่างไรในการที่จะทำให้โครงการบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3.10 เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

3.11 ผลที่คาดว่าจะได้รับ คาดว่าโครงการที่จัดทำจะสามารถแก้ปัญหาอะไรได้บ้าง และจะได้รับผลจากการดำเนินงานในครั้งนั้นมากน้อยเพียงใด

4. ขั้นตอนการ เป็นขั้นการปฏิบัติงานตามโครงการที่วางไว้ของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม

5. ขั้นตอนประเมินผล เป็นขั้นของการประเมินโครงการที่ได้จัดทำเสร็จสิ้นลงไป โดยนักเรียนจะเป็นผู้ประเมินว่า โครงการที่ได้จัดทำนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อย เพียงใด และในการจัดทำโครงการนี้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อย่างไรบ้าง

สำหรับรูปแบบในการเขียนโครงการนั้นมีรูปแบบในการเขียนอยู่หลายรูปแบบ ทุกรูปแบบจะมีหลักการที่แน่นอน ซึ่ง ตรูเนตร อักษรสวัสดิ์ (ม.ป.ป. : 55-56) ได้ให้หลักการสำคัญไว้

11 ประการคือ

1. ชื่อโครงการ จัดทำโครงการอะไร ต้องเขียนให้ชัดเจน
2. หลักการและเหตุผล ในการเขียนจะต้องคำนึงว่าเหตุใดจึงต้องจัดทำโครงการ และทำไมจึงต้องจัดทำโครงการนั้น
3. วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย จะต้องกำหนดให้แน่ชัดว่างานครั้งนี้จะได้รับผลดีอะไรบ้าง การกำหนดวัตถุประสงค์ครั้งนี้จะต้องปฏิบัติได้และประเมินผลได้ด้วย การเขียนวัตถุประสงค์ จะต้องสัมพันธ์กับหลักการและเหตุผล
4. สถานที่หรือบริเวณที่ดำเนินการ จะต้องระบุให้ชัดเจน
5. ระยะเวลาดำเนินการ จะต้องระบุให้ชัดเจนว่า โครงการนั้น ๆ จะต้องใช้เวลาในการปฏิบัติตามโครงการมากน้อยแค่ไหน เริ่มงาน วัน เดือน ปี พ.ศ.ใด
6. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ จะต้องอธิบายให้ชัดเจนว่าการปฏิบัติงานโครงการนั้น ๆ จะต้องดำเนินการอย่างไร มีกี่ขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง การเขียนจะต้องชัดเจนเพื่อการสื่อความหมายที่ถูกต้องระหว่างผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน

7. วัสดุหรือเครื่องมือที่ใช้ จะต้องเขียนให้ชัดเจนว่าในการดำเนินการตามโครงการนั้น ๆ จะต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือ เครื่องใช้อะไรบ้าง

8. งบประมาณในการดำเนินงาน จะต้องระบุให้แน่ชัดว่าต้องใช้งบประมาณเท่าใดเช่น ค่ายานพาหนะ ค่าอาหาร ค่าวัสดุ

9. แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ จะต้องระบุว่าได้รับความช่วยเหลือจากที่ใดบ้าง เป็นจำนวนเงินหรือวัสดุอุปกรณ์จำนวนเท่าใด หรือคาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือเล็กน้อยเพียงใด

10. การติดตามผลและประเมินผล ควรอธิบายให้ทราบว่าจะมีการติดตามอย่างไร หลังจากปฏิบัติงานเสร็จสิ้นโครงการแล้ว โดยบอกเป็นขั้นตอนหรือบอกเป็นโครงการต่อเนื่องอีกก็ได้

11. ผลที่คาดว่าจะได้รับเป็นการแสดงให้เห็นว่าหากสามารถปฏิบัติงานได้ตามโครงการที่วางไว้ คาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง หรือสามารถแก้ปัญหาอะไรได้บ้าง ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย

เกณฑ์ในการเลือกโครงการ

ในการเลือกโครงการ ความหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการจะต้องเกี่ยวข้องกับความรู้ ความชำนาญ การพัฒนาทัศนคติ สามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้ ไม่ว่าจะเป็นโครงการอะไรก็ตาม แต่การเลือกจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง โดยจะต้องมีคุณลักษณะที่จะส่งเสริมนักเรียนดังนี้

1. ความจริงและความเข้าใจ
2. ความชำนาญและเทคนิค
3. ทัศนคติและคุณค่า
4. ความชำนาญด้านสังคม
5. การพัฒนาบุคคล

สำหรับเกณฑ์ในการเลือกโครงการควรพิจารณาตัวเลือกของวิชาจากโครงการของโรงเรียน หรือบนพื้นฐานแห่งความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งมีส่วนประกอบบางอย่างในการพิจารณาดังนี้

1. โครงการควรจะเป็นที่สนใจของผู้เรียน
2. โครงการควรจะเป็นที่สนใจของผู้สอน
3. เรื่องราวของโครงการ ควรจะคำนึงถึงระดับอายุของผู้เรียน
4. โครงการสามารถถูกเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่กับการศึกษาที่ผ่านไปแล้ว และสิ่งที่จะติดตามมาต่อไป
5. โครงการควรจะรวบรวมเอาการเรียนรู้ การฝึกความชำนาญใหม่ ๆ ความคิดและความจริงเข้าไว้ด้วยกัน
6. โครงการควรจะรวมเอาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนได้รู้จักและได้กระทำ
7. โครงการควรจะสามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นคราวแรกค่อนข้างไวใจเหนือกว่าหนังสืออ้างอิงและความช่วยเหลืออื่น ๆ เป็นพิเศษ
8. โครงการจะทำให้ชั้นเรียน สามารถให้ประสบการณ์แรงเร้าภายในชั้นเรียนและภายนอกโรงเรียน
9. การนำเอาสิ่งต่าง ๆ เข้ามารวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้โครงการมีทิศทางกับวิธีในสิ่งซึ่งผู้เรียนมองเห็นภาพโลกของเขา
10. ผู้สอนอาจทำให้เชื่อว่า มีแหล่งวัสดุที่พอเพียงที่จะนำมาให้ทั้งความรู้และความคิดสำหรับโครงการโดยเฉพาะ
11. ความต้องการด้านขอบเขตของโครงการให้ใหญ่พอเพียงที่จะทำให้ผู้คนไปด้วยกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ถูกวางแผนไว้สำหรับแต่ละคนและทั้งชั้นเรียนด้วย
12. โครงการควรจะคำนึงถึงผู้เรียนในเรื่องเกี่ยวกับความอยากรู้ อยากเห็น ความกระตือรือร้น การคิดแปลงให้เหมาะสมแบบง่าย ๆ ในการอาศัยสิ่งต่าง ๆ และการใช้อิทธิพลในสิ่งที่เท่ากันของเขา
13. โครงการควรจะมีความสามารถที่จะยืดหยุ่นบางอย่างได้

14. ผู้เรียนที่อายุยังน้อย ๆ อยู่ไม่โตพอที่จะเกี่ยวข้องกับความคิดรวบยอดของเวลา แห่งประวัติศาสตร์ หรือการศึกษาด้านสังคมอย่างผิด ๆ

15. ผู้เรียนต้องหมกมุ่นอย่างแข็งขันในโครงการ ทั้งที่เป็นโครงการภายในและ ภายนอกโรงเรียน

นอกจากนั้น กาญจนา เกียรติประวัติ (ม.ป.ป. : 139) ยังได้กล่าวถึงเกณฑ์ใน การเลือกโครงการไว้อีกว่า การเลือกโครงการที่ให้เกี่ยวข้องกันจะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เพื่อมิให้เป็นกิจกรรมที่หลุดออกไปจากวิชาที่สอน ดังนี้

1. มีคุณค่าทางการศึกษา
2. ปรับให้เข้ากับความจริงของสถานการณ์
3. ดำเนินแหล่งวัสดุที่มีอยู่
4. ดำเนินถึงเวลาและผลที่จะได้รับ
5. การนำโครงการเข้ามาในเวลาเดียวกัน
6. ค่าใช้จ่ายในการลงทุน
7. ชั่งน้ำหนักข้อดีข้อเสียของเทคนิคการสอนแบบนั้นกับการสอนแบบอื่น

กล่าวได้ว่า ในการพิจารณาเลือกโครงการมาจัดทำนั้นผู้เรียนจะต้องเลือกพิจารณา ตามสภาพความเหมาะสม ความเป็นไปได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ วัน เวลา สถานที่ งบประมาณ การดำเนินการ ตลอดจนผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดทำโครงการนั้น ๆ

คุณค่าของการสอนแบบโครงการ

ริคส์ (Risk. 1958 : 470) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการสอนแบบโครงการไว้ว่า การสอนแบบโครงการตั้งอยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้ของบุคคลอย่างมาก เพราะได้เปิดโอกาสให้ นักเรียนแสดงเจตนาหมายว่าตนต้องการเรียนรู้อะไร และเปิดโอกาสให้เลือกวิธีสร้างระบบ ในการหาความรู้ของตนขึ้นมา ซึ่งจะช่วยให้เกิดความกระตือรือร้นอยากที่จะศึกษาหาความรู้ ทำให้พัฒนาความสามารถและคุณลักษณะที่ดีแก่นักเรียน โดยผ่านการมีประสบการณ์จริงกับ สิ่งแวดล้อม ดังปรัชญาของ จอห์น ดิวอี้ ที่ว่า "ความรู้ที่แท้จริงนั้นควรจะได้จากการแก้ปัญหา หรือประสบการณ์ในการแก้ปัญหาหรือความยุ่งยากในอนาคต"

สุวัฒน์ มุทหเมธา (2523 : 194-195) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการสอนแบบโครงการไว้ดังนี้

1. เป็นการสอนที่มุ่งให้ปฏิบัติจริง ทำจริง ไม่เพียงแต่เรียนรู้ทางทฤษฎีเท่านั้น
2. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีทักษะในกระบวนการทำงานจริง ๆ เริ่มตั้งแต่ร่วมคิดค้นวางแผน การหาข้อมูล อุปกรณ์ต่าง ๆ การแบ่งงาน และการร่วมมือกันทำงานการเสนองาน จนกระทั่งถึงการประเมินผลงาน
3. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนช่วยตัวเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น
4. ฝึกให้ร่วมมือประสานงานกัน ทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดประสงค์ เป็นการฝึกประชาธิปไตย และการอยู่ร่วมกันในสังคม
5. มีประโยชน์อย่างยิ่งในการฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงานมีความขยันและรับผิดชอบในการทำงาน
6. เป็นการฝึกทักษะต่าง ๆ จากการปฏิบัติงานจริง เช่น ทักษะการใช้เครื่องมือ การหาข้อมูล การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา เป็นต้น

7. ทำให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการเรียน
ประนอม เดชชัย (2531 : 235) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการสอนแบบโครงการไว้ดังนี้

1. เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะในการปฏิบัติงาน
2. ทำให้ผู้เรียนรู้จักวิธีทำงานอย่างมีระบบและแผนงานที่ดี
3. ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนกระบวนการในการค้นหาความรู้ สำหรับโครงการที่เป็นรายงาน
4. ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงในแง่ของวิธีการทำงานอย่างมีระบบ และผลผลิตที่ได้จากโครงการ

วิจิตร ทองปาน (2527 : 13) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการสอนแบบโครงการว่าเป็นการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วให้นักเรียนเลือกเรื่องราวนั้นขึ้นมาเป็นหัวข้อที่จะต้องใช้วางแผน และดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูล เพื่อตอบคำถามนั้น

ซึ่งหัวข้อนี้อาจเป็นคำถามหรือประเด็นสงสัยอย่างใดอย่างหนึ่งที่นักเรียนมีความสนใจอยากรู้ เรื่องนั้น เมื่อได้หัวข้อแล้วก็มีการวางแผน ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และทำการประเมินผล

สงวนศรี นักงาน (2530 : 21) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการสอนแบบโครงการไว้ว่า เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนจัดทำโครงการที่กลุ่มร่วมกันคิดปัญหา หรือหัวข้อโครงการขึ้นนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักกระบวนการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ทำงานด้วยตนเอง ในขณะเดียวกันก็ช่วยให้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย นั่นคือ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้การจัดทำโครงการได้นำมาจากสภาพชีวิตจริงในสังคม ซึ่งเมื่อผู้เรียนทำโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปได้ว่าการสอนแบบโครงการเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ตนสนใจและต้องการที่จะศึกษาหาความรู้ ได้มีโอกาสสัมผัสด้วยการลงมือปฏิบัติงานจริงไม่ว่าจะเป็นการเรื่องของการสำรวจ การสร้างวัสดุ การค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ผู้เรียนจะเกิดความภาคภูมิใจในผลการปฏิบัติงานของตน และสามารถที่จะนำเอาประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ในการจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้กับวิธีสอนแบบโครงการนั้น นิเมนวอล ทศวัฒน์ (2522 : 173) กล่าวว่าลักษณะของโครงการควรเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยครูผู้สอนต้องใช้เทคนิคการบูรณาการโดยผสมผสานกับเนื้อหาวิชา และกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันภายในขอบเขตของเรื่องที่จะศึกษาคำกล่าวของริคส์ ที่ว่าหน่วยการเรียนการสอนมีลักษณะดังนี้

1. กลุ่มหัวข้อย่อยมีเนื้อหาสัมพันธ์กัน นำมาจัดลำดับก่อนหลังเสียใหม่ ภายในหัวข้อใหญ่ที่เรียกว่า "หน่วย" (Unit) และใช้เวลาต่อเนื่องกัน อาจเป็น 2 สัปดาห์ หรือ 3-4 สัปดาห์ ทั้งนี้แล้วแต่เนื้อหาของบทเรียน
2. หน่วยแต่ละหน่วยมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ซึ่งประกอบด้วย ความมุ่งหมาย เนื้อหา ปัญหา กิจกรรม และการประเมินผล รวมอยู่ในหน่วยการเรียนนั้น ๆ
3. หน่วยการเรียนแต่ละหน่วยสามารถสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจมากที่สุด

4. หน่วยการเรียนรู้การสอนสามารถใช้เทคนิคหลายวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากที่สุด

สำหรับกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการมีอยู่หลายวิธี ได้แก่

1. กรณีตัวอย่าง
2. บทบาทสมมติ
3. การอภิปราย
4. ละคร
5. การศึกษานอกสถานที่
6. การเชิญวิทยากร
7. การสัมภาษณ์บุคลากร
8. การจัดนิทรรศการ

บทบาทของครูในการสอนแบบโครงการ

ถึงแม้ว่าการสอนแบบโครงการจะเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก็ตาม แต่ครูก็ยังจะต้องเป็นผู้ที่คอยควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้กับนักเรียน ซึ่งบันดคา โสมวงศ์ (2526. 101 : 102) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนแบบโครงการจะสำเร็จลงด้วยดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้สอนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้ร่วมกันตั้งปัญหาขึ้นมา เพื่อจัดทำเป็นโครงการ ครูต้องไม่ครอบงำนักเรียน แต่ต้องคอยส่งเสริมการตัดสินใจรับผิดชอบ แก้ปัญหาด้วยโครงการทั้งสิ้น สำหรับบทบาทของครูโดยทั่วไปแล้วสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ครูอาจจะวางแผนร่วมกันกับนักเรียนในระยะต้น แล้วให้นักเรียนดำเนินการต่อไป
2. ครูจะต้องติดตามผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียนตลอดเวลา

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

สุรศักดิ์ หลานมาลา (2531 : 4) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า หมายถึงวิธีการสอนอีกแบบหนึ่งซึ่งกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยปกติจะมี 4 คน เป็นเด็กเรียนเก่ง 1 คน เรียนปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน ผลการเรียนรู้ของเด็กจะพิจารณาเป็น 2 ตอน ตอนแรกจะพิจารณาค่าเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม ตอนที่สองจะพิจารณาคะแนนสอบเป็นรายบุคคล การสอบทั้ง 2 ครั้งเด็กต่างคนต่างสอบ แต่เวลาเรียนต้องร่วมมือกัน ดังนั้นเด็กเก่งจึงพยายามช่วยเหลือเด็กอ่อนเพราะจะทำให้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มดีขึ้น และทางโรงเรียนมีรางวัลเป็นการเสริมแรงให้ด้วย หากค่าเฉลี่ยกลุ่มใดได้เกินเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนตั้งไว้

พรณรงค์มี เจริญธรรมสาร (2533 : 35) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า เป็นการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน (Cooperative Learning) เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกในกลุ่มจะมีความสามารถแตกต่างกัน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบการทำงานของตนเองเท่า ๆ กับรับผิดชอบการทำงานของสมาชิกในกลุ่มด้วย

ชาอุทัย อาจิณสมาจาร (2533 : 19) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือคือการใช้การสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้นักเรียนจะได้ทำงานร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มสูงสุด และหมายความว่าแค่การเอาเด็ก ๆ เข้ามาร่วมเป็นกลุ่มย่อย ๆ และบอกให้ทำงาน แต่จะต้องทำให้นักเรียนเชื่อว่าเขาอาจจะจมหรือว่ายน้ำไปพร้อม ๆ กันโดยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ชูศรี สนิทประชากร (2533 : 34) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้โดยการเรียนรู้ร่วมกันว่าเป็นการเรียนที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับการเรียนรู้ที่เป็นการแข่งขัน

นาทิว , วินนิทซ์และดริคกี (Native , Winitzky and Dricky . 1991 : 216) ได้ให้ความหมายของ Cooperative Learning ว่าหมายถึง วิธีการสอนซึ่งจัดให้นักเรียนเรียนด้วยกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยปกติจะประกอบด้วยสมาชิก 4 - 6 คน มีความสามารถแตกต่างกันสมาชิก มีบทบาทแตกต่างกัน เช่น เป็นผู้ประสานงาน ผู้จัดบันทึก

ผู้รวบรวม บทบาทนี้จะหมุนเวียนกันไป

แฟรงค์ และจอห์นสัน (Olivas. 1991 : 22 ; citing Frank and Johnson. n.d.) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่าเป็นนักเรียนกลุ่มเล็ก ๆ 2 - 6 คน ทำงานร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้การเรียนรู้สำเร็จ สมาชิกในทีมจะมีงานที่ต้องเรียนโดยช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหาและมีความก้าวหน้าไปด้วยกันความสัมพันธ์จะเป็นคะแนนช่วยเหลือกันของสมาชิกภายในทีม ตลอดจนการเรียนรู้ทักษะจากสมาชิกคนอื่น ๆ

สรุปได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือนี้หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูจะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 4-6 คน ภายในกลุ่มผู้เรียนจะมีระดับความสามารถที่แตกต่างกัน ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนและรับผิดชอบงานของกลุ่ม โดยที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับผลประโยชน์จากการทำงานร่วมกันเท่า ๆ กัน

หลักการพื้นฐานสำคัญเบื้องต้นของการเรียนแบบร่วมมือ

สุรศักดิ์ หลาบลาลา (2533 : 32) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีเรียน ไม่ใช่วิธีสอน ใช้ในการเสริมการเรียนรู้ให้ดีขึ้นและการเรียนแบบร่วมมือนี้ ควรนำมาใช้อย่างยิ่ง โดยเฉพาะปัจจุบันที่สังคมมีการแข่งขันสูงมีการเอาใจเอาเปรียบมาก

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1989 : 80) ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของการเรียนแบบร่วมมือว่าสมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องปฏิบัติตามพื้นฐาน 5 ประการดังต่อไปนี้

1. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก (Positive Interdependence)

นักเรียนรู้สึกว่าเขาจำเป็นต้องอาศัยผู้อื่น ในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จ กล่าวคือ "ร่วมเป็นร่วมตายกัน" วิธีการที่ทำให้เกิดความรู้สึกเช่นนี้อาจทำได้โดยให้มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน เช่น นักเรียนต้องเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและเพื่อนทุกคนในกลุ่มจะต้องเรียนรู้ด้วยกัน หรืออาจให้รางวัลร่วมกันเช่น ถ้านักเรียนกลุ่มใดทำคะแนนได้สูง สมาชิกแต่ละคนก็จะได้คะแนนเพิ่มในส่วนของตนสูงตามไปด้วย

2. การติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรง (Face to Face Promotion Interaction)

เนื่องจากการฟังพาดูซึ่งกันและกันเชิงบวกมีวิธีที่จะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ผลดีที่จะเกิดขึ้นจากการฟังพาดูซึ่งกันและกันนั้นจะต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ระหว่างนักเรียนในการเรียนรู้แบบร่วมมือ การสรุปเรื่อง การอธิบาย การขยายความ ในบทเรียนที่เรียนมาให้แก่กลุ่มเพื่อนเป็นลักษณะที่สำคัญของการติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรงของการเรียนแบบร่วมมือ ดังนั้นจึงควรมีการอธิบายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนวความคิดใหม่ ๆ เพื่อเลือกสิ่งที่ถูกต้อง และเหมาะสมที่สุด

3. ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำที่ศึกษา ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนความรู้ช่วยเหลือให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มมีความรู้เรื่องนั้นเท่า ๆ กันอย่างแท้จริง (Individual Accountability) การเรียนแบบร่วมมือจะถือว่าไม่สำเร็จจนกว่าสมาชิกทุกคนจะเรียนรู้ในบทเรียนได้ทุกคน หรือได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่มให้เรียนรู้ได้ทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องวัดผลการเรียนของแต่ละคน เพื่อกลุ่มจะได้ช่วยเหลือเพื่อนที่ไม่เก่ง บางทีครูอาจจะใช้วิธีทดสอบสมาชิกกลุ่มหรือสุ่มเรียกคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตอบคำถาม กลุ่มจึงต้องช่วยกันเรียนรู้และช่วยกันทำงานโดยมีความรับผิดชอบต่องานของตนเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะต้องเข้าใจและรู้แจ้งในงานที่ตนรับผิดชอบอันจะก่อให้เกิดผลสำเร็จของกลุ่มตามมา ดังนั้นจึงไม่มีนักเรียนคนไหนคนเดียวที่จะเอาเปรียบบนความพยายามอย่างหนักของเพื่อน

4. นักเรียนต้องสามารถที่จะทำงานร่วมกันได้ทุกคน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยได้ (Interpersonal and Small Group Skills) โดยครูต้องฝึกให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- 4.1 ต้องทำความรู้จักและไว้วางใจกัน
- 4.2 พูดสื่อความหมายกันได้ชัดเจน
- 4.3 ยอมรับและให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน
- 4.4 ช่วยกันแก้ปัญหาของความขัดแย้ง

จากทักษะและการทำงานกลุ่มนี้เองที่จะทำให้นักเรียนช่วยเหลือเอื้ออาทรในการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน มีการร่วมมือกันในกลุ่ม ดังนั้นทุกคนจึงเกิดการเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานให้กลุ่มได้รับความสำเร็จ

5. กระบวนการกลุ่ม (Group Process) กระบวนการกลุ่มหมายถึง การให้นักเรียนมีเวลาและได้กระบวนการวิเคราะห์ว่ากลุ่มทำงานได้เพียงใด และสามารถใช้ทักษะสังคมและมนุษยสัมพันธ์ได้เหมาะสม กระบวนการกลุ่มนี้จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มทำงานได้ผลในขณะที่สัมพันธภาพระหว่างกลุ่มก็จะเป็นไปด้วยดี กล่าวคือ กลุ่มจะมีความเป็นอิสระโดยสมาชิกในกลุ่มสามารถจัดกระบวนการกลุ่มและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวของพวกเขาเอง ทั้งนี้ข้อมูลย้อนกลับจากครู หรือเพื่อนนักเรียนทั้งที่เป็นผู้สังเกตจะช่วยให้กลุ่มดำเนินการให้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันและการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

พรรณศรี เจริญธรรมสาร (2533 : 35-36) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน และการเรียนแบบกลุ่มเดิมไว้หลายประการดังนี้

1. การเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน สนใจการทำงานของตัวเองเท่า ๆ กับการทำงานของสมาชิกกลุ่ม ส่วนการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้น สมาชิกกลุ่มไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน

2. สมาชิกกลุ่มแต่ละคนรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายมีการให้คำแนะนำชมเชยเสนอแนะ การทำงานของกลุ่มสมาชิก ในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้นสมาชิกกลุ่มแต่ละคนไม่รับผิดชอบของตัวเองเสมอไป บางครั้งก็ใส่ชื่อของตัวเองโดยไม่ได้ทำงาน

3. ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันนั้น สมาชิกกลุ่มมีความสามารถที่ต่างกัน แต่ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น สมาชิกของกลุ่มมีความสามารถใกล้เคียงกัน

4. มีการแลกเปลี่ยนบทบาทผู้นำภายในกลุ่มการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน ขณะที่ผู้นำหรือหัวหน้าจะได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกแบบกลุ่มเดิม

5. สมาชิกกลุ่มในกลุ่มการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจการทำงานกลุ่มช่วยกันรับผิดชอบการเรียนของสมาชิกกลุ่ม และแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนทำงานกลุ่ม ในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้น สมาชิกรับผิดชอบในงานของตนเองเท่านั้น อาจแบ่งงานกันไปทำ และเอาผลงานมารวมกัน

6. จุดมุ่งหมายของการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันนั้นคือ การให้สมาชิกทุกคนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานกลุ่ม โดยยังคงรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อสมาชิกกลุ่มในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้นจุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำงานให้สำเร็จเท่านั้น

7. นักเรียนจะได้รับการสอนทักษะทางสังคม (Social Skill) ที่จำเป็นจะต้องใช้ในขณะทำงานกลุ่ม แต่ทักษะเหล่านี้จะถูกละเลยสำหรับการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

8. ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือสังเกตการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในขณะที่ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมครูไม่สนใจนักเรียนในขณะทำงานกลุ่ม

9. ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน ครูเป็นผู้กำหนดวิธีการในการทำงานกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้นครูไม่สนใจวิธีการในการดำเนินการภายในกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มจัดการกันเอง

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดกลุ่มการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันหรือการจัดกลุ่มแบบร่วมมือนั้นสมาชิกกลุ่มจะต้องรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันทุกคนภายในกลุ่มมีการช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนจะได้รับความรู้ประสบการณ์จากการเรียนเท่า ๆ กัน และมากกว่าการจัดกลุ่มการเรียนแบบเดิม

เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่อาศัยโครงสร้างเป้าหมายแบบร่วมมือเป็นพื้นฐาน ซึ่งโครงสร้างเป้าหมายแบบร่วมมือจะทำให้นักเรียนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันสูง การแลกเปลี่ยนข่าวสารและการติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการช่วยเหลือเอื้ออำนวยต่อกันรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในผลผลิตของกลุ่ม รู้จักการแบ่งหน้าที่ รู้สึกวิตกกังวล และกลัวความล้มเหลวน้อยลง จะช่วยให้เกิดผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากขึ้น เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือที่สำคัญมีดังนี้

1. การแบ่งกลุ่ม - กลุ่มสัมฤทธิ์ (Student Team Achievement Division หรือ STAD) ประกอบด้วยกิจกรรมที่เป็นวงจรตามลำดับขั้นดังนี้

1. ครูสอนบทเรียน

2. นักเรียน 4 คน ทำงานร่วมกันตามที่ครูกำหนดให้เปรียบเทียบคำตอบกัน

ซักถามกัน ตรวจสอบกัน ทั้งนี้แล้วแต่วิชาที่เรียน

3. นักเรียนได้รับคำแนะนำให้อธิบายวิธีทำแบบฝึกหัดให้เพื่อนฟังด้วยไม่ใช่บอกแต่คำตอบเท่านั้น

4. เมื่อจบบทเรียนครูจะให้ทำแบบทดสอบแบบสั้น ๆ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนต้องทำด้วยตนเอง จะช่วยกันไม่ได้

5. ครูตรวจผลการสอบของเด็กแล้วคำนวณคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มให้เด็กทราบ และถือว่าเป็นคะแนนของเด็กแต่ละคนในกลุ่มด้วย

6. นักเรียนคนใดที่ทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับคำชมเชยเป็นรายบุคคล และกลุ่มใดที่ทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อน จะได้รับคำชมเชยทั้งกลุ่ม

2. การแบ่งกลุ่ม – เล่นเกมส์ – แข่งขัน (Team – Game – Tournaments หรือ TGT) มีการแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4 – 5 คน สมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลการเรียนเป็นทีม มีการใช้เกมส์และใช้การแข่งขันโดยจะต้องมีเป้าหมายของทีมและช่วยเหลือกันเพื่อความสำเร็จของทีม ภาระกิจของกลุ่มคือ หลังจากครูสอนบทเรียนแต่ละบทแล้วกลุ่มจะต้องเตรียมสมาชิกทุกคนในกลุ่มให้พร้อม สำหรับการแข่งขันตอบคำถามที่ครูจะให้ขึ้นในวันต่อไป โดยมีการช่วยสอนและถามกันในกลุ่มตามเนื้อหาในเอกสารที่ครูแจกให้โดยปกติจะมีการแข่งขันสัปดาห์ละครั้ง ประกอบด้วยคำถามสั้น ๆ และเทคนิคการสอนแบบนี้มีการเสริมแรง การให้รางวัล คำชมเชย เพื่อให้นักเรียนร่วมมือกันทำงาน

3. Team Assisted Individualization (TAI) วิธีนี้มีการแบ่งเด็กเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน ที่มีระดับความสามารถต่างกันเหมือนกับวิธี STAD แต่วิธี TAIได้รับการออกแบบไว้สำหรับสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 โดยเฉพาะชั้นแรกที่มีการทดสอบความสามารถในวิชาคณิตศาสตร์ของเด็กก่อนจัดเด็กเข้ากลุ่มละกันกลุ่มละ 4 คน เด็กแต่ละคนจะเริ่มบทเรียนไม่เหมือนกัน เพราะมีระดับความสามารถต่างกันแต่ทำงานร่วมกันเป็นทีม เด็กทุกคนจะได้รับการสอนเป็นรายบุคคล (Individualized Instruction) เฉพาะที่อยู่ในระดับความสามารถเท่ากัน เสร็จแล้วทุกคนกลับมานั่งรวมกลุ่มทำงานเด็กที่เรียนล้าหน้าไปแล้วจะช่วยเด็กอ่อนในการทำงานและช่วยตรวจแบบฝึกหัดได้ด้วยเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยครูจะทดสอบโดยใช้ข้อสอบแตกต่างกันแต่ละสัปดาห์ครูจะนับจำนวนบทเรียนที่เด็กแต่ละกลุ่มทำได้สำเร็จ

หากกลุ่มใดทำได้มากกว่าเกณฑ์ที่ครูกำหนดไว้ กลุ่มนั้นจะได้รับรางวัล และยังเพิ่มคะแนนให้กับแบบฝึกหัดที่ถูกทุกข้อ และแบบฝึกหัดที่ทำเสร็จทุกข้อด้วยเป็นพิเศษ

4. Cooperative Integrated and Composition (CIRC) วิธีนี้ออกแบบไว้สอนวิชาอ่านและเขียนไทยในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ครูจะแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่งกับกลุ่มอ่อน แล้วจับคู่กัน ครูจะแยกสอนทีละกลุ่ม ขณะที่ครูสอนกลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มที่เหลือจะจับคู่ทำงานกันในกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ อ่านให้เพื่อนฟัง ตอบคำถามท้ายบท ฝึกจดจำ และสะกดคำและค้นคว้าหาความหมายของศัพท์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในท้องเรื่อง

เมื่อเด็กเก่งและเด็กอ่อนจับคู่กันและทำงานร่วมกันเป็นทีม กิจกรรมที่ต้องกระทำมักจะเป็นสรุปจุดสำคัญของท้องเรื่อง ฝึกอ่านเพื่อความเข้าใจ จัดทำโครงร่างของเรียงความ เขียนเรียงความ และทบทวนเรียงความหรือเรื่องที่เขียน เพื่อปิดท้ายประกาศหน้าห้องเรียน

เด็กจะเรียนตามแผนการสอนที่ครูกำหนดให้ฝึกปฏิบัติทดสอบก่อนสอนจริง เด็กจะไม่ทำการทดสอบจนกว่าทั้งสองคนประเมินกันแล้วว่าพร้อมที่จะสอบ เด็กคู่ใดที่ทำคะแนนเฉลี่ยทั้งการอ่านและการเขียนได้สูงกว่าเกณฑ์ที่ครูกำหนดไว้จะได้รับการประกาศชมเชย (สุรศักดิ์ หลาบลาลา. 2531 : 5 - 6)

กล่าวได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือ 4 วิธีที่ได้พัฒนาในครั้งแรกคือ การเรียนที่เรียกว่า Student Achievement Division (STAD), Team Games Tournament (TGT), Team Assisted Individualization (TAI), และ Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC)

นอกจากนี้ยังได้มีการทดลองใช้เทคนิคการเรียนแบบอื่น ๆ อีกได้แก่

1. การเรียนแบบสะสมความรู้ (Jigsaw) ได้รับการพัฒนาโดยอรอนสันและคนอื่น ๆ (Furtwengler. 1992 : 60 ; citing Aronson and others. 1978) ประกอบด้วยสมาชิก 6 คน มีความสามารถแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ใช้สอนนักเรียนเกรด 3 - 4 สมาชิกของแต่ละทีมไปศึกษาร่วมกับทีมอื่น ๆ ไม่ซ้ำกัน แล้วกลับมาสอนเพื่อนในทีมในสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มา วิธีนี้ใช้กับการเรียนความรู้ใหม่และการทบทวนความรู้เก่าเป็นวิธีการเรียนที่ส่งเสริมให้เด็กได้ฟังพาดูอาศัยซึ่งกันและกันในฐานะเท่าเทียมกัน

2. การเรียนแบบสะสมความรู้ 2 (Jigsaw 2) ได้รับการพัฒนาโดยสลาวิน (Furtwengler. 1992 : 60 ; citing Slavin. 1968 : 104) นักเรียนในทีมมีความแตกต่างกันเช่นเดียวกับ STAD และ TGT นักเรียนในแต่ละทีมจะได้รับมอบหมาย หรือให้อ่านหนังสือและช่วยกันสรุปประเด็นที่สำคัญในสิ่งที่ได้ศึกษาแล้ว ซึ่งสมาชิกของทีมคนใดคนหนึ่งไปร่วมศึกษา อภิปรายกับสมาชิกคนอื่น ๆ และกลับมาหาสมาชิกในทีม ซึ่งในที่สุดสมาชิกทุกคนก็ได้ไปศึกษาเรื่องต่าง ๆ ได้ครอบคลุม และนักเรียนแต่ละคนจะได้รับการทดสอบ

3. การเรียนแบบศึกษาภายในกลุ่ม (Group Investigation) ได้รับการพัฒนาโดย สลาโม และชารัน (Slavin. 1990 : 94-101 ; citing Slamo and Sharan . 1976) แต่ละทีมประกอบด้วยสมาชิก 2-6 คน ทีมจะเลือกหัวข้อที่จะศึกษาและแต่ละคนจะแบ่งงานกันไปศึกษา แล้วให้ทีมเสนอรายงานต่อเพื่อนร่วมชั้น

4. การเรียนแบบร่วมมือกลุ่ม (Co - op Co - op) นักเรียนแต่ละกลุ่มทำผลงานซึ่งผลงานนั้นแต่ละคนมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างชัดเจน แล้วทั้งกลุ่มนำเสนอต่อหน้าชั้นบรรยายในส่วนที่ตนได้กระทำ วิธีนี้เหมาะกับวิธีที่มีความซับซ้อนต้องใช้ข้อมูลหลายแห่งตกลงในการทำงาน ลดความขัดแย้งและพัฒนาทักษะการนำเสนอผลงาน (สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 2533 : 34)

คาแกน (Slavin. 1990 : 101 ; citing Kagan. 1989) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือร่วมกลุ่มคล้ายกับวิธีการเรียนแบบศึกษาภายในกลุ่มซึ่งให้นักเรียนร่วมมือกันศึกษาหัวข้อเรื่อง โดยนักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่มเล็กมี 9 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้น (Student - Centered Class Discussion) ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงสิ่งที่ตนสนใจหรือต้องการศึกษาค้นคว้ามีการกำหนดเรื่องที่จะอ่าน การจดบันทึก หรือประสบการณ์ที่ต้องใช้การอภิปราย จะทำให้นักเรียนและครูเข้าใจว่าอะไรคือสิ่งที่นักเรียนต้องการจะศึกษา ประเด็นต่าง ๆ นั้นเกี่ยวข้องและครอบคลุมหรือไม่

ขั้นที่ 2 เลือกสมาชิกกลุ่มและสร้างทีม (Selection of Student Learning Teams and Team Building) ถ้านักเรียนยังไม่พร้อมที่จะทำงานต้องฝึกการสร้างทีมก่อน เพราะทักษะการทำงานกลุ่มที่ดีต้องได้รับการฝึกก่อนที่จะเริ่มต้นเรียนโดยวิธีร่วมมือร่วมกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ทีมเลือกเรื่องที่จะศึกษา (Team Topic Selection) ให้นักเรียนเลือกเรื่องที่จะศึกษา จากการอภิปรายในขั้นที่ 1 ถ้าสมาชิกในแต่ละทีมเลือกเรื่องที่ต้องการไม่ตรงกัน ให้เวลาอภิปรายในกลุ่มเพื่อตกลงกันก่อนจนกระทั่งได้เรื่องที่จะศึกษาทุกทีมจุดที่สำคัญของทีม คือ การร่วมมือ และเป้าหมายในการทำงานกลุ่มเรื่องที่จะศึกษาต้องเป็นเรื่องที่สนใจร่วมกัน

ขั้นที่ 4 กำหนดหัวข้อย่อย (Minitopic Selection) ภายในกลุ่มมีการกำหนดหัวข้อย่อยที่จะศึกษา และแบ่งงานกันไปศึกษาค้นคว้า

ขั้นที่ 5 การเตรียมหัวข้อย่อย (Minitopic Preparation) หลังจากแบ่งหัวข้อไปศึกษาแล้ว แต่ละคนต้องรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทุกคนจะต้องรู้ว่าผลงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคน

ขั้นที่ 6 การนำเสนอหัวข้อย่อยภายในกลุ่ม (Minitopic Presentation) หลังจากที่ได้แต่ละคนได้ศึกษาหัวข้อย่อยตามที่ได้รับมอบหมายแล้ว ให้นำมาเสนอภายในกลุ่มย่อยของตนก่อน ขั้นตอนนี้เป็นการรายงานที่คล้ายกับการนำเอาความรู้มาประมวลด้วยกัน มีการอภิปรายและจดบันทึกประเด็นที่อภิปราย

ขั้นที่ 7 เตรียมเสนอรายงานทีม (Preparation of team Presentation) สมาชิกในแต่ละทีมจะสังเคราะห์หัวข้อย่อยที่ไปศึกษารวมทั้งมีการอภิปรายเพื่อที่จะนำมาเสนอเป็นผลงานของกลุ่มรูปแบบการนำเสนออาจเสนอในรูปของการแสดง การสาธิต เรื่องขบขัน ศูนย์การเรียนรู้ หรือ เรื่องเสียดสี หรือ การอภิปราย โดยมีการนำอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วย เช่น กระดาษดำ เครื่องฉายข้ามศีรษะ โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 8 ทีมเสนอรายงาน (Team Presentation) ในระหว่างการนำเสนอผลงาน แต่ละทีมต้องควบคุมเวลาที่ใช้ในการนำเสนอ ครูต้องคอยจับเวลาและเตือน

ขั้นที่ 9 การประเมินผล (Evaluation)

- 9.1 ประเมินการเสนอรายงานโดยนักเรียนทั้งชั้น
- 9.2 ประเมินกลุ่มของตนเองโดยสมาชิกแต่ละคนภายในทีม
- 9.3 ครูประเมินโดยพิจารณาหัวข้อย่อยที่ได้รับการเสนอภายในกลุ่มจะเรียนได้ดีในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ทุกคนไม่ว่านักเรียนหรือครูก็สามารถทำได้ ครูและนักเรียน

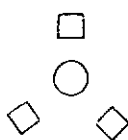
แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ซึ่งกันและกัน ครูเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างบรรยากาศ (พรรณศรี เสงี่ยมสาร. 2535 : 37)

ชูศรี สนิทระชากร (2534. 48 - 49) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการเรียนรู้ โดยรวมเมื่อนั้น ครูจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนทั้งในด้านวิชาการและอื่น ๆ (Academic and Collaborative Skill Objectives) ไว้ด้วยว่าต้องการให้มีลักษณะอย่างไร ซึ่งอาจจะเป็นทักษะการทำงานกลุ่มหรือการเข้าสังคมกัน (Social Objectives) นอกจากการที่ครูตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนให้ชัดเจนแล้วครูควรเอาใจใส่ในเรื่องของการจัดกลุ่มด้วย ซึ่งเรื่องการจัดกลุ่มนั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้โดยการร่วมมือเพราะการจัดกลุ่มไม่เหมาะสมนั้น จากการวิจัยพบว่า จะส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างยิ่งครูควรพิจารณาองค์ประกอบของการจัดกลุ่ม เช่น ลักษณะของกลุ่มว่าควรจัดเป็นกลุ่มลักษณะใดกลุ่มอาจจัดเป็นลักษณะเดียวกัน (Homogeneous) หรือลักษณะคละกัน (Heterogeneous) ลักษณะดังกล่าวได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ สีผิว ความสามารถ ความสนใจ หรืออื่น ๆ จะจัดแบบใดอย่างไรขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูว่าครูต้องการจุดมุ่งหมายอื่น ๆ อะไรอีกบ้างนอกเหนือจากจุดมุ่งหมายทางวิชาการ

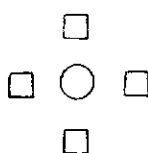
การจัดวางกลุ่มจะวางอย่างไร เช่น จะวาง

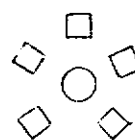
2 คน

3 คน

4 คน

5 คน

สมาชิกของกลุ่มใครจะเป็นผู้เลือกให้ ครูเลือกหรือเด็กเลือกเอง แต่โดยทั่วไปจากการวิจัยพบว่า การเรียนรู้จะดีครูควรเป็นผู้เลือกให้ การเตรียมเอกสาร หรืออุปกรณ์สำหรับผู้เรียนว่าควรจะมีชุดเดียวสำหรับของกลุ่มเพื่อใช้ร่วมกัน หรือจัดแบ่งเป็นหลายส่วนหลายชุด แยกตามสมาชิกกลุ่ม แล้วมาร่วมกันใช้ทีหลังก็แล้วแต่ว่าครูว่าแบบไหนจะเหมาะสม

นอกจากเรื่องของกลุ่ม และเรื่องของอุปกรณ์ (Material) สำหรับการเรียนการสอนแล้วการที่กำหนดบทบาทของสมาชิกกลุ่ม (Role Assignments) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะทุกคนจะต้องรับรู้และเรียนรู้เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนร่วมกันสมาชิกในกลุ่มควรต้องมีหน้าที่และบทบาทโดยเสมอภาคกัน ซึ่งข้อนี้พวกเราที่เป็นครูจะพบว่า ถ้าเราไม่กำหนดบทบาทหน้าที่ให้เขาแล้วบางคนในกลุ่มอาจไม่ทำอะไร ซึ่งจะเกิดปัญหาและความขัดแย้งอยู่เสมอ ดังที่พวกเราเป็นครูจะพบเสมอว่ามี กรณีปัญหานักเรียนมารายงาน หรือฟ้องครูว่าใครทำ ใครไม่ทำ ใครเอาเปรียบในกลุ่ม ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมในการให้คะแนนที่จะต้องเท่ากันทุกคนในกลุ่ม การให้บทบาทที่เหมาะสมนี้จะช่วยลดปัญหานั้นลงได้ บทบาทที่กำหนดนั้นอาจจะเป็นดังนี้แล้วแต่ครูจะกำหนดเช่น

- ก. ผู้นำกลุ่ม - นำงานให้ลุล่วงไป
- ข. ผู้สรุป - สรุปผลการเรียนรู้
- ค. ผู้ตรวจสอบ - ตรวจสอบทุกคนในกลุ่มให้รู้ร่วมกันหมด
- ง. ผู้ช่วย - คอยช่วยเหลือให้คิดว่าถูกหรือไม่
- จ. ผู้ชี้แนะ - คอยเพิ่มเติมขยายความรู้
- ฉ. ผู้หาข้อมูล - หาเอกสารข้อมูลให้กลุ่ม
- ช. ผู้กระตุ้นเตือน - คอยให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนให้ทำงาน
- ซ. ผู้สังเกต - ดูแลว่าทุกคนทำหน้าที่ของตนหรือยัง ไม่ออกนอกเรื่อง

เปรมจิตต์ ขจรภักย์ลาเช่น (2536 : 3 - 4) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักเรียนไว้อีกว่า นักเรียนจะต้องรับผิดชอบร่วมกันด้วยความจริงใจ และทำหน้าที่ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. เป็นผู้อ่าน (Reader)
2. เป็นผู้เขียนหรือผู้บันทึก (Writer / Recorder) คำตอบของสมาชิกในกลุ่มและตรวจสอบความถูกต้อง
3. เป็นผู้จัดหาอุปกรณ์ (Material Handler) จัดหาสิ่งที่กลุ่มต้องการพร้อมส่งคืน
4. เป็นผู้เสริมกำลังใจ (Encourager) ดูแลให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำงานหรือในการเรียนรู้

5. ผู้ตรวจสอบ (Checker) ตรวจสอบคนภายในกลุ่มถึงความเข้าใจเรื่องที่กำลังเรียนหรืองานที่กำลังทำเหมือน ๆ กัน และทุกคนสามารถอธิบายได้เหมือนกัน
6. เป็นผู้ชมเชย (Praiser) ช่วยทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้สึกในทางที่ดีโดยชมเชย
7. เป็นผู้ถาม (Prober) ช่วยถามคนอื่น ๆ ในกลุ่มเพื่อให้ได้ความคิดกว้างขวาง
8. เป็นผู้ควบคุมเวลา (Time Keeper) ทำหน้าที่รักษาเวลาในการทำงาน
9. เป็นผู้สังเกต (Observer) โดยสังเกตสมาชิกในกลุ่มปฏิบัติตามบทบาทของสมาชิกแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย

เมื่อครูแบ่งกลุ่มและให้บทบาทสมาชิกของกลุ่มแล้วควรจัดให้เด็กได้ร่วมมือกันมีผลงานร่วมกัน โดยส่งครูมาซึ่งผลของงานนี้ครูจะไม่ได้พิจารณาแต่ผลงานนั้น ๆ อย่างเดียวแต่พิจารณาการทำงานกลุ่มของเขาด้วย รวมทั้งเวลาที่เขาใช้ทั้งนี้ก็แล้วแต่ว่าครูได้ตั้งจุดมุ่งหมายอย่างไร งานของกลุ่มนั้นครูอาจใช้วิธีการทดสอบ หรืออาจถามจากสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ซึ่งย่อมส่งผลรวมถึงคะแนนของคนอื่น ๆ ด้วยครูอาจประเมินซักถามการได้มาซึ่งผลงาน วิธีการทำงานของกลุ่มแล้วต้องส่งให้คะแนน แต่อย่างไรก็ตามวิธีการตัดสินด้วยคะแนนอาจจะใช้ได้ไม่เหมาะสมทุกกรณี ครูอาจใช้การให้รางวัลอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วยก็คือ ครูควรกำกับดูแลให้ความสนใจกระบวนการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการให้เขาได้ร่วมมือ โดยครูไม่ควรรีบร้อนบอกผลการเรียนรู้เสียก่อน ซึ่งครูอาจใช้วิธีการช่วยเหลือแนะนำเสริมทักษะต่างๆ ที่เราทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนจากกลุ่มของเขาเอง และสุดท้ายควรวัดผลทั้งในด้านวิชาการและด้านคุณภาพของผู้เรียนที่ใช้วิธีการเรียนรู้โดยร่วมมืออย่างนี้ อย่างเป็นจริงด้วยจะได้พัฒนาการสอนแบบนี้ต่อไป

สำหรับในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มเป็น 6 คน ภายในกลุ่มจะมีเด็กเก่ง 1 คน ปานกลาง 3 คน อ่อน 2 คน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่ม มีหน้าที่ คอยประสานประโยชน์เพื่อให้กลุ่มทำงานไปด้วยดี
2. ผู้สรุปผลการเรียนรู้ มีหน้าที่ ประสานงานในกลุ่มช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลง สรุปผลการทำงาน
3. ผู้จัดหาข้อมูล มีหน้าที่ หาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม

4. ผู้ชี้แนะ มีหน้าที่ คอยเพิ่มเติม ขยายความคิดความรู้จากการศึกษาค้นคว้า หรือ การปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม

5. ผู้สังเกต มีหน้าที่ สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับ มอบหมาย

6. ผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรืองานที่กำลังทำเหมือน ๆ กัน และให้ทุกคนสามารถอธิบายได้เหมือนกัน

กล่าวสรุปได้ว่า การแบ่งจำนวนสมาชิกของกลุ่ม และการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก จะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครู โดยครูจะพิจารณาจากจำนวนสมาชิกของชั้นเรียน ระดับความสามารถ ของผู้เรียน ตลอดจนรายวิชาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

ชูศรี สนิทประชากร (2534 : 46 -47) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนรู้ แบบร่วมมือไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นและความรู้แน่นจะคงทนกว่า
2. รู้จักการใช้เหตุผลมากขึ้น มีความเข้าใจในเรื่องนั้นลึกซึ้งและมีความคิดสร้างสรรค์มากกว่า
3. มีแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก ที่จะเรียนรู้มากขึ้น
4. สนใจการทำงานและลดความไม่เป็นระเบียบวินัยของห้องเรียนลงได้มากเพราะทุกคนทำงานร่วมกัน
5. ได้รับแนวความคิด ความสามารถมากขึ้นจากเพื่อน
6. มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างเพื่อนในด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะนิสัย เพศ ความสามารถ ระดับของสังคม และลักษณะแตกต่างอื่น ๆ ของเพื่อนแม้กระทั่งเรื่องของ สีผิวในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเมื่อใช้วิธีการนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจกันดีขึ้น
7. มีการช่วยเหลือสนับสนุนกันในด้านต่าง ๆ
8. มีสุขภาพจิต การปรับตัว และการทำงานในสถานที่เป็นธรรมชาติดีไม่เครียด
9. ใช้ความสามารถของตัวเองเต็มที่ที่จะให้กับเพื่อน

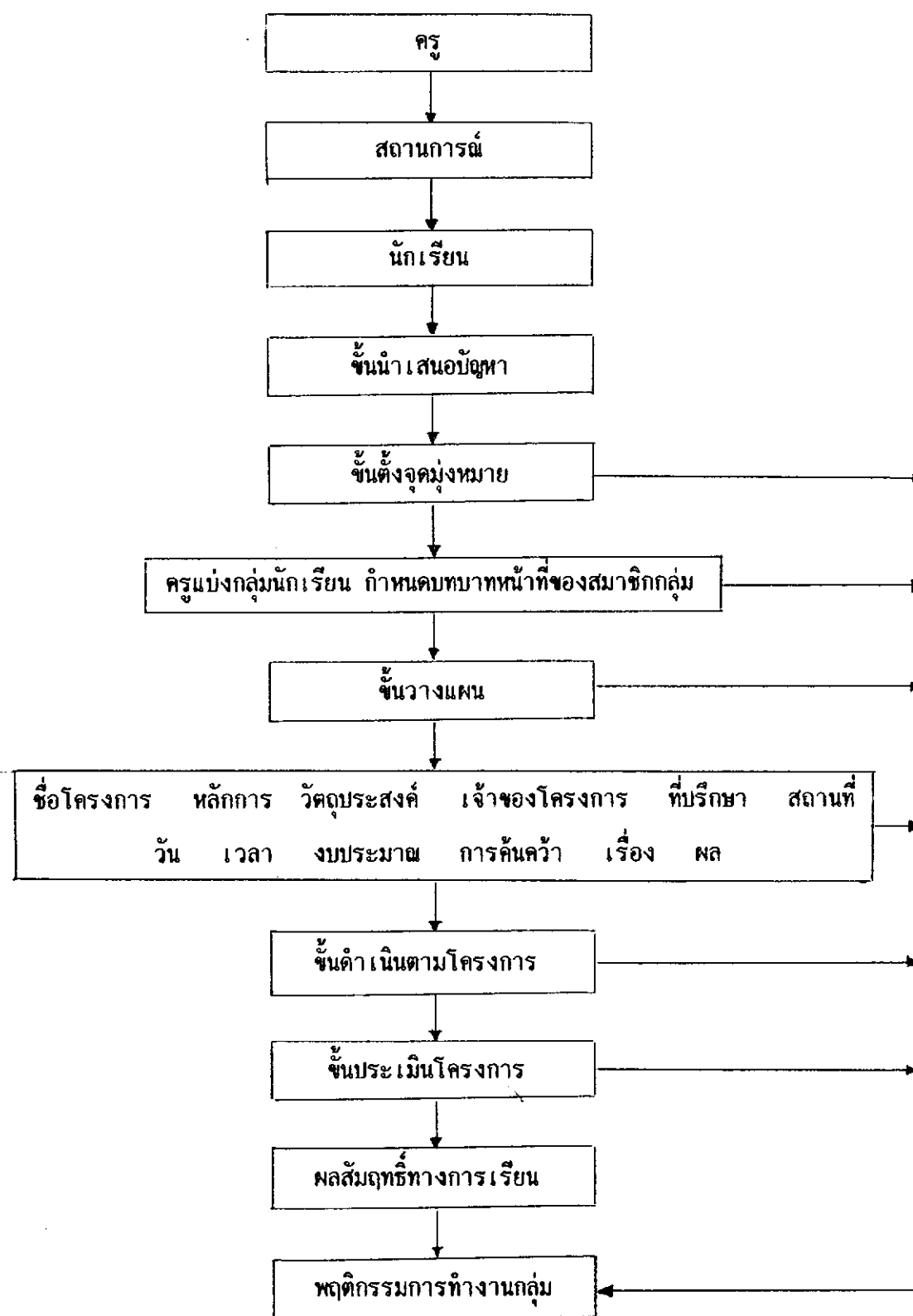
10. มีทักษะในด้านสังคมมากขึ้น
11. มีทัศนคติที่ดีมากขึ้นต่อการเรียนวิชานั้นและต่อเพื่อนร่วมชั้น
12. มีทัศนคติที่ดีต่อผู้สอน
13. มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

จอห์นสัน และจอห์นสัน (สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 2531 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Johnson and Johnson. 1987) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่วิธีสอนแบบร่วมมือใช้ได้ผลดีกว่าการสอนที่ใช้กันมาไว้ดังนี้

1. เด็กเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดีจะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของเด็กอธิบายให้เพื่อนฟังได้ ทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น
2. เด็กที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ครูทุกคนทราบข้อนี้คือ ยิ่งสอนยิ่งเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น
3. การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้เด็กได้รับความเอาใจใส่ และมีความสนใจมากขึ้น
4. เด็กทุกคนต่างก็พยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่มด้วย
5. เด็กทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ จะคอยอาศัยเพื่อนอย่างเดียวไม่ได้
6. เด็กทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม มีหัวหน้ากลุ่ม มีผู้ช่วย มีเพื่อนร่วมกลุ่มเป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมงาน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่งานอันแท้จริงเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว
7. เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะในการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นก็ต้องมีการทบทวนกระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อให้มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น
8. เด็กเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นมากขึ้น เขาารู้สึกว่าไม่ได้เรียน หรือหลบไปท่องหนังสือเฉพาะตน เขามีหน้าที่ต่อสังคมด้วย

9. ในการตอบคำถามในห้องเรียน ถ้าหากตอบผิดเพื่อนจะหัวเราะ เมื่อทำงานเป็นทีมเด็กจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าหากตอบผิดถือว่าผิดทั้งทีมคนอื่น ๆ อาจจะช่วยเหลือบ้าง เด็กในทีมจะมีความผูกพันกันมากขึ้น

กล่าวได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือจะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีกว่าการเรียนแบบเดิม ทั้งนี้เพราะว่าสมาชิกภายในกลุ่มทุกคนจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ และสิ่งที่กลุ่มได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ การปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะมีสูงอีกทั้งยังเสริมสร้างพฤติกรรมการทำงานกลุ่มได้เป็นอย่างดี

ภาพประกอบ 1 แสดงขั้นตอนในการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหลักที่สำคัญในการสร้างคนให้เป็นพลเมืองดีของสังคมหลักการที่สำคัญของวิชานี้คือ การสร้างความเข้าใจและซาบซึ้งต่อมรดกประชาธิปไตยเป็นประการแรก ประการที่สอง เพื่อการพัฒนาความคิดรวบยอดและวิธีการศึกษาที่จะเข้าใจความสัมพันธ์ของมนุษย์และการจัดการกับสถานการณ์ หรือปัญหาในสังคม ประการที่สาม เพื่อพัฒนาทักษะความคิดอย่างไตร่ตรองมีความสามารถในการวิเคราะห์สังคม การเข้าร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นการปรับปรุงสภาพของมนุษย์ให้ดีขึ้น (บุญนาค ตีวกุล. 2532 : 3) วิชาสังคมศึกษาจึงมีคุณค่าในทางสร้างสรรค์ประโยชน์สุขเป็นสำคัญ หากจะชี้ให้เห็นคุณค่าของวิชาสังคมศึกษาที่อาจลำดับได้ดังนี้ (หทัย ต้นหยง. 2525 : 25 - 26)

1. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ชีวิตในทางสร้างสรรค์ ประสบการณ์ย่อมประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และทักษะ ซึ่งผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม ปรับตัวเข้ากับสภาวะของสังคมได้เป็นอย่างดี

2. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งต่อสังคมมนุษย์ สังคมมนุษย์ย่อมมีองค์กรและระบบความสัมพันธ์ซับซ้อน ความเข้าใจสังคมย่อมเป็นทางให้เกิดความร่วมมือ สร้างประโยชน์สุขแก่สังคมส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

3. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงบทบาทในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและแนบเนียน สอดคล้องกับค่านิยมในสังคม บุคคลย่อมต้องมีบทบาทและภาระหน้าที่ในสังคมนับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต โดยชีวิตกิจวัตรประจำวันมนุษย์จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคมทุกวันนี้ย่อมเกิดจากพฤติกรรมอันผิดปกติ หรือที่เรียกว่า สังคมพิการ (Social Disorder) ก็เพราะมนุษย์ไม่เคารพในระเบียบของสังคม ประพฤติผิดเพี้ยนจากค่านิยมของสังคม สังคมศึกษาย่อมยังประโยชน์ในเรื่องนี้

4. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมาตรฐานทางสังคม (Social Norm) และสามารถปฏิบัติตาม ๓ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมมาตรฐานทางสังคมย่อมแสดงออกได้ในทางระเบียบ ข้อบังคับ แนวปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้น ๆ

5. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด ทักษะ และหลักการที่จะแก้ปัญหาสังคมด้วยหลักแห่งปัญญา (Method of Intelligence) และหลักเหตุผลโดยปราศจากซึ่งนิสัยคดโกง ทุจริต มัวเมา มีโมหะโทสะ โหดร้ายทารุณและขาดมนุษยธรรม

6. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติและทักษะนิสัยที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยวิถีทางแห่งหลักประชาธิปไตย หลักประชาธิปไตยนั้นหมายถึง ปทัสถานทางสังคมที่เกิดขึ้นจากน้ำใจของบุคคลหรือสมาชิกของสังคมที่จะเกื้อกูลเพื่อมนุษย์ซึ่งกันและกัน คือ

6.1 เคารพในความเป็นเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกัน เห็นคุณค่าแห่งความเป็นคน คุณค่าของชีวิต ไม่ทำร้าย เบียดเบียนซึ่งกันและกัน น้ำใจดังกล่าวเป็นที่ตั้งแห่งการละเว้น

6.2 เอื้อเพื่อเกื้อกูลแบ่งปัน มีเมตตาธรรมที่จะเห็นผู้อื่นมีความสุขเสมอตน สามารถร่วมมือร่วมใจกันประกอบกิจการงานต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าประสงค์และก่อประโยชน์สุขขึ้นในสังคม น้ำใจดังกล่าวเป็นที่ตั้งแห่งสามัคคีธรรม

6.3 ใช้หลักแห่งปัญญาและเหตุผลเป็นเครื่องแก้ปัญหาและตัดสินใจในกิจการใด ๆ มีความมั่นคงในคุณธรรม เคารพต่อหลักแห่งคุณธรรม ปทัสถานทางสังคม และค่านิยมในสังคม น้ำใจดังกล่าวนี้เป็นที่ตั้งแห่งปัญญาธรรม

เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง นักการศึกษาจึงเปลี่ยนแปลงแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนให้มากขึ้น สังคมศึกษาจึงมิใช่วิชาที่จะถ่ายทอดเนื้อหาเพียงอย่างเดียว การสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันได้หันมามุ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับคนอื่น และความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมการสอนและการสร้างความสัมพันธ์นี้ เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ที่ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติ กระทำ ผึกฝน เฝงู และแก้ปัญหาาร่วมกัน นอกจากนั้นการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย จำเป็นจะต้องฝึกทักษะที่สำคัญให้แก่นักเรียนคือ (สุนทร สุนันทชัย. 2514 : 14)

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น เช่น ทักษะในการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Social Studies Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการรวบรวมข้อมูล การอ่านแผนที่และการรายงานเป็นต้น

3. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน ทักษะในการเป็นผู้นำ

4. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การคิดวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นต้น
 ประพนธ์ เดชชัย (2531 : 79 - 81) ได้กล่าวว่าทักษะที่ควรได้รับการฝึกฝนในวิชาสังคมศึกษา (Social Studies Skill) นั้นมีอยู่หลายประการดังนี้

1. ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของสังคมศึกษา เช่น อ่านตีความ อ่านจับใจความ อ่านเพื่อเก็บความคิดรวบยอดในเรื่องที่อ่านให้มาสัมพันธ์กันได้

2. ทักษะในการคิด (Thinking Skill) คือ การฝึกให้คิดอย่างมีเหตุผลรู้อย่างไรคือข้อเท็จจริง หรือความเห็น ซึ่งการฝึกให้มีความคิดแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้จักเลือกและรู้จักการตัดสินใจ

3. ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) คือ การฝึกค้นคว้าแสวงหาข้อมูลจากการอ่าน การฟังตลอดจนการใช้หนังสือคู่มือและสารานุกรม เพื่อสรุปและนำมาเสนอโดยวิธีต่าง ๆ เขียนรายงาน เสนอรายงานปากเปล่า

4. ทักษะในการใช้แผนที่และลูกโลก (Map and Globe Skill) คือ การฝึกใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้รู้จักอ่านแผนที่และการใช้ลูกโลก เข้าใจถึงอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้ง มาตรฐาน เส้นละติจูด การเข้าใจสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ในชีวิตจริงมาก

5. ทักษะการใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนเป็นกราฟ (Graphing Skill) เพื่อให้เข้าใจและสามารถอ่าน หรือแปลความหมายจากสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบ หรือแทนคำอธิบายได้ เช่น รูปภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น

6. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) คือ ทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น การวางแผนทำงานร่วมกัน การจัดนิทรรศการ

7. ทักษะในการเกิดความรู้ขั้นปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะที่ลึกซึ้งกว่าการมีความรู้ปกติธรรมดา คือ เกิดทักษะในการคิดแก้ปัญหา ค้นคว้าและคิดสร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่ สามารถประดิษฐ์ในสิ่งใหม่อันเป็นประโยชน์ยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

8. ทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้อง สะดวกสบาย เช่น การปฏิบัติตน ในสังคม มารยาททางสังคม การแต่งกาย การรู้จักคำนียมในสังคม มีความรอบรู้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายและความต้องการของสังคม ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมทาง สังคม

สันต์ ธรรมบำรุง (2522 : 78) กล่าวว่า วิชา การเรียนสังคมศึกษา ไม่ได้มุ่งให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในศาสตร์ทางสังคมทุกสาขา เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการ เฉพาะสาขา แต่อย่างใดแต่เป็นการเรียนรู้เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง กับตน ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา จึงต้องเน้นประสบการณ์การเรียนรู้ ของเด็ก โดยถือว่ากลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญ มีครูเป็นแม่คู่เทศก์ที่เชี่ยวชาญนำทางรวมทั้งการใช้ การสอนหลายวิธี เป็นต้นว่าการสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบหน่วยการสอนแบบสถาน- การณ์จำลอง การสอนแบบแก้ปัญหา รวมทั้งให้นักเรียนได้มีโอกาสอภิปรายและแสดงความคิดเห็น ทั้งโดยการทำงานเป็นกลุ่ม และการทำงานตามลำพัง

จากสภาพการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ เอ็ดวิน (Edwin. 1976 : 28 - 58) ได้ให้วิธีการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การสอนสังคมศึกษา ครูอาจจะใช้วิธีแก้ปัญหา ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นให้นักเรียนรู้จักคิด โดยผ่านกระบวนการสืบสวน วิธีการนี้จะทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เหตุผล มีวิจรรย์ญาณมากกว่าการสอนที่เน้นให้นักเรียนท่องจำ ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาจึงควรเน้นเรื่อง ความคิดอันเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตของนักเรียนในอนาคต

2. การสอนแบบบรรยายนั้นยังคงมีความจำเป็นที่จะใช้ในการสอนสังคมศึกษาอยู่บ้าง แต่ครูไม่ควรใช้บรรยายอยู่ตลอดเวลา ควรหาวิธีสอนแบบอื่นมาใช้ด้วย

3. การสอนแบบอภิปราย (Discussion) เรื่องที่นำมาสอนอภิปรายกันไม่จำเป็น จะต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้องในลักษณะข้อเท็จจริงเสมอไป เพราะว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นนักเรียน สามารถหาอ่านได้ด้วยตนเอง ครูอาจใช้คำถามให้นักเรียนตอบปากเปล่าเพื่อตรวจสอบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลที่สำคัญบางเรื่องเพียงใด ในขณะที่มีการอภิปราย ครูอาจ จะมีการบรรยายสั้น ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ใหม่อยู่เสมอ

4. การสอนโดยวิธีแก้ปัญหา เป็นวิธีที่ใช้กันมากในการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ นักเรียนอาจจะเริ่มต้นโดยการถามปัญหา หรือคำถามที่เขาสงสัย และมีความหมายอย่างแท้จริงในชีวิตของเขาด้วยแรงกระตุ้นอยากจะเรียนรู้ จะทำให้เขาเกิดความเข้าใจดีขึ้น จำได้นานและสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เขาได้เรียนไปแล้วนั้นได้ง่ายในสถานที่แห่งใหม่ จะรู้วิธีการคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถสรุปเป็นทฤษฎีได้

วิจิตร สีนสิริ (2517 : 95 - 96) ได้สรุปการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ไว้ดังนี้

1. วิชาที่ครูควรตัดสินใจร่วมกับผู้ปกครอง โดยถือเอาความต้องการของเด็กชาย หญิง ในปัจจุบัน และอนาคต

2. จุดมุ่งหมาย มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สร้างเจตคติ พัฒนาสังคม และมุ่งให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ เน้นปัจจุบันและอนาคตใช้อดีตเป็นประทีปนำทางถ่ายทอดวัฒนธรรม

3. วิธีสอนและอุปกรณ์ ครูและนักเรียนจะวางแผนร่วมกันและใช้หนังสืออ้างอิง ประกอบหลาย ๆ เล่ม บวกกับการจัดประสบการณ์อื่น ๆ เช่นทัศนศึกษา ใตศึกษา เป็นต้นถือว่ากลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญ โดยมีครูเป็นมัคคุเทศก์ที่เชี่ยวชาญคอยนำทางการสอนจะใช้หลาย ๆ วิธีรวมทั้งการอภิปราย รายงาน เรียนแบบสืบสวน สอบสวน

4. การวัดผล มีแบบวัดผลชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรม ทดสอบ ทักษะ เจตคติ ให้เด็กมีโอกาสฝึกการตัดสินใจ หรือพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ การนำเทคนิคและวิธีการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางจะลดน้อยลง หรือเกือบจะไม่นำมาใช้เลย ส่วนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ถูกนำมาใช้มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งหวังความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับคนอื่น และตัวนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม การสอนเพื่อสร้างความสัมพันธ์นี้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติ กระทำ เฝ้าดูและหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน ฉะนั้นเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ในวิชาสังคมศึกษาจึงต้องสอนให้นักเรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์ของสังคม และเน้นการฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะเพื่อเตรียมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่จะไปอยู่ในสังคมจริง ๆ

สำหรับการประเมินผลวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่นั้น จะมุ่งวัดทักษะ เจตคติ และความสามารถเชิงพฤติกรรม ไม่วัดความรู้เพียงอย่างเดียว การประเมินผลวิชาสังคมศึกษานั้นทำได้หลายวิธีเช่น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2520 : 178)

1. การสังเกต สังเกตความประพฤติ การเล่น การทำงานร่วมกับเพื่อน การรักษาสาธารณสมบัติ การไม่ดูค้ายในการทำงาน การแสดงออกทางความคิด ความรับผิดชอบ และความสำเร็จในการทำงาน
2. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การทำแผนที่ แผนที่ แผนผัง ภาพจำลอง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสอบผลงานและกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนวิชาสังคมศึกษา
3. การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วระยะหนึ่ง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของนักเรียน

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้นครูจะต้องยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมตลอดจนการคิดแก้ปัญหาทางสังคมซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การสอนของครูไม่จำเป็นต้องเน้นเนื้อหาวิชามากนักควรให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะในการทำงานเพื่อนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคม สามารถที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

✓ความหมายของพฤติกรรมและความหมายของกลุ่ม

การดำเนินงานของกลุ่มเป็นการประสานที่จะให้เกิดพลังร่วมของกลุ่มโดยมีเป้าหมายของกลุ่มเป็นหลัก ฉะนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่มจึงมีความสำคัญที่จะผลักดันให้งานบรรลุเป้าหมายเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและท่าทีของบุคคลในกลุ่ม เพื่อที่จะสามารถนำแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลมาประยุกต์ ประสานให้บุคคลในองค์กร ในกลุ่มร่วมกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของพฤติกรรม

กมลรัตน์ หล้าสงฆ์ (2523 : 2) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมว่า หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นได้หรือไม่ ก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

หุทัย อติชาตพงศ์ (2526 : 7 -9) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึง กิริยาอาการที่แสดงออก หรือการเกิดปฏิกิริยาเมื่อเผชิญกับสิ่งภายนอก การแสดงออกนั้นอาจเกิดจากอุปนิสัยที่ได้สะสม หรือจากความเคยชินที่ได้จากประสบการณ์หรือการศึกษาอบรมต่าง ๆ

อารี พันธมณี (2534 : 15) กล่าวว่า พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของอินทรีย์ ที่บุคคลสามารถสังเกตเห็นได้ รู้ได้ หรือใช้เครื่องมือต่าง ๆ วัด หรือตรวจสอบได้

กล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออก หรือการกระทำในทุก ๆ ด้านของมนุษย์จะโดยรู้ตัว หรือไม่รู้ตัวก็ตามถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

ความหมายของกลุ่ม

ฉลอง ภิมย์รัตน์ (2521 : 1 -3) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมสนใจประพฤติดุติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบทบาท และมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยที่ต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย ลักษณะร่วมของการรวมกลุ่มมี 3 ประการ คือ

1. มีเป้าหมายร่วมกัน (Common Goal)
2. มีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction)
3. มีการปฏิบัติในบทบาทร่วมกัน (Common Role)

พรณิศา วาณิชการ (2528 : 133) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า "กลุ่ม" หมายถึงการรวมตัวกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง และการรวมตัวของบุคคลดังกล่าวจะต้องมีการพูดจาสื่อความหมายต่อกันและกัน การปฏิบัติต่อกันในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

หุทัย อติชาตพงศ์ (ม.ป.ป. : 2 - 12) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนที่ทำงานร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน

เดวิส (Davis. 1962 : 405) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่มหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด โดยทั่วไปแล้วกลุ่มมีความหมายนอกเหนือจากการที่คนเรายู่ร่วมกันอย่างธรรมดา

กัลลี (Gulley. 1963 : 63) กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมาอยู่ร่วมกัน แต่ละกลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย

2. ผลของการทำงานจะเกิดความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม

3. มีการสื่อสารทางวาจา (Verbal Communication) หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกวิธีใดวิธีหนึ่ง

บรอดเบรค (Cartwright and Zander. 1968 : 46 ; citing Brodbeck. n.d.) ได้กล่าวว่า กลุ่ม คือ การรวมกันของบุคคลที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่แน่นอนซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับชนิดของกลุ่ม

ส่วน เลวิน (Cartwright and Zander. 1968 : 47 ; citing Lewin. n.d.) ได้ให้ความหมายของกลุ่มแตกต่างไปจากท่านอื่น ๆ โดยได้กล่าวไว้ว่า ความเหมือนหรือความแตกต่างไม่ได้เป็นการตัดสินใจว่าคนสองคนอยู่ในกลุ่มเดียวกัน หรือต่างกลุ่มกัน แต่อยู่ที่การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) หรือการพึ่งพาอาศัยในรูปแบบอื่น ซึ่งสอดคล้องกับลอเซอร์ (Loeser. 1957 : 5 - 9) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มไว้ดังนี้

1. มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระหว่างสมาชิกของกลุ่ม
2. มีความมุ่งหมายร่วมกัน
3. มีความสัมพันธ์ในเชิงหน้าที่
4. มีอำนาจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความสมัครใจ
5. มีความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของกลุ่มได้

จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า การที่มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ถือได้ว่าเป็นกลุ่มทั้งสิ้น และจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. มีคนตั้งแต่สองคนมารวมกัน
2. มีจุดมุ่งหมายในการกระทำพฤติกรรมอย่างเดียวกัน
3. ทุกคนมีการติดต่อ เกี่ยวข้องหรือมีการปฏิสัมพันธ์กัน
4. ทุกคนจะมีบทบาทตามหน้าที่ของตน

ความหมายของการทำงานเป็นกลุ่ม

พรหมพิศ วาณิชการ (2528 : 135) ได้สรุปความหมายของการทำงานเป็นกลุ่มว่า หมายถึง การกระทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลในกลุ่ม ซึ่งร่วมกันวางแผนตามเป้าหมายประสงค์ และจัดประสบการณ์เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขึ้นทั้งในตัวบุคคลและในกลุ่ม

บอร์แมน (สวกิจ ศรีบัณฑิตา 2528 : 33 ; อ้างอิงมาจาก Borman. 1972 : 6) อธิบายความหมายของการทำงานเป็นกลุ่มว่า เป็นการทำงานร่วมกันของคนประมาณสามคน หรือมากกว่ามาทำงานอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้นการทำงานกลุ่มอาจจะมีทั้งการทำงานในระยะเวลาสั้นหรือระยะเวลายาวนานก็ได้แล้วแต่จุดมุ่งหมายของงาน และลักษณะของงานที่ทำ

บัททอน (Button. 1974 : 1 -2) กล่าวว่า การเป็นมนุษย์ย่อมต้องสื่อสาร และมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งหมายถึงเราต้องอยู่ในสังคม ด้วยเหตุนี้การทำงานกลุ่มจึงต้องจัดขึ้นมาโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนาทักษะทางสังคมและมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นการเปิดโอกาสให้มนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ผู้ที่เข้าร่วมทำงานกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่มและช่วยเหลือแต่ละบุคคล เพื่อให้งานของกลุ่มไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

สาเหตุที่จำเป็นต้องมีการทำงานกลุ่มก็เพราะว่า งานบางอย่างไม่สามารถที่จะทำสำเร็จได้โดยบุคคลเพียงคนเดียว งานส่วนใหญ่ถูกกำหนดโดยองค์การที่มีโครงสร้างมันคงมีการรวบรวมเอาคนหลายคนมาทำงานด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลงานที่ใช้ความพยายามร่วมกัน โครงสร้าง

ของงานและการรวมกลุ่มกัน อาจจะมีการประสานงานอย่างหลวม ๆ หรือบางครั้งก็อาจมีการประสานกันอย่างเหนียวแน่น แฮร์ริส (Harris. 1976 : 3) อย่างไรก็ตามการที่จะรวบรวมเอาคนหลาย ๆ คนมารวมมือกันทำงานให้ได้สมบูรณ์จริง ๆ เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ดังนั้นบอร์แมน (สูกิจ ศรีปัทมา. 2528 : 34 ; อ้างอิงมาจาก Borman. 1972 : 9) ได้อธิบายความคิดเห็นไว้ว่า การทำงานเป็นกลุ่มหรือทำงานร่วมกันกับคนอื่นนั้นเป็นสิ่งที่ยากมากกว่าการทำงานคนเดียว เรามักจะมีความสุขสนุกสนานที่ได้ร่วมทำงานกับคนอื่น แต่การประสานงานเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก และการดำเนินงานเป็นกลุ่มมิใช่สิ่งง่าย การทำงานร่วมกับคนอื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างหวังว่าการทำงานของกลุ่มจะมีประสิทธิภาพดีเหมือนกับคนดี ๆ คนเดียวทำงานโดยอิสระตามลำพัง กลุ่มจำเป็นต้องมีโครงสร้าง การประสานงาน มีการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการสื่อสารที่ดีพอ งานจึงจะมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

ทฤษฎีการทำงานกลุ่มและการทำงานเป็นหมู่คณะนี้ เป็นเรื่องที่พยายามสร้างแรงจูงใจในระดับสูงเพื่อให้เขาได้ทำงานร่วมกันได้ดี เกี่ยวกับเรื่องนี้มีผู้เสนอทฤษฎีที่น่าสนใจไว้หลายทฤษฎีดังนี้

1. ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน พัฒนาขึ้นมาโดย จอร์จ โฮแมนส์ (George Homans) ทฤษฎีนี้อธิบายหลักสำคัญว่า การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มต้องประกอบด้วยพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ 1. กิจกรรม 2. การทำงานร่วมกัน 3. ความรู้สึก องค์ประกอบทั้งสามจะเกี่ยวกันโดยตรง กล่าวคือ ถ้าหากบุคคลยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าไร การกระทำร่วมกัน และความรู้สึกของพวกเขาก็จะยิ่งมากขึ้นด้วย บุคคลต่างๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น พวกเขาต้องตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร สนับสนุน ประสานงาน และประสบความสำเร็จในเป้าหมายเดียวกันด้วยสมาชิกภายในกลุ่ม หรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับลักษณะดังกล่าวจะมีแนวโน้มร่วมกันเข้าเป็นกลุ่มพลังสูงมาก (สมยศ นาวิการ. 2523 : 234)

2. ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน (Grid of Work) ผู้พัฒนาความคิดของทฤษฎีนี้ก็คือ เบลค (Blake) และมูตอน (Mouton) แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ คนต้องการงานให้ได้ผล ต้องการมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบ และการที่จะให้เขามี

มีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างบรรยากาศขององค์การที่จะช่วยให้เกิดการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างจริงจัง ทฤษฎีตาข่ายมีความเชื่ออย่างฝังใจว่าผลงานย่อมเกิดจากการบูรณาการ หรือการผสมผสานความต้องการขององค์การ และของคนเข้าด้วยกัน (โสมณ ปภากจน์. 2521 : 118 - 119)

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาความรู้ที่จะนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ เนื้อหาของทฤษฎีนี้จึงมุ่งศึกษาเรื่องราวธรรมชาติของคน พฤติกรรมของคน ธรรมชาติของกลุ่ม ลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของกลุ่ม กระบวนการทำงานกลุ่ม เป็นต้น (ทิสนา แฉมณีและเยาวพา เตชะคุปต์. 2522 : 1) เนื่องจากมีประเด็นที่ต้องศึกษามากมาย จึงมีผู้ค้นคว้าแยกเป็นทฤษฎีย่อย ๆ อีกหลายทฤษฎีดังต่อไปนี้

3.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพกลุ่ม (Group Syntality Theory) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดย แคทเทล (Cattell) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือ กฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม

3.2 ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Theory of Group Achievement) ผู้คิดค้นรวบรวมองค์ประกอบของทฤษฎีนี้ คือ สโตกคิลล์ (Stogdill) ซึ่งอธิบายไว้ว่า องค์ประกอบสำคัญของการทำงานกลุ่มมี 3 ประการคือ (ทิสนา แฉมณี และเยาวพา เตชะคุปต์. 2522 : 13 - 14)

3.2.1 การลงทุนของสมาชิก

3.2.2 สื่อกลางของการลงทุน

3.2.3 สัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม

3.3 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม (Exchange Theory) แนวคิดของทฤษฎีนี้ พยายามจะอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และกระบวนการของกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้ คือ

3.3.1 การรวมกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เช่น การสื่อสาร และการแสดงออกในรูปต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่

ต้องการ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกจะต้องเป็นพฤติกรรมที่ชัดเจน หรือพิจารณาแล้วว่าจะแสดงกับใคร อย่างไรบ้าง

3.3.2 การเลือกพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก จะก่อให้เกิดผลของกลุ่ม ซึ่งอาจประกอบด้วยรางวัลจากการปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ ความสนุกสนาน ความพอใจ และการเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำพฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการ

3.4 ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (FIRO : Fundamental Interpersonal Relations Orientation) ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎี คือ ชูลซ์ (Schulz) ลักษณะเฉพาะของการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น (ทิสนา แชนมณี และเยาวพา เตชะคุปต์. 2522 : 16 - 18) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ลักษณะ คือ

3.4.1 ความต้องการเชื่อมโยงผู้อื่น

3.4.2 ความต้องการในการควบคุม

3.4.3 ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น

รูปแบบการทำงานกลุ่ม

รูปแบบของการทำงานกลุ่ม หรือการทำงานเป็นหมู่คณะ มีลักษณะอยู่ 3 ประการคือ สโตนอร์ (Stoner. 1978 : 291)

1. กลุ่มผู้สั่งการ (Command Group) หมายถึง กลุ่มที่ประกอบด้วยผู้จัดการ และผู้บริหารระดับหัวหน้ากับผู้ที่ทำหน้าที่รองลงมา มารวมกันเป็นกลุ่มทำหน้าที่สิ่งงานต่าง ๆ บางทีอาจจะเรียกกลุ่มทำงานชนิดนี้ว่า กองบัญชาการ คณะกรรมการอำนวยการ สภา หรือชื่ออื่น ๆ ตามแต่จะเห็นสมควร

2. คณะกรรมการ (Committee or Task Force) บางครั้งเรียกว่าคณะทำงาน กลุ่มแบบนี้ตั้งขึ้นเพื่อทำกิจกรรมบางอย่างเฉพาะครั้งเฉพาะคราวบางทีก็เรียกว่า คณะกรรมการเฉพาะกิจ เมื่อภาระบรรลุเป้าหมายแล้วกลุ่มก็สลายตัวไป

3. กลุ่มออร์ปนัย (Informal Group) หรือกลุ่มออกแบบ กลุ่มแบบไม่เป็นทางการ บางครั้งเกิดขึ้นในองค์กรไม่ว่าจะมีความจำเป็นในเชิงบริหารหรือไม่ก็ตาม เช่น กลุ่มผู้บริหารอาหารมังสวิรัต กลุ่มนักแสดงสมทบ เป็นต้น

กลุ่มดังกล่าวนี้กลุ่มแบบ 2 กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่เป็นทางการ เพราะจะมีการบริหาร กลุ่ม มีการกำหนดสมาชิกภาพ และทิศทางในการปฏิบัติงาน มีเป้าหมายของงาน ส่วนกลุ่มแบบ ไม่เป็นทางการนั้นเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยปราศจากกระบวนการดำเนินงาน และระบบควบคุม ดังกล่าว และมีการเกิดขึ้นคงอยู่ สลายไปตามงานที่ต้องการทำจำกัด หรือกำหนดเวลานั่นเอง ไม่ได้

พลังกลุ่มและหลักของพลังกลุ่ม

พลังกลุ่มเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรวมตัวกัน เกิดแนวความคิดของกลุ่ม ความแตกต่างไม่ว่า จะด้านความสามารถ ด้านความเข้าใจ จะมีคุณค่าต่อกลุ่มทำให้กลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว หรือบางที่เรียกว่า พลวัตกลุ่ม

หลักของพลังกลุ่ม

คมเพชร จัตรสุกุล (2530 : 27 - 28) กล่าวถึงหลักของพลังกลุ่ม หรือพลวัต ของกลุ่มว่าจะประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ของสมาชิกและของผู้นำดังนี้

1. มีความเคารพในสมาชิกของกลุ่มทุกคน เพราะเชื่อว่าทุกคนนั้นมีความสามารถ อะไรบางอย่างในตัวของเขาเอง ถ้ามีสิ่งเร้าที่ดีเขาก็จะแสดงความสามารถออกมาให้ปรากฏ แก่กลุ่มได้
2. ประสิทธิภาพต่าง ๆ ในกลุ่มจะช่วยสนองความต้องการของบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีความรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน ได้รับการยกย่อง เป็นต้น ดังนั้นการดำเนินการในกลุ่มน่าจะช่วยให้ทุกคนได้รับความรู้สึกที่สนองความต้องการ
3. ทุกคนในกลุ่มจะมีบทบาทเฉพาะของตนเอง ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะมีผลต่อกระบวนการกลุ่ม ถ้าทุกคนเข้าใจในบทบาทของตนเองย่อมจะทำให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดี

4. สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมในกลุ่ม หัวหน้าจะต้องช่วยให้ทุกคนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมทุกอย่าง แต่การช่วยจะต้องไม่ออกมาในรูปของการข่มขู่ด้วยอำนาจ แต่เป็นการส่งเสริมความเป็นไปของกลุ่ม

5. สมาชิกแต่ละคนจะต้องรู้จักการรับฟังคนอื่น ให้การยอมรับและมีความซาบซึ้งกับการที่สมาชิกให้การช่วยเหลือแก่กลุ่ม

6. สมาชิกควรได้รับคำชมเชยจากผู้นำกลุ่มและสมาชิกคนอื่น ๆ บ้าง ถ้าหากงานที่ได้รับมอบหมายไปสำเร็จด้วยดี ดังนั้นการมอบหมายงานก็ควรจะให้ตรงกับความสามารถ เพื่อช่วยให้ได้รับความสำเร็จ

7. การมีสมาชิกที่มีลักษณะเหมือนกันมาก ๆ ทำให้กลุ่มมีความมั่นใจ แต่การที่สมาชิกที่มีลักษณะแตกต่างกันบ้างย่อมจะมีส่วนช่วยเหลือกลุ่มได้ในด้านต่าง ๆ แตกต่างกันไป ผู้นำกลุ่มจะต้องมีความเข้าใจในลักษณะดังกล่าวแล้ว

8. การกระทำกิจกรรมมาก ๆ จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนได้มีโอกาสมากขึ้นที่จะได้รับประสบการณ์ที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเอง

9. กระบวนการในการแก้ไขปัญหา หรือการทำงานให้สำเร็จจะต้องได้รับความสนใจมากเท่า ๆ กับผลของการปฏิบัติงานในกลุ่ม

10. ควรจะนำหลักทางด้านจิตวิทยา เกี่ยวกับการเรียนรู้มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

11. ความรู้สึกของกลุ่มและความมั่นคงทางอารมณ์ของแต่ละบุคคล เกิดจากการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองของกลุ่ม ดังนั้นสมาชิกแต่ละคนจะมีส่วนรับผิดชอบต่อความเป็นไปของกลุ่มโดยส่วนรวมและต่อบุคคล

12. การที่สมาชิกร่วมมือกันนั้นจะทำให้กลุ่มสามารถไปถึงจุดหมายของกลุ่มที่ตั้งเอาไว้ ในขณะที่เดียวกันอาจจะช่วยตอบสนองความต้องการที่ซ่อนเร้นในใจของบุคคลได้

13. ถ้าการสื่อสารในกลุ่มไม่ดี จะเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาในด้านวินัยของกลุ่ม ผลที่ตามมาคือ ทำให้ประสิทธิภาพของกลุ่มลดลงไป

14. เทคนิคในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และการประเมินผลเกี่ยวกับกลุ่มจะทำให้กลุ่มดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการ

องค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

นิพนธ์ จิตภักดี (2528 : 3 -7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และปัจจัยในการสร้างกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. องค์ประกอบของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย 4 อย่าง คือ

- 1.1 มีเจตคติที่ดีและตั้งใจทำงาน
- 1.2 มีทักษะในการทำงานนั้น
- 1.3 มีความร่วมมือและประสานงานกันอย่างดี
- 1.4 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2. องค์ประกอบด้านผู้นำกลุ่ม ประกอบด้วย

- 2.1 มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี
- 2.2 มีความสามารถในการจัดความขัดแย้งในกลุ่ม
- 2.3 มีเทคนิคในการจูงใจสมาชิก
- 2.4 เอาใจใส่กลุ่ม
- 2.5 มีความเข้าใจในพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน
- 2.6 มีความรอบรู้และเข้าใจในการวางแผน การปฏิบัติงาน การติดตามการ

ประเมินผล

3. องค์ประกอบด้านการจัดกลุ่ม ประกอบด้วย

- 3.1 มีเป้าหมายของกลุ่มชัดเจน
- 3.2 มีกลไกย้อนกลับ เพื่อปรับปรุงผลงาน
- 3.3 มีวิธีการทำงานของกลุ่มอย่างมีระบบซึ่งสมาชิกเข้าใจอย่างดี
- 3.4 มีรูปแบบการประสานงานอย่างดี
- 3.5 มีการแสวงหาวิธีที่เหมาะสมอยู่เสมอ
- 3.6 มีการจัดเงื่อนไขในการเสริมพลังกลุ่มอย่างดี

ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

เมืองทอง แชนมณี (2522 : 151 - 154) ได้จำแนกคุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามลักษณะขององค์ประกอบของกลุ่มดังนี้ 1. สมาชิก 2. ผู้นำ 3. กลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สมาชิกยึดมั่นในอุดมการณ์ของกลุ่ม
2. สมาชิกมีความภักดีต่อกลุ่ม
3. สมาชิกยอมรับวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ช่วยกันกำหนดขึ้น
4. สมาชิกพยายามปรับค่านิยม และวัตถุประสงค์ให้กลมกลืนกัน
5. สมาชิกมีความไว้วางใจกัน
6. สมาชิกมีความสามารถที่จะทำงานเป็นกลุ่ม
7. สมาชิกเชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิก
8. สมาชิกพร้อมที่จะช่วยเหลือกัน
9. สมาชิกพยายามให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่กลุ่ม
10. สมาชิกสนใจในข้อมูลที่เพื่อนสมาชิกให้มา
11. สมาชิกมีความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง
12. สมาชิกพลัดกันมีอิทธิพลเหนือกันได้
13. ผู้นำกลุ่มได้รับการเลือกเป็นเป็นอย่างดี
14. ผู้นำยึดมั่นในคุณสมบัติของผู้นำที่ดี
15. กลุ่มตั้งอยู่นานพอสมควร
16. กลุ่มกำหนดวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นที่พอใจของสมาชิก
17. กลุ่มแสดงให้เห็นประจักษ์ว่า ค่านิยมของกลุ่มมีความสำคัญ
18. กลุ่มมีบรรยากาศที่มีลักษณะให้การสนับสนุนสมาชิก
19. กลุ่มพยายามช่วยสมาชิกแต่ละคนในการพัฒนาตนเอง
20. กลุ่มกระตุ้นให้สมาชิกมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
21. กลุ่มรู้จักใช้ "การเห็นด้วยอย่างสร้างสรรค์" อย่างถูกกาลเทศะ
22. กลุ่มใช้การติดต่อสื่อสารให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

23. กลุ่มใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ทุกคนเข้าใจกันดี

ทิสนา แชนมณี และคนอื่น ๆ (2528 : 11- 12) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำแนกลักษณะองค์ประกอบของกลุ่ม คือ ผู้นำ สมาชิก ลักษณะกลุ่ม และกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มได้รับการคัดเลือกอย่างดี เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ไม่ว่าสถานการณ์ใด
2. ผู้นำมีคุณสมบัติที่ดี คือ มีคุณสมบัติที่ก่อให้เกิดบรรยากาศให้สมาชิกทำงานร่วมกัน มากกว่าแข่งขัน คุณสมบัตินี้ คือ ความอดทน และความตั้งใจจริง มีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนร่วมงาน และแสดงความคิดเห็น
3. ผู้นำกลุ่มต้องไม่เป็นผู้เผด็จการ ควรให้กลุ่มร่วมกันตัดสินใจ
4. สมาชิกกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างของกลุ่ม แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมแต่ละอย่างด้วย
5. สมาชิกร่วมกันทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ช่วยกันแก้ปัญหา และอุปสรรค
6. สมาชิกต้องฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทุกคนมีสิทธิ์ออกความคิดเห็นได้ ไม่ดูถูกความคิดของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ไม่มีใครมีอำนาจเหนือใครทุกคนร่วมมือร่วมใจกันทำงาน แม้ว่าจะมีปัญหาคัดแย้งเกิดขึ้น กลุ่มจะต้องศึกษาสาเหตุอย่างรอบคอบ และพยายามตัดสินใจเลือกหาวิธีการและเหตุผลที่ดีที่สุด เหมาะสมกับสาเหตุเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่ม
7. ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำงานกลุ่มคือ 5 -15 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่อง กิจกรรม และอุปกรณ์เครื่องมือ ตลอดจนการจัดที่นั่งกลุ่มที่จะทำให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมายที่นิยมคือ สมาชิกนั่งเป็นวงหันหน้าเข้าหากัน
8. บรรยากาศของกลุ่มต้องเป็นกันเอง ไม่เป็นทางการหรือมีระบบระเบียบ
9. จุดมุ่งหมายของกลุ่มต้องชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม
10. กลุ่มจะต้องร่วมกันวางแผน แบ่งงานกันทำ ตกลงกติกาการทำงานเพื่อให้สมาชิกเข้าใจ และปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของกลุ่ม
11. กระบวนการตัดสินใจต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ มีการตัดสินใจร่วมกัน
12. เน้นการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่ม

13. สมาชิกเป็นผู้ประเมินประสิทธิภาพของกลุ่ม ตัดสินใจว่าจะปรับปรุง และส่งเสริมการทำงานให้ดีขึ้นได้อย่างไร

กล่าวสรุปได้ว่า การทำงานกลุ่มที่จะให้มีประสิทธิภาพนั้น กลุ่มจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม
2. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม
4. ความรู้สึกของสมาชิกในขณะที่ทำงานกลุ่ม
5. วิธีการดำเนินงานของกลุ่ม
6. ภาวะของผู้นำภายในกลุ่ม
7. การตัดสินใจภายในกลุ่ม
8. การไว้วางใจซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่ม

ประโยชน์ของการทำงานกลุ่ม

หฤทัย อติชาตพงศ์ (ม.ป.ป. : 13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เข้าใจขอบเขตการทำงานกลุ่มร่วมกัน แล้วนำไปประยุกต์ใช้กับเพื่อนร่วมงาน และนักเรียนในการแนะแนวหมู่
2. ช่วยให้รู้จักเลือก รู้จักวางจุดมุ่งหมายและการเสนอแนะ ตลอดจนการประเมินผลในการแก้ปัญหาในโครงการที่กระทำและสามารถดำเนินการตามโครงการต่อไปได้ดี
3. ช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้สึกไวต่อพฤติกรรมที่ตอบภายในกลุ่ม เพื่อเขาจะได้รับรู้ในเรื่องความรับผิดชอบของหัวหน้า ของสมาชิกดีขึ้น การโต้ตอบอย่างดีจะช่วยให้ออกมาอย่างกว้างขวาง และได้แหล่งความรู้ของแต่ละคนในกลุ่มที่แสดงออกมา
4. ช่วยให้คนได้พัฒนาทั้งความรู้และทักษะในเรื่องของประชาธิปไตย

ยัง (Young. 1972 : 634) ได้อธิบายถึงข้อได้เปรียบของการเรียนโดยการให้ทำงานเป็นกลุ่มไว้ว่า

1. ครูมีโอกาสนำพลังกลุ่มของนักเรียนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทำให้ครูมีเวลามากขึ้นในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคน เพราะนักเรียนจะเป็นผู้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มของตนเอง ในขณะที่ครูอธิบายปัญหาที่นักเรียนกลุ่มอื่นสงสัยและแก้ปัญหาไม่ได้
2. การทำงานของครูมีความคล่องตัวมากขึ้น เพราะเมื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนแล้วแทนที่ครูจะต้องตอบปัญหานักเรียน 25 -40 คน ทั้งชั้นก็จะกลายมาเป็นผู้ตอบปัญหาของกลุ่มเพียง 4 -5 กลุ่มเท่านั้น ปัญหาที่จะมาถึงครู หรือที่ครูต้องอธิบายให้ฟังมักจะ เป็นปัญหาที่กลุ่มช่วยกันตอบแล้วตอบไม่ได้เท่านั้น
3. บรรยากาศในการเรียนจะมีความเป็นกันเองมากขึ้น นักเรียนจะรู้สึกสบายใจและไม่เคร่งเครียดเมื่อทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
4. ช่วยกันแก้ปัญหามากกว่าแสดงออกของนักเรียนบางคน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้ทุกคนรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญต่อกลุ่มเท่ากัน ความเชื่อมั่นในตนเองจะถูกกระตุ้นให้เพิ่มมากขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเองนี้เริ่มขึ้นภายในกลุ่มก่อนเพราะนักเรียนส่วนใหญ่จะมีความประหม่าน้อย หรือไม่มีเลย เมื่อเสนอปัญหาข้อใจของเขาต่อกลุ่ม แต่จะเกิดความประหม่าถ้าเสนอข้อข้อใจต่อ นักเรียนทั้งชั้น
5. การเรียนเป็นกลุ่มจะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียน
6. การเรียนเป็นกลุ่มจะเสริมสร้างความสามัคคี การรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนต่อกลุ่ม
7. ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่กว้างขวางในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ
8. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการเสนอแนะ และการซักถาม ตลอดจนส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียนด้วย

กล่าวได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ทั้งในด้านการปฏิบัติสัมพันธ์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่องานในส่วนที่ได้รับมอบหมายและความรับผิดชอบต่องานของกลุ่ม ตลอดจนเป็นการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้

ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้

เดโช สนวนนท์ (2519 : 209) ได้ให้ความหมายของความคงทนว่า หมายถึง การที่ร่างกายสามารถที่จะแสดงอาการพฤติกรรมที่เคยเรียนมาแล้ว หลังจากที่ได้ตั้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่งโดยไม่แสดงอาการหรือกระทำการอย่างนั้นออกมาเลยในช่วงที่ทิ้งไปนั้น

ทิพย์ นาถสุภา (2521 : 158 - 187) ได้ให้ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้ว่าหมายถึง การทรงไว้ซึ่งสภาวะเดิมของจิต ที่สามารถปลุกให้ฟื้น (Revive) หรือเรียกกลับ (Recall) ในสิ่งที่เคยเรียนรู้เข้ามาในจิตสำนึกได้หรืออาจจะหมายถึงการเรียนรู้ที่ยังตกค้างอยู่ในจิตใจก็ได้

อดัม (Adams. 1967 : 9) กล่าวว่า การคงไว้ซึ่งผลการเรียน หรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียน หรือมีประสบการณ์รับรู้มาแล้วหลังจากที่ทอดทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ก็คือ ความคงทนในการจำ

การที่คนเราจดจำเรื่องราวต่างๆ ที่รับรู้ได้นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตและการปรับตัวให้ตนเองอยู่ได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อย่างเช่น สังคมไทยในปัจจุบัน เพราะการเรียนรู้ทำให้คนเรารู้จักเปลี่ยนแปลงสิ่งๆ ที่ตนเองไม่ชอบ หรือเป็นอันตรายแก่ตนได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การจำและการเรียนรู้นั้นไม่อาจแยกออกจากกันได้

ความหมายของการจำ (Retention)

ได้มีนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ประสาธ อธิบริศา (2522 : 137) กล่าวว่า การจำ คือ การรักษาไว้ซึ่งผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการเรียนรู้ให้คงอยู่ตลอดไป

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2524 : 248) กล่าวว่า การจำ คือ ความสามารถสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม แล้วถ่ายทอดออกมาในรูปของการระลึกได้ (Recall) หรือการจำได้ (Recognition)

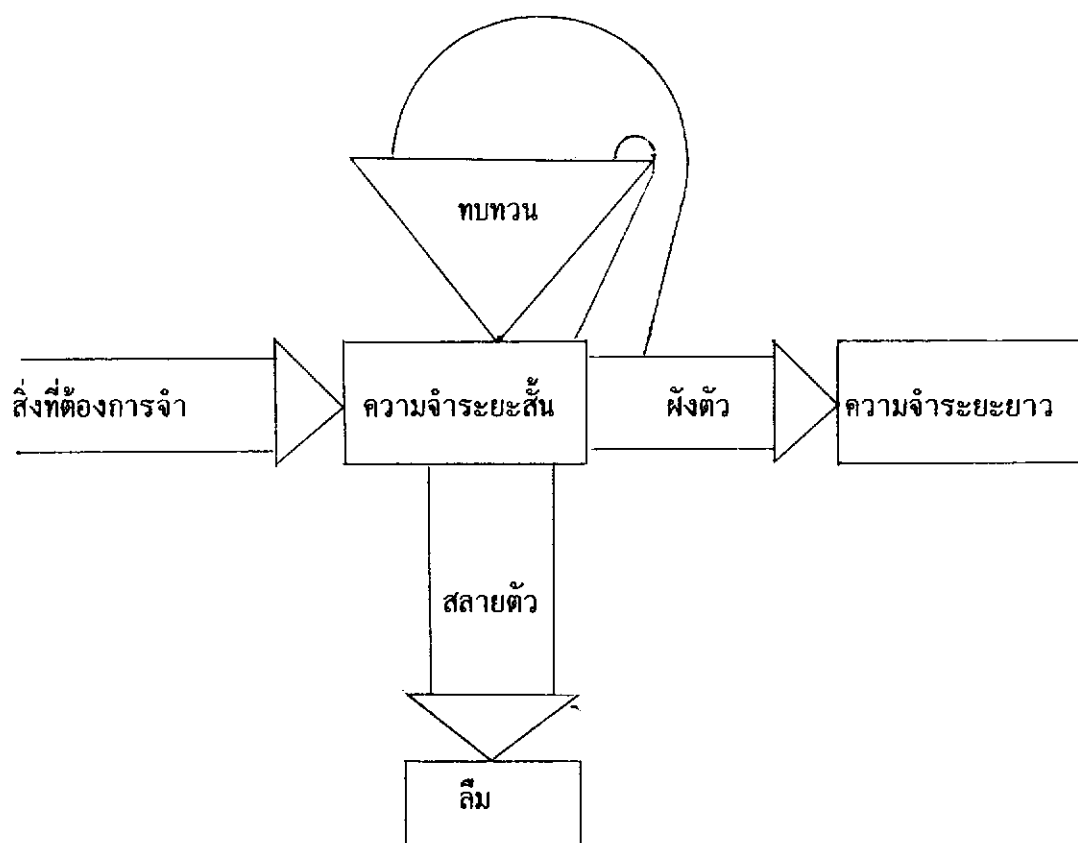
อดัม (Adam. 1967 : 137) ได้กล่าวไว้ว่าการจำ คือ การคงไว้ซึ่งผลการเรียน หรือเป็นความสามารถที่ระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียนมา เคยมีประสบการณ์การรับรู้มาก่อน หลังจากได้ทอดทิ้งไว้ระยะเวลาหนึ่ง

ระบบความจำ

ชัยพร วิชชาวุธ (2520 : 287) ได้กล่าวว่าระบบความจำของคนเราพอที่จะแยกออกเป็น 3 ระบบดังนี้

1. ระบบความจำความรู้สึกสัมผัส (Sensory Memory) หมายถึงความคงอยู่ของความ รู้สึกสัมผัสหลังจากการเสนอสิ่งเร้าได้สิ้นสุดลง
2. ระบบความจำระยะสั้น (Short Term Memory หรือ STM) เป็นความจำหลังรับรู้ สิ่งเร้าที่ได้รับการตีความจนเกิดการรับรู้แล้วจะอยู่ในความทรงจำระยะสั้น เราใช้ความจำระยะ สั้นสำหรับการจำชั่วคราวเพื่อใช้ประโยชน์ในขณะจำอยู่เท่านั้น
3. ระบบความจำระยะยาว (Long-Term Memory หรือ LTM) เป็นความทรงจำที่มีความคงทนถาวร เราไม่รู้สึกในสิ่งที่จำอยู่ แต่เมื่อต้องการให้หรือมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาสะกิดใจก็สามารถ รื้อฟื้นขึ้นมาได้ เช่น การจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อหลายชั่วโมงก่อน หลายวันก่อน หลายปี ก่อน นอกจากนั้น เอทคินสัน และชิฟฟริน (ชัยพร วิชชาวุธ. 2525 : 296 - 267 ; อ้างอิง มาจาก Atkinson and Shiffrin. 1968) ได้รวมเรียกความจำ 2 ประเภทนี้ว่า "ทฤษฎี ความจำสองกระบวนการ" (Two Process Theory of Memory) โดยสรุปได้ดังนี้
 - 3.1 ความจำระยะสั้นเป็นความจำชั่วคราว
 - 3.2 สิ่งที่จำไว้ในความจำระยะสั้นต้องได้รับการทบทวนตลอดเวลา มิฉะนั้น ความจำนั้นจะสลายตัวไปอย่างรวดเร็ว
 - 3.3 จำนวนสิ่งของที่จะรับการทบทวนครั้งหนึ่ง ๆ ในความจำระยะสั้นมีจำนวน จำกัดจะทบทวนได้เพียง 5 - 9 สิ่งในขณะเดียวกันเท่านั้น
 - 3.4 สิ่งใดก็ตามถ้ามีอยู่ในความจำระยะสั้นมานานเท่าใด ก็มีโอกาสดังตัวอยู่ใน ความจำระยะยาวมากเท่านั้น

3.5 การฝังตัวในความจำระยะยาว เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
สิ่งที่มีอยู่ในความจำระยะยาวกับสิ่งที่ต้องการทำ

ภาพประกอบ 2 แสดงการจำลองกระบวนการของแอทคินสัน และซีฟฟรีน

ขั้นตอนของกระบวนการจำ

การที่คนเราจะจำสิ่งที่เคยเรียนได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกาเย่ (Gagné. 1974 : 27 - 46) ได้อธิบายขั้นตอนกระบวนการที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การจูงใจ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจอยากเรียนรู้
2. ความสัมพันธ์ของการรับรู้กับความคาดหวัง ซึ่งผู้เรียนจะเลือกเรียนรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจของตน
3. การรับขยายการรับรู้ เป็นการจัดสรรขยายการรับรู้ที่ได้รับเป็นการจำซึ่งมีทั้งการจำระยะสั้นและการจำระยะยาว
4. การสะสมสิ่งที่เป็นการเรียนรู้เป็นการเก็บสะสมสิ่งที่เรียนรู้ให้คงอยู่ หรือเป็นการจำระยะยาวซึ่งคงทนถาวร
5. การระลึกจำได้ เป็นความสามารถที่ระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว
6. การประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นความสามารถในการนำความรู้หรือคุณเกณฑ์ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
7. การแสดงพฤติกรรมตอบสนองการเรียนรู้ ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถที่ได้เรียนรู้มา
8. การแสดงผลย้อนกลับ เป็นการแจ้งผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทราบ เพื่อผู้เรียนจะได้เกิดกำลังใจ หรือปรับตัวเองให้ดีขึ้น

สภาพที่ช่วยให้เกิดความคงทนในเรียนรู้

เอนกกุล กรีนสง (2522 : 96 - 109) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการช่วยให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จัดบทเรียนให้มีความหมาย (Meaning Fulness) เช่น
 - 1.1 การสร้างสื่อสัมพันธ์ (Meditation)
 - 1.2 การจัดเป็นระบบล่วงหน้า (Advance Organization)
 - 1.3 การจัดเป็นลำดับขั้น (Hierarchical Structure)

- 1.4 การจัดเข้าเป็นหมวดหมู่ (Organization)
2. การจัดสถานการณ์ช่วยการเรียนรู้ (Mathemagenic) ทำได้ ดังนี้
 - 2.1 การนึกถึงสิ่งที่เรียนในขณะที่ฝึกฝนอยู่ (Recall During Practice)
 - 2.2 การเรียนเพิ่ม (Over Learning)
 - 2.3 การทบทวนบทเรียน (Periodic Reviews)
 - 2.4 การจำอย่างมีหลักเกณฑ์ (Logical Memory)
 - 2.5 การท่องจำ (Recitation)
 - 2.6 การใช้จินตนาการ (Imagery)
3. ในการทบทวนเราไม่สามารถทบทวนทุกสิ่งที่เข้ามาอยู่ในความจำระยะสั้น ดังนั้นจำนวนสิ่งของที่เราระจำได้ในความจำระยะสั้นจึงมีจำกัด
4. สิ่งใดก็ตามถ้าอยู่ในความจำระยะสั้นยาวนาน สิ่งนั้นก็มีโอกาสฝังตัวในความจำระยะยาวมากขึ้น
5. การฝังตัวในการจำระยะยาว เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่อยู่ในความจำระยะยาวแล้วกับสิ่งเร้าที่เราต้องการจำ

การวัดความคงทนในการเรียนรู้

การวัดความคงทนในการเรียนรู้ นั้น ขวาล แพร์ตกุล (2526 : 1) กล่าวว่า การวัดความคงทนในการเรียนรู้ นั้นใช้การสอบซ้ำโดยการให้แบบทดสอบฉบับเดียวกันไปทดสอบกับตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน เวลาในการทดสอบครั้งแรกและครั้งที่สองควรเว้นห่างกันประมาณ 2-4 สัปดาห์ ซึ่งสอดคล้องกับ นันนาลลี (Nunnally, 1959 : 105 - 108) ที่กล่าวว่าเพื่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนต่าง ๆ น้อยลง ควรเว้นช่วงเวลาในการสอบห่างกันอย่างน้อย 2 สัปดาห์ เพราะความเคยชินในการทำแบบทดสอบจะทำให้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทั้งสองครั้งสูง ลินด์วอลล์และนิทโค (Lindvall and Nitko, 1967 : 127) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการสอบซ้ำควรใช้เวลาห่างกันกันตั้งแต่ 1 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน เพราะการเว้นช่วงเวลาดังกล่าวจะทำให้เกิดความคงที่ของคะแนนที่ได้จากการสอบซ้ำและจากการศึกษาของโสภา บุญศรีสวัสดิ์ (2520 : 85) พบว่าการสอบในช่วงเวลา 15 วันให้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นสูง

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เวลา 2 สัปดาห์ ในการทำการทดสอบซ้ำ เพื่อวัดความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ

งานวิจัยในประเทศ

วิจิตร ทองปาน (2527 : 70-75) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ ผลการทดลอง พบว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอน สังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอน สังคมศึกษามีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนการเรียน และหลังการเรียนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สงวนศรี นังงาน (2530 : 57-59) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ ผลการทดลอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปราณี วัฒนานิมิตรกุล (2532 : 73-74) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการ ผลการทดลอง พบว่า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เกษม เหลือจันทร์ (2534 : 89) ได้ทำการทดลองพัฒนากระบวนการสอนแบบโครงการในวิชาออกแบบเขียนแบบสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยโดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยกระบวนการสอนแบบโครงการที่พัฒนาขึ้นใหม่ กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยกระบวนการสอนแบบบรรยายผนวกภาคปฏิบัติงาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อผ่านไป 1 เดือนได้ทำการทดลองสอนซ้ำกับกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เพื่อศึกษาถึงความคงทนในความจำเนื้อหาความรู้ และทักษะในการแก้ปัญหา พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองยังคงสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยในต่างประเทศ

คอนลินส์ (Monroc. 1956 : 54 ; citing Collin. n.d.) ได้ทำการทดลองสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการในวิชาคณิตศาสตร์โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมผลการทดลอง พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการมีผลสัมฤทธิ์ในการคำนวณสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งนี้เพราะว่า การสอนแบบโครงการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ และมีการฝึกฝนที่เป็นระบบด้วย

ครอกเกอร์ และคนอื่น ๆ (Crocker and others. 1976 : 267-274) ได้ทำการวิจัยในลักษณะที่ใกล้เคียงกับวิธีสอนแบบโครงการโดยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบกิจกรรมกระบวนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์แบบกำหนดแนวทาง และแบบไม่กำหนดแนวทาง โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในเรื่องกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนเกรด

6 และความชอบในวิธีการสอน 2 แบบนี้ผลการทดลอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์เรื่องกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน เมื่อสอนโดยใช้กิจกรรมแบบกำหนดแนวทางสูงกว่าการสอนโดยใช้กิจกรรมแบบไม่กำหนดแนวทาง สำหรับความชอบในวิธีสอน นักเรียนที่มี I.Q. สูงจะชอบแบบไม่กำหนดแนวทางมากกว่าที่คาดไว้ และนักเรียนที่มี I.Q. ต่ำจะชอบแบบไม่กำหนดแนวทางน้อยกว่าที่คาดไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

งานวิจัยในประเทศ

ทรงสถิต กิตติคุณวัจนะ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการให้นักเรียนสอนกันเอง ผลการทดลอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนจากเพื่อน (ทดลอง) สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนจากเพื่อน (ควบคุม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สิริอรวัลด์ พุนพานิช (2524 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการร่วมมือและการแข่งขันที่มีต่อนักเรียนในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสอบผลการวิจัย พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แบบสืบสอบของนักเรียนในกลุ่มร่วมมือและกลุ่มแข่งขันไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แบบสืบสอบของนักเรียนที่เรียนเก่งในกลุ่มร่วมมือ และกลุ่มแข่งขันไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แบบสืบสอบของนักเรียนที่เรียนอ่อนในกลุ่มร่วมมือ และกลุ่มแข่งขันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เรียนอ่อนในกลุ่มร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่านักเรียนที่เรียนอ่อนในกลุ่มแข่งขัน

4. ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสอบของนักเรียนในกลุ่มร่วมมือ และกลุ่มแข่งขันไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

กรวรรณ กันยะพงศ์ (2528 : 52) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการตอบทเรียน และการเสริมแรงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมความร่วมมือในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริม

ประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพฤติกรรมความร่วมมือในชั้นเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมความร่วมมือมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในระหว่างการทดลองและระยะการติดตามผล

กาอุจนา มีพลัง (2532 : 135) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบการเรียนเป็นทีม กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความมีวินัยในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จารุวรรณ เพ็ญสุข (2533 : 175) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการเรียนเป็นทีมที่จัดกิจกรรมด้วยวิธีการใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มนุษย์สัมพันธ์ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีมนุษยสัมพันธ์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

ไรอัน และวีเลอร์ (Ryan and Wheeler. 1977 : 295-299) ได้ทำการทดลองศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือกันต่อความร่วมมือกัน โดยศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนเกรด 5 โดยให้เรียนวิชาสังคมศึกษาแบบร่วมมือกับแบบแข่งขันกันจำนวน 60 คนเป็นเวลา 18 วัน แล้วให้เล่นเกมส่ล่าแมงน้ำ โดยมีกติกาการเล่นเช่นเดียวกันผู้เล่นสามารถเลือกเป็นผู้ชนะได้ ทั้งในลักษณะร่วมมือและแข่งขัน การวิเคราะห์พฤติกรรมจากการคูวีดิโอเทป พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการเรียนแบบร่วมมือกันมาก่อนยังมีพฤติกรรมความร่วมมือกันในการเล่นเกมส์ ในขณะที่กลุ่มที่เรียนแบบแข่งขันมีพฤติกรรมร่วมมือกันน้อยมาก

โรวิทซ์, ชารัน และสไตน์เบิร์ก (Rowitz , Sharan and Steinberg. 1980 : 99-104) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือกันต่อความร่วมมือ โดยศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนเกรด 3 - 7 จำนวน 243 คน ที่เรียนแบบร่วมมือกันเปรียบเทียบกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนทั้งชั้นจำนวน 150 คน โดยให้เล่นเกมส์ โค มิ โน่ ของแมดเสน (Madsen) เพื่อวัดพฤติกรรมการจัดสรรรางวัลแก่ตนเอง และผู้อื่น ในลักษณะเสียสละ ร่วมมือ หรือแข่งขัน และในการทดลองที่ 2 ได้ให้กลุ่มตัวอย่างต่อคำศัพท์จากตัวอักษรที่กำหนดให้ โดยให้เลือกจะทำกิจกรรมโดยลำพัง หรือร่วมกับผู้อื่น พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งในการจัดสรรรางวัล และเลือกทำกิจกรรม

แยกเกอร์ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Yaker , Johnson and Johnson. 1985 : 60-66) ได้เปรียบเทียบผลการเรียนของนักเรียนเกรด 2 จำนวน 75 คน ซึ่งแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนดี เรียนปานกลาง และเรียนอ่อนทั้งสองเพศอย่างละเท่า ๆ กัน กลุ่มแรกให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายเป็นรายบุคคล กลุ่มที่สองให้ทำงานโดยมีการอภิปรายกับเพื่อนในกลุ่มย่อยของการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งมีการกำหนดโครงสร้างของการอภิปรายเอาไว้อย่างแน่ชัด และกลุ่มที่สาม ให้ทำงานในลักษณะเดียวกับกลุ่มที่สองแต่แตกต่างกันตรงที่การอภิปรายไม่ได้กำหนดโครงสร้างให้แน่ชัด ปรากฏว่า นักเรียนที่มีการอภิปรายกับทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนเป็นรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการทดสอบความคงทนในการเรียนรู้ ซึ่งจัดขึ้นภายหลังที่เรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้ในการทดลองเสร็จสิ้นไปแล้ว 18 วัน โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนในกลุ่มที่มีการเรียนแบบร่วมมือทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีการเรียนเป็นรายบุคคล

นาทีฟ และอมาลยา (Native and Amalya. 1986 : 44) ได้ทำการศึกษาวิจัยผลของการใช้ยุทธวิธีการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาในระดับเกรด 6 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อต้องการดูผลของการใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ 3 วิธี เปรียบเทียบกับการเรียนแบบกลุ่มเดิม รูปแบบการเรียนทั้งสามได้แก่ การเรียนด้วยกัน การเรียนแบบสะสมความรู้ (Jigsaw 2) การเรียนแบบร่วมมือ ร่วมกลุ่ม (Co - op Co-op) และการเรียนแบบรับผิดชอบตนเอง การวิจัยครั้งนี้ได้สุ่มตัวอย่างนักเรียนเกรด 6

ที่เรียนวิชาสังคมศึกษามาจำนวน 129 คน โดยใช้เวลาทดลอง 9 สัปดาห์ ใช้ครู 4 คน ผนุน เวียนเข้าสอน โดยใช้วิธีที่แตกต่างกัน ครูที่เข้าสอนจะได้รับการฝึกเป็นเวลา 24 ชั่วโมง ก่อน ทำการสอนผลการวิจัย พบว่า การเรียนการสอนด้วยวิธีแบบร่วมมือ 2 ใน 3 วิธีมีนัยสำคัญทาง ทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

มอแกน และบอบเบทท์ (Morgan and Bobbete. 1987 : 3034) ได้ทำการศึกษา เรื่องการเรียนแบบร่วมมือ วิธีการที่ครูใช้ การจัดสภาพห้องเรียน การรวมกลุ่มทางสังคม และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนในห้องเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนโดย วิธีการเรียนแบบร่วมมือ จะมีทัศนคติในทางบวกต่อวิชาที่เรียนมากกว่านักเรียนที่เรียนในห้องเรียน ที่ใช้วิธีเรียนแบบปกติมากกว่า 30 % และมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่า แต่พฤติกรรมการรับรู้การรวมกลุ่ม ทางสังคมไม่แตกต่างกัน และพบว่าครูที่ได้รับการฝึกให้สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือจะนำวิธีการ ไปใช้ได้ดีกว่าครูที่ไม่ได้รับการฝึก

บัคเลอร์ และเรอเน่ ฮิลล์ (Butler and Renee' Hill. 1991 : 78) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการเรียนแบบร่วมมือ และการเรียนด้วยตนเองกับคอมพิวเตอร์ การทดสอบความ สามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเกรด 6

การเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในอีก ลักษณะหนึ่ง แต่ก็มีเป้าหมายทางการศึกษาแตกต่างจากการเรียนแบบร่วมมือ การใช้วิธีการเรียน แบบร่วมมือในการสอนวิชาคอมพิวเตอร์น่าจะ ได้ทำการศึกษาวิจัยว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์หรือไม่ วัตถุประสงค์ในการศึกษาเรื่องนี้ก็เพื่อสำรวจว่าน่าจะนำวิธีการเรียนแบบร่วมมือมาใช้ในการศึกษา คอมพิวเตอร์ได้หรือไม่เพียงใด

การทดลองได้จัดให้มีกลุ่มที่เรียนด้วยตนเอง กับกลุ่มที่เรียนโดยร่วมมือโดยการทดสอบ การแก้ปัญหาก่อนเรียนและหลังเรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า กลุ่มทดลองที่มีการปฏิสัมพันธ์ภายในชั้นมี ทักษะในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

งานวิจัยในประเทศ

ยุทธศาสตร์ นันทราช (2525 : 44) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว แสดงตัว ซึ่งเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพ เก็บตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไชยรัตน์ บราณี (2531 : 79 - 80) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบจินตนาการกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา สังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบจินตนาการกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนทั้งกลุ่ม ทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ทั้งสองกลุ่มมีความ รับผิดชอบไม่แตกต่างกัน

ชูศักดิ์ สิงห์อุดร (2532 : 70) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้ เทคนิคการสอนแบบศึกษารณิตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ ศึกษารณิตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เรียนวิชา สังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบกรณิตัวอย่างมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำด้าน เลขานุการ ด้านสมาชิกกลุ่มหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วย ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษามีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ ด้านเลขานุการ ด้านสมาชิก กลุ่ม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยในต่างประเทศ

สเปรนเจอร์ (Sprenger. 1973 : 15) ได้นำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้สอนวิชาภาษาต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยฟูเจน ในไต้หวัน ผลการทดลอง พบว่า ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวางจากการเรียนเป็นกลุ่มย่อย นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้รู้จักการทำงานร่วมกันด้วย และมีทักษะในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก

เดวิดสัน (Davidson. 1974 : 104) ได้ทดลองสอนด้วยการให้ทำงานกลุ่มกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 5 ห้องเรียนของมูลนิธิอเมริกาในเม็กซิโก (The American School Foundation Mexico City , Mexico) โดยสอนวิชาพีชคณิต ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีความพอใจและชอบวิชาการเรียนเป็นกลุ่ม แต่ต้องการให้ครูบังคับสมาชิกในกลุ่มให้ทำงานร่วมกันมากขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้

งานวิจัยในประเทศ

เบญจกุล ศิริพรรณ (2524 : 57 - 59) ได้ศึกษาผลของการทราบจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่ทราบจุดมุ่งหมายทั่วไปกับกลุ่มที่ทราบจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนที่ทราบจุดมุ่งหมายทั่วไปกับกลุ่มที่ทราบจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ประชิด ทองรัตน์ (2525 : 48 - 49) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) โดยใช้ห้องสมุดการสอนกับการสอนตามปกติ พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ห้องสมุดในการสอนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนโดยใช้การเรียนห้องสมุดในการสอนจะมีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฉวีวรรณ จินดาพล (2525 : 71) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความเข้าใจ ความหมายของคำนาม และความคงทนในการจำ โดยใช้รูปภาพ การเล่านิทานและใช้ปริศนาคำทาย ผลของการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความเข้าใจ ความหมายของคำนาม และความคงทนในการจำของผู้เรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พยนต์ แสงเดช (2525 : 69) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีสอนแบบแก้ปัญหา กับแบบศูนย์การเรียน ผลปรากฏว่า ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบแก้ปัญหาสูงกว่าความคงทนในการเรียนรู้ที่สอนแบบศูนย์การเรียน

สมิตร เกิดจันทิก (2527 : 45) ได้ทดลองสอนการจำสูตรด้วยการเล่นเกมกับการท่องจำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจำของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในต่างประเทศ

คอร์รี่ และไมเคิล (Corry and Michael. 1973 : 17 - 19) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความคงทนของการเรียนรู้ระหว่างการเรียนด้วยตนเองกับการสอนตามปกติวิชาจิตวิทยาเบื้องต้นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองเรียนโดยชุดการเรียนด้วยตนเองจำนวน 18 คน กลุ่มควบคุมเรียนโดยใช้ฟังคำบรรยาย ผลการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองเรียนรู้ได้ดีว่ากลุ่มควบคุม และหลังจากการเรียน 1 เดือนทำการทดสอบทั้งสองกลุ่มปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม

วีเวอร์ (Wever. 1976 : A) ได้เปรียบเทียบการเรียนรู้และความคงทนในการจำจากการที่เด็กทำแบบฝึกหัดรวมครั้งเดียวกับการให้ทำแบบฝึกหัดเป็นระยะในวิชาคณิตศาสตร์การทดลองกระทำกับนักเรียนระดับ 4 จำนวน 350 คนโดยกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่ให้ทำแบบฝึกหัดรวม

และกลุ่มควบคุมให้ทำแบบฝึกหัดเป็นระยะ หลังจากการทดลองการเรียนรู้เป็นเวลาสามเดือนเมื่อทดลองความคงทนทางการจำ ผลปรากฏว่า ความคงทนในการจำของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน

3. ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือที่ระยะ 2 สัปดาห์แตกต่างกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการสอนสิ้นสุดลง

4. ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่ระยะ 2 สัปดาห์แตกต่างกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการสอนสิ้นสุดลง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนบางปลาม้า"สูงสุमारพดุงวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 11 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 485 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนบางปลาม้า"สูงสุमारพดุงวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 84 คนโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มทดลอง จำนวน 42 คน สอนด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

กลุ่มควบคุม จำนวน 42 คน สอนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนบางปลาม้า"สูงสุमारพดุงวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยการแบ่งนักเรียนจำนวน 485 คนออกเป็น 3 กลุ่ม กำหนดช่วงระดับผลการเรียนออกเป็น 4, 3 และ 2 แต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ ตามสัดส่วนในกลุ่มประชากรโดยประมาณ จากนั้นจึงจับสลากในแต่ละระดับความสามารถให้ได้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามจำนวนที่ต้องการดังในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับผลการเรียน

ระดับผลการเรียน	ประชากร	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
4	82	7	7
3	243	21	21
2	160	14	14
รวม	485	42	42

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ
2. แผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
4. แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา (ส 101) ด้วยวิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร ความมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ทั่วไปของรายวิชา และขอบข่าย เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1.2 เลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง ได้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ส 101) เรื่องประเทศของเรา 1 โดยกำหนดเนื้อหาออกเป็น 4 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 เรื่องประชากรกับพระพุทธศาสนา หน่วยที่ 2 ประชากรกับวัฒนธรรมประเพณี หน่วยที่ 3 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม หน่วยที่ 4 ประชากรกับเศรษฐกิจ

1.3 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหา ประเทศของเรา 1

1.4 กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป

1.5 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

1.6 จัดทำแผนการสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

1.7 นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

1.8 นำแผนการสอนที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 45 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

1.9 รวบรวมข้อบกพร่องต่าง ๆ และปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำไปใช้ทดลองจริง

2. แผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผู้วิจัยได้นำแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาที่ได้พิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ครูสังคมศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการสอนมาใช้สอนกลุ่มควบคุม

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบจากหนังสือ เทคนิคการวัดผลและประเมินผล การเรียนการสอนสังคมศึกษาของสมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2523 : 1 - 140) เทคนิคการเขียนข้อสอบของชวาล แพร์ตกุล (2522 : 1 - 407) และหนังสือวิธีสร้าง และเขียนข้อสอบของวิเชียร เกตุสิงห์ (2518 : 1 - 61)

3.2 ทำการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาตามเนื้อหาที่นำมาทดลอง เพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ผลจากการวิเคราะห์จัดทำเป็นตารางวิเคราะห์รายวิชาสำหรับเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจจะต้องวัดพฤติกรรมในเนื้อหาอะไร เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง โดยยึดเกณฑ์ตามผลการวิเคราะห์หลักสูตร ข้อสอบที่สร้างขึ้นเป็นแบบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สอน จำนวน 100 ข้อ

3.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่สร้างขึ้น ไปสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า "สูงสุมาลคุณวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 จำนวน 100 คน ที่เคยเรียนบทเรียนนี้มาแล้วเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

3.5 นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนนข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ข้อที่ไม่ได้ทำ หรือข้อที่ตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ไม่ให้คะแนนแล้วนำคะแนนมา วิเคราะห์หาความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นรายข้อ โดยใช้หลักการตัดกลุ่ม 27 % เป็นกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำ หาค่า P โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของจุง เตห์ ฟาน (Fan . 1952 : 6 - 32) แล้วเลือกเอาข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย .20 - .80 และมีค่าอำนาจ จำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

3.6 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วจำนวน 60 ข้อไปทดสอบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า "สูงสุมาลคุณวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 100 คนเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตร KR.-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 168) ได้ค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ .74

4. แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานกลุ่ม แล้วนำ มาสร้างเป็นแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

4.2 สร้างแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม แบบวัดพฤติกรรมที่เขียนขึ้นเป็นแบบ สถานการณ์ ให้ตอบตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยเขียนเป็นข้อความให้ครอบคลุม องค์ประกอบของการทำงานกลุ่ม โดยแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มจะมีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อกำหนดน้ำหนักของ ตัวเลือกในช่องเป็น 3, 2, และ 1. โดยถ้าเป็นข้อความทางบวก (Positive Statements) การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

มาก มีค่าน้ำหนัก 3

ปานกลาง มีค่าน้ำหนัก 2

น้อย มีค่าน้ำหนัก 1

ถ้าแบบวัดเป็นข้อความทางลบ (Negative Statements) การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

มาก มีค่าน้ำหนัก 1

ปานกลาง มีค่าน้ำหนัก 2

น้อย มีค่าน้ำหนัก 3

ตัวอย่าง แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ข้อ	ท่านได้กระทำ	มาก	ปานกลาง	น้อย
0	แสวงหาความคิดจากสมาชิกคนอื่น ๆ เสมอ	..√...		
00	ใช้ความสามารถเฉพาะตัวคนเดียวเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม			..√...

4.3 นำแบบวัดพฤติกรรมที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัดผลและจิตวิทยา ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

4.4 นำแบบวัดพฤติกรรมที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า "สูงสุมาลคุณวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 100 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม

4.5 นำแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า "สูงสุมาลคุณวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 2 2536 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน แล้วนำผลมาตรวจให้คะแนน

4.6 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 170 - 171) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบสุ่มกลุ่ม - สอบก่อน - สอบหลัง (Randomized Control Group Pretest - Posttest Design) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. . 2528 : 216)

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T ₁	X	T ₂
CR	T ₁	—	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

- X แทน การจัดกระทำ (Treatment)
- R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)
- E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
- C แทน กลุ่มควบคุม (Control Group)
- T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)
- T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

วิธีดำเนินการทดลอง

หลังจากที่ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำการสอบก่อนการเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
2. ทำการสอนกลุ่มทดลองด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มควบคุมสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบทั้งสองกลุ่มอีกครั้งโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มซึ่งเป็นแบบทดสอบและแบบวัดชุดเดิม
4. หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองที่ระยะ 2 สัปดาห์ ทำการทดสอบอีกทั้งสองกลุ่มโดยใช้แบบทดสอบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาชุดเดิม เพื่อวัดความคงทนในการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t - test ในรูปของ Difference Score
2. เปรียบเทียบคะแนนความคงทนในการเรียนรู้ระยะ 2 สัปดาห์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการเรียนสิ้นสุดลง โดยใช้ t - test แบบ Dependent Group

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 หาค่าคะแนนเฉลี่ย คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.

2528 : 59)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และ

อังคณา สายยศ. 2528 : 63)

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}$$

เมื่อ S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

2.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คำนวณจาก

สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 168)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum Pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
	n	แทน	จำนวนข้อสอบของเครื่องมือวัด
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ $= \frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือคือ $1 - p$
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือฉบับนั้น

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม คำนวณโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 171)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
 n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 S_i^2 แทน ค่าความแปรปรวนเป็นรายข้อ
 S_t^2 แทน ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3. การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม โดยวิธีการแจกแจงที (t - distribution) คำนวณจากสูตรของ เอ็ดวาร์ด (Edward) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มสูง
	n_L	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่ำ

4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและพฤติกรรมการทำงาน
กลุ่ม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม คำนวณโดยใช้ t - test ในรูปของ Difference
Score คำนวณจากสูตร (Scott. 1967 : 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{S_{D_1}^2}{n_1} + \frac{S_{D_2}^2}{n_2}}, \quad df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distribution

MD_1 แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลัง
การเรียนกับการเรียนของกลุ่มทดลอง

MD_2 แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลัง
การเรียนกับการเรียนของกลุ่มควบคุม

$S_{D_1}^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบ
หลังการเรียนกับการเรียนของกลุ่มทดลอง

$S_{D_2}^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบ
หลังการเรียนกับการเรียนของกลุ่มควบคุม

n_1 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง

n_2 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม

5. เปรียบเทียบคะแนนความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม คำนวณจากสูตร t - test แบบ Dependent Group (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2528 : 87)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}} \quad df = N - 1$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distribution

D แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่

N แทน จำนวนคู่

บทที่ 4
การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการอ่านผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
X	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\bar{X}_{T_1}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง
$\bar{X}_{T_2}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองทันที
$\bar{X}_{T_3}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยเมื่อทิ้งช่วง 2 สัปดาห์
MD	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนสอบหลังการทดลองและก่อนการทดลอง
MD ₁	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการทดลองกับก่อนทดลองของกลุ่มทดลอง
MD ₂	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการทดลองกับก่อนทดลองของกลุ่มควบคุม
S _{MD₁ - MD₂}	แทน	คะแนนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่าง ค่าเฉลี่ยระหว่าง MD ₁ และ MD ₂
S _D ²	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง
t	แทน	อัตราส่วนวิกฤต t ใน t - distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละจุดมุ่งหมายตามลำดับดังนี้

1. จากจุดมุ่งหมายข้อ 1 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีสมมติฐานในข้อ 1 ที่ว่านักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันในการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test ในรูปของ Difference Score ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	X_{T_1}	X_{T_2}	MD	$S_{MD} - MD$ 1 2	t
กลุ่มทดลอง	42	20.30	32.80	12.50	1.29	2.2100 *
กลุ่มควบคุม	42	20.40	30.04	9.64		

$$t (.05, df = 82) = 1.993$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

2. จากจุดมุ่งหมายข้อ 2 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีสมมติฐานในข้อ 2 ที่ว่านักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน ในการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test ในรูปของ Difference Score ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	MD	$S_{MD_1 - MD_2}$	t
กลุ่มทดลอง	42	89.80	97.71	7.91	1.78	2.0633 *
กลุ่มควบคุม	42	89.47	93.69	4.22		

$$t_{(.05, df = 82)} = 1.993$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

3. จากจุดมุ่งหมายข้อ 3 ที่ว่า เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีสมมติฐานในข้อ 3 ที่ว่า ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือที่ระยะ 2 สัปดาห์แตกต่างกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการสอนสิ้นสุดลงและจากสมมติฐานข้อ 4 ที่ว่า ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่ระยะ 2 สัปดาห์แตกต่างกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการสอนสิ้นสุดลง ในการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test แบบ Dependent Group ทั้งสองกลุ่ม ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 การศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลองทันทีกับที่ระยะ 2 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_{T_3}$	ΣD	ΣD^2	t
กลุ่มทดลอง	42	32.80	32.73	6	56	- 0.177
กลุ่มควบคุม	42	30.04	30.00	2	60	- 0.255

จากตาราง 5 พบว่า ในกลุ่มทดลองนั้น เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในระหว่างการสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการทดลองครั้งที่ 1 และการสอบเมื่อทิ้งระยะเวลาไปอีก 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดิมนั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในกลุ่มควบคุม เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในระหว่างการสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการทดลองครั้งที่ 1 และการสอบเมื่อทิ้งระยะเวลาไปอีก 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดิมนั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการทดสอบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความคงทนในการเรียนรู้ทั้งสองกลุ่ม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษามีพฤติกรรมการทำงาน

กลุ่มแตกต่างกัน

3. ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือที่ระยะ 2 สัปดาห์ แตกต่างกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการสอนสิ้นสุดลง

4. ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาที่ระยะ 2 สัปดาห์ แตกต่างกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการสอนสิ้นสุดลง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนบางปลาม้า"สูงสุมาลพดุงวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 11 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 485 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนบางปลาม้า"สูงสุมาลพดุงวิทย์" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 2 ห้องเรียนจำนวน 84 คนได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยการแบ่งนักเรียนจำนวน 485 คน ออกเป็น 3 กลุ่ม กำหนดช่วงระดับผลการเรียนออกเป็น 4,3 และ 2 แต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ ตามสัดส่วนในกลุ่มประชากรโดยประมาณ จากนั้นจึงจับสลากในแต่ละระดับความสามารถเพื่อให้ได้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 แผนการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา ส 101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้สอนนักเรียนในกลุ่มทดลองเนื้อหาเรื่องประชากรกับพระพุทธศาสนา ประชากรกับวัฒนธรรมประเพณี ประชากรกับสิ่งแวดล้อม และประชากรกับเศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2 แผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้สอนนักเรียนในกลุ่มควบคุมเนื้อหาเดียวกับกลุ่มทดลอง

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เรื่อง ประชากรกับพระพุทธศาสนา ประชากรกับวัฒนธรรมประเพณี ประชากรกับสิ่งแวดล้อมและประชากรกับเศรษฐกิจ โดยข้อสอบที่สร้างขึ้นเป็นเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .74 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .21-.84 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .22-.77

2.4 แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสถานการณ์โดยเขียนเป็นข้อความให้ครอบคลุมองค์ประกอบของการทำงานกลุ่มมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อกำหนดน้ำหนักของตัวเลือกในแต่ละข้อเป็น 3, 2, และ 1 ซึ่งประกอบด้วยข้อความที่เป็นทางบวกและทางลบ จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .85 และค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 1.98 - 9.79

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ทำการสอบก่อนการทดลองกับนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

3.2 ทำการสอนกลุ่มทดลองด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มควบคุมสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ทำการทดลองสอนทั้งสองกลุ่มใช้เวลาในการทดลองสอนเท่ากัน คือ 16 คาบ คาบละ 50 นาที

3.3 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบทั้งสองกลุ่มอีกครั้งโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นแบบทดสอบและแบบวัดชุดเดิม

3.4 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองที่ระยะ 2 สัปดาห์ทำการทดสอบอีกทั้งสองกลุ่มโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาชุดเดิม เพื่อวัดความคงทนในการเรียนรู้ภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test ในรูปของ Difference Score

2. เปรียบเทียบคะแนนความคงทนในการเรียนรู้ระยะ 2 สัปดาห์ภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มควบคุมภายหลังการเรียนรู้สิ้นสุดลงโดยใช้ t-test แบบ Dependent Group

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือและการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษามีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือมีความคงทนในการเรียนรู้

4. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษามีความคงทนในการเรียนรู้

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ผลการทดลองอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ คอลลินส์ (Monroe. 1956 : 54 ; citting Corin. n.d) ได้ทำการทดลองสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการในวิชาคณิตศาสตร์โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการทดลอง พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอน

แบบโครงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม และยังสอดคล้องกับผลงานของวิจิตร ทองปาน (2527 : 70-75) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสงวนศรี นักงาน (2530 : 57) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือครูของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการทดลอง พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการกับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปราณี วัฒนานิติกุล (2532 : 73) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการทดลอง พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน (ตาราง 3) ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาดังกล่าวน่าจะเป็นผลมาจาก

1.1 การสอนแบบโครงการเป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เลือกกระทำในสิ่งที่ตนสนใจ มีโอกาสสัมผัสด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ในลักษณะของการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ผู้เรียนมีโอกาสประสบด้วยตนเอง คิลแพททริค (Kilpatrick. 1958 : 29) กล่าวว่า กิจกรรมการสอนแบบโครงการที่ประกอบด้วยความตั้งใจและความสนใจนั้นเป็นปัจจัยที่กำลังอำนาจในการเรียน ทำให้ผู้เรียนสนุกสนานสามารถปฏิบัติงานไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

1.2 การทดลองในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เอารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือเข้ามาประยุกต์ใช้กับวิธีสอนแบบโครงการ จึงทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกทุกคน สมาชิกทุกคนได้ปฏิบัติงานโดยมีความรับผิดชอบต่องานของตนเป็นพื้นฐาน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันคิดแก้ปัญหาด้วยความกระตือรือร้นเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ผู้สรุปผลงานของแต่ละกลุ่มสามารถนำเอาผลงานมาแสดง สรุปอภิปรายให้เพื่อนในชั้นเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจไปพร้อม ๆ กับสมาชิกในกลุ่มของตน

1.3 การจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ สมาชิกภายในแต่ละกลุ่มมีระดับความสามารถ สูง ปานกลางและต่ำ ทุกคนจะร่วมเป็นร่วมตายกัน เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายในการทำงานและมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีการชี้แนะ ช่วยเหลือ การตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของสมาชิกกลุ่ม ช่วยกันเรียนรู้และช่วยกันทำงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

1.4 เนื้อหาที่นำมาทดลอง หน่วยที่ 1 เรื่องประชากรกับพระพุทธศาสนา หน่วยที่ 2 เรื่องประชากรกับวัฒนธรรมประเพณี หน่วยที่ 3 เรื่องประชากรกับสิ่งแวดล้อม หน่วยที่ 4 เรื่องประชากรกับเศรษฐกิจ เป็นเนื้อหาที่นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสในชีวิตประจำวันของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นแนวทางให้นักเรียนได้เข้าใจและสามารถรวบรวมประสบการณ์ที่ได้พบเห็นมาร่วมอภิปราย ลงมือปฏิบัติโครงการเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความรู้เข้าใจได้เป็นอย่างดี

2. ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานกำหนดไว้ สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยตรงนั้นยังไม่มีผู้วิจัยเอาไว้ แต่มีงานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกันคือ ไชยรัตน์ บราณี (2531 : 79 - 80) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบชนิดิเคกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบชนิดิเคกับการสอนตามคู่มือครู มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชูศักดิ์ สิงห์อุดร (2532 : 70) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษานิเทศก์ตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษานิเทศก์ตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอน มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้

แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน (ตาราง 4) ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาดังกล่าวน่าจะเป็นผลมาจาก

2.1 การสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ทดลองสอนในครั้งนี้เป็นรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีการจัดกลุ่มการเรียนรู้ที่มีระบบด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักเรียนทุกคนมีบทบาทหน้าที่ที่เป็นของตนเองและของกลุ่ม มีการพึ่งพาอาศัยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อธิบาย ขยายความ ตลอดจนการสรุปเรื่องที่เรียนให้กับสมาชิกในกลุ่มได้เข้าใจไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรงการจัดการสอนด้วยวิธีสอนแบบกลุ่มเล็ก ๆ จะเอื้ออำนวยต่อการจัดประสบการณ์ที่จะพัฒนาทักษะทางวิชาการระดับสูง ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการทำงานกลุ่ม ต่างจากการสอนแบบครูสอนทั้งชั้นที่กระบวนการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนมักจะมีลักษณะเป็นทิศทางเดียว โดยครูเป็นผู้พูดนักเรียนเป็นผู้ฟัง (ชอบ ลีซอ. 2534 : 57)

2.2 การจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักเรียนต้องสามารถทำงานร่วมกันได้ทุกคน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยได้โดยในระยะแรกผู้วิจัยได้ชี้แจงแนวทางในการทำงานเพื่อให้เด็กมีความเข้าใจถึงรูปแบบการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ เช่น การที่สมาชิกทุกคนต้องมีหน้าที่ การมีผลประโยชน์ร่วมกัน การยอมรับและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน การช่วยกันแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทำให้นักเรียนมีการช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน ดังนั้นสมาชิกทุกคนจึงเกิดการเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมในการทำให้อุปกรณ์ประสบความสำเร็จ ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน

2.3 การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษานักเรียนจะเรียนตามขั้นตอนที่ครูกำหนดให้ ซึ่งนักเรียนมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว เช่น การบรรยาย การอภิปรายระหว่างครูและนักเรียน การค้นคว้าหาความรู้เพื่อการจัดทำเป็นรายงาน

3. ผลการวิจัย พบว่า ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือภายหลังการสอนสิ้นสุดลงกับที่ระยะ 2 สัปดาห์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการวิจัย พบว่า ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาภายหลังการสอนสิ้นสุดลง

กับที่ระยะ 2 สัปดาห์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากสมมติฐานข้อที่ 3 และข้อที่ 4 คะแนนความคงทนในการเรียนรู้ภายในกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันแสดงว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มยังมีความสามารถที่จะสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการเรียนการสอนหลังจากทั้งระยะที่ 2 สัปดาห์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะสิ่งที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโอกาสต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนควรให้นักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะฝึกทักษะในการคิดตัดสินใจ ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

1.2 วิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันเนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเอาใจเอาเปรียบกันมาก วิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรมได้ลงมือปฏิบัติและทำงานในสถานการณ์ที่เป็นจริงตามขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบงานของตนเองเท่า ๆ กับรับผิดชอบการทำงานของกลุ่ม ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันจึงควรหันมามุ่งให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับคนอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อม โดยนักเรียนจะต้องปฏิบัติฝึกฝน และทำการแก้ปัญหาาร่วมกัน มีความเคารพต่อหลักแห่งคุณธรรม ตลอดจนบำเพ็ญสถานทางสังคม

1.3 ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนควรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียน อธิบายรูปแบบ แนวทาง ตลอดจนเทคนิคในการเขียนโครงการ การปฏิบัติตามโครงการ เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงเป้าหมายตามที่สมาชิกของกลุ่มได้ร่วมกันกำหนดไว้

1.4 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มไม่ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มมากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนและไม่เข้าใจบทบาทของตนเองอย่างแท้จริงได้ จะทำให้เกิดผลเสียต่อการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ เมื่อมีการเปลี่ยนบทบาท

หน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม ผู้สอนจะต้องทบทวนบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มแต่ละคน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนได้

1.5 เนื้อหาที่นำมาทดลองควรเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสในชีวิตจริง และเป็นเรื่องที่สมควรจะได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

1.6 ระยะเวลาในการจัดทำโครงการ ควรให้เวลาผู้เรียนมากพอควร โดยเฉพาะผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการเรียนหน่วยละ 4 คาบเรียน พบว่า เวลาที่ให้แก่นักเรียนยังไม่พอเพียงทำให้การปฏิบัติโครงการ ผู้เรียนต้องปฏิบัติอย่างรีบเร่งอาจจะ เป็นผลเสียต่อการเรียนรู้ได้

1.7 การนำวิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ควรใช้พร่ำเพรื่อ หรือใช้ติดต่อกันในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป เมื่อเสร็จสิ้นโครงการหนึ่งควรทิ้งช่วงระยะเวลาไว้ ไม่ควรทำติดต่อกันหลายโครงการ ยกเว้นว่าโครงการนั้น ๆ เป็นโครงการต่อเนื่อง

1.8 กิจกรรมสรุปผลมีความสำคัญมาก นักเรียนจะมีความเข้าใจในเนื้อหาและ เกิดความคิดรวบยอดในเนื้อเรื่องที่เรียนมาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกิจกรรมในขั้นนี้ ผู้สอนควรตั้งคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหา เพื่อนักเรียนจะได้ใช้ความคิด สามารถสรุปหลักการของบทเรียนได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำวิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือไปทดลองสอนกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ในระดับเดียวกัน เพื่อที่จะได้ทราบว่าวิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นและเนื้อหาใดมากที่สุด

2.2 ควรนำวิธีสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือไปเปรียบเทียบกับการสอนแบบอื่น ๆ อีก นอกเหนือจากการสอนตามคู่มือครู เช่น กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบเป็นทีม การสอนแบบซินดิเคต ว่าจะมีผลแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

2.3 ควรนำการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือไปศึกษากับตัวแปรด้านอื่น ๆ อีก เช่น ตัวแปรเกี่ยวกับเพศ ความภูมิใจในตนเอง ความมีวินัยในตนเอง บุคลิกภาพ ประชาธิปไตย เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑๖๖

บรรณานุกรม

- ✓ กมลรัตน์ หล้าสงฆ์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
- ✓ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). ม.ป.ท., 2534
- ✓ กวรวรรณ กันยะพงศ์. ผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการตอบทเรียนและการเสริมแรงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการร่วมมือในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2529. อัดสำเนา.
- ✓ กาญจนา เกียรติประวัติ. วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.
- ✓ โกวิท ประวาลพุกษ์. "คุณประโยชน์ของการศึกษาไทย," วิจัยสันเทศ. 6(68) : 1 - 6 ; พฤษภาคม 2529.
- ✓ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน นโยบายและแผนพัฒนาเยาวชน (15 - 25) ระยะยาว. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2524.
- ✓ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2535.
- ✓ คมเพชร ฉัตรสุกกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- ✓ ฉลอง ภิรมย์รัตน์. กระบวนการกลุ่ม คู่มือประกอบการเรียนวิชา 325 หลักสูตรสภาการศึกษา พุทธศักราช 2519. ม.ป.ท., 2521.
- ฉวีวรรณ จินดาพล. เปรียบเทียบความเข้าใจความหมายและความคงทนในการจำโดยใช้รูปภาพ การเล่านิทาน และปริศนาคำทายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. ปรินญาณินทร์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

- ✓ ขวาล แพร่ดก. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ✓ ขอบ ลีซอ. "การเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดและการแก้ปัญหา,"
วารสารประชากรศึกษา. 17(1) : 57-61 ; เมษายน 2534.
- ✓ ชัยพร วิชชาวุธ. ความจำมนุษย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2520.
- ✓ ชาอุทัย ศรีไสยเพชร. ทักษะและเทคนิคการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2527.
- ✓ ชาอุทัย อาจิณสมาจาร. "การเรียนรู้แบบร่วมมือ," ประชากรศึกษา. 40 (60) : 19 ; มีนาคม 2533.
- ✓ ชูศรี สนิทประชากร. "การเรียนรู้โดยการร่วมมือ," จันทร์เกษมสาร. 2 (4) : 48 - 49 ; กรกฎาคม - ธันวาคม 2534.
- ✓ ชูศักดิ์ สิงห์อุดร. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
ปริทัศน์พิมพ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
อัสสำเนา.
- ✓ ไชยรัตน์ ปราณี. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนการสอนแบบชนิดิเคกับการสอนตามคู่มือครู. ปริทัศน์พิมพ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัสสำเนา.
- ✓ เดโช สอนานนท์. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2519.
- ✓ ตรูเนตร อักษรสวัสดิ์. สิ่งที่น่ารู้สำหรับผู้แนะ. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ทิพย์ นาถสุภา. จิตวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2511.
- ✓ ทิศนา แคมมณี. " ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน," กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเล่ม 1
กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์, 2522.
- นาคยา ปิลันธนาพันธ์. อนาคตศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หิระพัฒนา, 2526.

นิพนธ์ จิตต์ภักดี. "การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ," สารพัฒนาลัทธิ 43 : 3 - 7 ;

ตุลาคม 2528.

นิเมศว ทศวัฒน์. การสอนสังคมศึกษาโดยวิธีสืบสวนสอบสวน. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

บุญนาค ตีวกุล. แนวทางการสอนวิชาสังคมศึกษา. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม, 2532.

เบญจกุล ศิริพรรณ. การศึกษาผลของการทราบบุคมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.

บันดดา โสมวงศ์. การสอนแบบโครงการ. กรุงเทพฯ : หน่วยพัฒนาคณาจารย์ฝ่ายวิชาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

ประชิด ทองรัตน์. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการ

เรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) โดยใช้ห้องสมุดใน

การสอนกับการสอนตามปกติ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

ประนอม เดชชัย. แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2531.

ประภัสสร วงศ์วรรณ. หลักและวิธีสอน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคนิค

และอาชีวศึกษา, 2531.

ประสาธ อิศริปรีดา. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2522.

ปรานี วัฒนานิติกุล. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมความเป็น

ผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการ

กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญานิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

✓ เปรมจิตต์ จรรย์ ลาร์เซ่น. วิธีสอนแบบการเรียนรู้ร่วมกัน. เอกสารการประชุมสัมมนา
 นวัตกรรมการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, อุดมศึกษา.

พยนต์ แสงเดช. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชา
วิทยาศาสตร์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีสอนแบบ
แก้ปัญหาแบบศูนย์การเรียน. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อุดมศึกษา.

พรพรรณศรี เงามธรรมสาร. "การเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน," สารพัฒนาหลักสูตร.

95 : 35 - 37 ; กุมภาพันธ์ 2533.

✓ พรพรรณศรี วาณิชการ. "การทำงานแบบกลุ่ม" วารสารสารานุกรมฉบับที่ 1 (ก.ค. - ก.ย. 28)
 135 - 137 ; กรกฎาคม - กันยายน 2528.

✓ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

✓ เมืองทอง แฉมณี. "คุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ," กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎี
และแนวทางปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 เมษายน 2522.

✓ ยุทธศาสตร์ นันทราช. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่มี
บุคลิกภาพเก็บตัว - แสดงตัว เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. ปรินทิพนิพนธ์
 กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อุดมศึกษา.

✓ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท
 ศึกษาพรจำกัด, 2528.

✓ ลาวัณย์ วิทญานกุล. การสอนสังคมในโรงเรียนมัธยม. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

✓ วิจิตร สีนสิริ. "ตัวอย่างเรื่องนวัตกรรม การสอน การวัดผล และอุปกรณ์การสอน
 วิชาสังคมศึกษา," นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
 สุนทรการพิมพ์, 2517.

- วิจิตร ทองปาน. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ.
 ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2527. อัดสำเนา.
- ✓ ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ :
 จงเจริญการพิมพ์, 2520.
- วิเชียร เกตุสิงห์. คู่มือการสร้างและวิเคราะห์ข้อสอบ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
 2518.
- ✓ ศุภาวดี บุญดวงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 สงขลา, 2527.
- ✓ สงวนศรี นังงาน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการ
 กับการสอนตามคู่มือครูสังคมศึกษา. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- สมเกียรติ สุริยะกุล. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธีสอน
 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และ
 การใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- ✓ สมบูรณ์ ชิตพงศ์. เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ
 : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2523.
- ✓ สมยศ นาวิการ. การบริหารตามสถานการณ์. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.
- สวัสดิ์ สุวรรณอักษร. "การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน," มิตรครู
 2533.
- สันต์ ธรรมบำรุง. การสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู,
 2523.

- ✓ สันต์ วรศิริ. ศึกษา 361 วิธีสอนทั่วไป. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ✓ สุนทร สุนันท์ชัย. เทคนิคและวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : สหพันธ์, 2514.
- สุพิน บุญชูวงศ์. หลักสูตรการสอน. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2530.
- สมิตร เกิดจันทิก. การทดลองสอนจำสูตรคูณด้วยการเล่นเกมกับการท่องจำของนักเรียนชั้น ประถมปีที่ 3. ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- ✓ สมิตร คุณากร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2523.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. "การเรียนการสอนแบบร่วมมือ," วิทยจารย์. 86 (2) : 4 ; กุมภาพันธ์ 2531.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. "การจัดกิจกรรมกลุ่มในการเรียนแบบร่วมมือ," สารพัฒนาหลักสูตร. 96 : 32 ; มีนาคม 2533.
- ✓ สุวัฒน์ มุทธเมธา. การเรียนการสอนปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2522.
- ✓ โสภณ ปภาพจน์. การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2521.
- หทัย ดันหยง. การสอนสังคมในโรงเรียนมัธยมศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2525.
- หทัย อติชาติพงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา, 2526.
- ✓ อภิชัย พันธเสน. "กวดวิชา เหตุผลที่จะเกิดขึ้น," วารสารการศึกษาแห่งชาติ 21(2) : 14 - 13 ; ธ.ค. 29 - ม.ค. 30.
- ✓ อัญชลี แจ่มเจริญ และสุกัญญา ธารีวรรณ. หลักการสอนและเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ. วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2523.
- อัญชลี พันธเสน "กวดวิชา เหตุและผลที่จะเกิดขึ้น," วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 21(2) : 14 - 33 ; ธ.ค. 29 - ม.ค. 30.
- ✓ อารี พันธมณี. จิตวิทยาการเรียนการสอน กรุงเทพฯ : บริษัทเลิฟแอนด์ลิฟเพรส, 2534.
- เอนกกุล กริแสง. จิตวิทยาการศึกษา. โครงการตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. พิษณุโลก : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2522.

Adam Jack A. Human Memory. New York : McGraw - Hill Book Company.
1967.

Amalaya Native Nancy and Ron Drickey. "Using Cooperative Learning
with Preservice Elementary and Secondary Education Students,"
Journal of Teacher Education. 42(3) : 216 ; May/June, 1991.

Button, Leslie. Develovemental Group Work With Adolescent. London :
Univesity of London, Ltd., 1974.

Cartwriht, Dorwin and Alwin Zander. Group Dynamics. 3rd ed.
New York, Harper and Row Publishers, 1968.

Crocker, Robert K. and others. "A Comparison of Structured and
Unstructured Modes of Teaching Science Progress Activities,"
Journal of Research in Science Teaching. 13(30) ; 267 - 274;
January, 1976.

Davis, Keith. Human Relation and work. New York : McGraw - Hill
Company, 1962.

Davison, Demis. "Learning Mathematics in a Group Situation,"
Mathematics Teacher. 21(1) : 101 - 106 ; Febuary, 1974.

Edwin, Fenton. The New Social Studies. New York : Halt, Rinchart
and winston, 1967.

Fan, Chung - Teh. Item Analysis Table. New Jersy : Education
Testing Service, Princeton, 1952.

Fitzgerald, James A. and Patricia G. Fitzgerald. Methods and
Curricula in Elementary. Milwaukee, Bruce, Pup., Co., 1955.

Gagne, Robert H. Essentials of learning for Instruction Hinsdale, ILL,
The Dryden . 1974.

Gulley, Halbert E. Discussion, Conference and Group Process.
New York : Halt, Rinchart and Winston, Inc., 1960.

Harris, O. Jeff. Managing People at Work. New York : A Wiley
Hamilton Publication, John Wiley and Sons, Inc., 1976.

Jerry Olivas. "Using Cooperative Learning to Word Proceesing,"
Adult Learning. 3(3) : November, 1991.

Johnson, D.W. and Johnson. Cooperation and Competition : Theory
and Reearch. Edina, minn : Interaction Book Company, 1989.

Maurity, Lindvall C. and Anthony J. Nitko Measuring Pupil Achievement
and Attitude. New York : Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1967.

Loeser, L.H. "Some Aspects of Group Dynamics," International Journal
Group Psychotherapy. 1 : 5 - 9, 1957.

Native, Amalya. "The Effects of Cooperative Learning Instructional
Strategies on Academic Achivement Amont Sixth - Crade Social
Studies Students (Group, Teams)," Disseration Abstracts
Intervational. 1986.

Nunnally, Jumm C. Test and Measurement. New York : McGraw - Hill Book,
Co., 1959.

Risk, Thomas M. Principle and Practices of Teaching in Secondary
School. New York : America Book, Co., 1958.

Scott, William A. Introduction to Psychological Research. New York :
Wileyl and Son, Inc., 1967.

Slavin, Robert E. "Cooperative Learning and Cooperative Schools,"
Educational leadership. November, 1897.

Stoner, James A.F. Management. London : Prentice Hall International
London, 1978.

Wever, Joseph Robert. "The Relative Effects of Massed Versus
Distributed Practice upon the Learning and Retention of Eight
Grade Mathematices," Dissertation Abstracts. 5 : 2689 - A;
November, 1976.

Yong, Caralyn. "Team Learning," The Arithmetics Teacher. 19 (8) :
630 - 634 ; December, 1972.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากมาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
2. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
3. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
4. คะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
5. คะแนนความคงทนในการเรียนรู้

ตาราง 6 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากมาตรฐาน (Δ)
ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส 101) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	p	r	Δ	ข้อที่	p	r	Δ
1	.49	.29	13.1	21	.22	.25	16.1
2	.35	.29	14.6	22	.83	.29	9.2
3	.38	.25	14.3	23	.68	.25	11.1
4	.22	.25	16.1	24	.71	.44	10.8
5	.52	.33	12.8	25	.80	.44	10.0
6	.61	.25	11.9	26	.31	.22	15.0
7	.46	.33	13.4	27	.62	.22	11.8
8	.69	.40	11.1	28	.21	.37	16.3
9	.56	.22	12.4	29	.87	.29	8.4
10	.71	.25	10.8	30	.29	.25	15.2
11	.53	.44	12.7	31	.64	.37	11.6
12	.29	.22	15.2	32	.54	.59	12.6
13	.29	.37	15.2	33	.73	.77	10.6
14	.51	.37	12.9	34	.25	.25	15.6
15	.49	.22	13.1	35	.50	.37	13.0
16	.84	.40	9.0	36	.81	.25	9.5
17	.73	.29	10.6	37	.42	.40	13.8
18	.40	.22	14.0	38	.58	.59	12.1
19	.42	.44	13.8	39	.64	.48	11.6
20	.82	.33	9.3	40	.27	.23	15.4

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อที่	p	r	Δ	ข้อที่	p	r	Δ
41	.65	.51	11.4	51	.43	.22	13.7
42	.41	.63	13.9	52	.34	.48	14.7
43	.64	.51	11.6	53	.62	.48	11.2
44	.34	.33	14.6	54	.42	.40	13.8
45	.55	.51	12.5	55	.39	.55	14.1
46	.20	.22	16.4	56	.27	.25	15.5
47	.59	.55	12.1	57	.41	.40	13.9
48	.21	.33	16.2	58	.37	.37	14.4
49	.39	.22	14.1	59	.35	.37	14.5
50	.49	.44	13.1	60	.48	.51	13.2

ค่าความเชื่อมั่น .74

ตาราง 7 ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2	
1	2.48	.25	2.12	.27	2.50
2	2.68	.22	2.32	.46	2.19
3	2.96	.04	1.88	.27	9.79
4	2.64	.36	2.20	.24	2.96
5	2.48	.25	2.12	.43	2.19
6	2.60	.24	2.24	.58	1.98
7	2.80	.24	2.40	.32	2.67
8	2.80	.16	2.84	.49	1.99
9	2.50	.25	2.16	.45	2.39
10	2.32	.22	1.80	.32	3.55
11	2.96	.04	2.32	.30	5.52
12	2.76	.18	2.08	.39	4.48
13	2.68	.22	1.92	.31	5.21
14	2.84	.13	2.16	.29	5.19
15	2.92	.07	2.32	.30	4.92
16	2.72	.20	2.40	.24	2.41
17	2.96	.04	2.48	.41	3.59
18	2.44	.25	1.92	.31	3.47

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2	
19	2.28	.20	1.84	.21	3.41
20	2.12	.19	1.72	.36	2.70
21	2.82	.16	2.36	.31	3.20
22	2.80	.16	2.24	.34	3.95
23	2.40	.32	2.04	.36	2.19
24	2.84	.13	2.56	.25	2.27
25	2.60	.24	2.12	.27	3.38
26	2.64	.23	1.96	.28	4.77
27	2.80	.16	2.08	.31	5.23
28	2.80	.16	2.24	.18	4.78
29	2.32	.54	1.72	.36	3.16
30	2.76	.18	2.12	.43	4.10
31	2.44	.25	1.96	.12	3.97
32	2.44	.33	1.96	.28	3.08
33	3.00	.00	2.4	.24	6.12
34	2.88	.11	2.28	.20	5.41
35	2.88	.11	2.04	.20	7.62
36	2.60	.24	2.04	.12	4.68

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2	
37	2.36	.31	1.80	.24	3.77
38	2.76	.18	2.36	.39	2.64
39	2.56	.25	2.08	.15	3.79
40	2.40	.24	2.00	.16	3.16

ค่าความเชื่อมั่น .85

ตาราง 8 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
1	7	23	16	1	22	39	17
2	19	38	19	2	23	32	9
3	8	26	18	3	19	27	8
4	17	27	10	4	22	33	11
5	16	27	11	5	23	28	5
6	16	31	15	6	22	18	-4
7	17	31	14	7	20	27	7
8	18	39	21	8	18	31	13
9	14	28	14	9	19	28	9
10	13	32	19	10	14	22	8
11	22	41	19	11	23	32	9
12	18	35	17	12	19	26	26
13	16	34	18	13	20	31	11
14	17	26	9	14	28	33	5
15	15	28	13	15	20	38	18
16	25	37	12	16	24	41	17
17	21	33	12	17	19	24	5
18	14	25	11	18	21	35	14
19	13	27	14	19	36	44	8
20	19	30	11	20	18	29	11

ตาราง 8 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
21	25	38	13	21	12	20	8
22	27	40	13	22	23	35	12
23	24	32	8	23	18	25	7
24	23	39	16	24	35	44	9
25	27	43	16	25	17	37	20
26	23	35	12	26	25	34	9
27	27	41	14	27	27	37	10
28	25	34	9	28	16	34	18
29	36	43	7	29	19	27	8
30	23	23	0	30	18	31	13
31	28	42	14	31	18	11	-7
32	27	28	1	32	11	30	19
33	29	41	12	33	33	36	3
34	10	24	14	34	10	24	14
35	24	33	9	35	17	30	13
36	24	15	-9	36	15	26	11
37	21	18	-3	37	23	33	10
38	26	45	19	38	12	22	10
39	24	38	14	39	17	28	11
40	21	41	20	40	26	36	10

ตาราง 8 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
41	16	35	19	41	21	33	12
42	18	32	14	42	14	11	-3

ตาราง 9 คะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
1	93	105	12	1	95	89	-6
2	92	100	8	2	97	90	-7
3	78	99	21	3	85	85	0
4	102	105	3	4	99	95	-4
5	95	103	8	5	90	90	0
6	104	105	1	6	96	94	-2
7	76	95	19	7	93	87	-6
8	107	100	-7	8	85	104	19
9	98	106	8	9	78	96	18
10	81	97	16	10	92	75	-17
11	102	102	0	11	88	101	13
12	93	99	6	12	97	106	9
13	83	98	15	13	78	101	23
14	101	101	0	14	93	93	0
15	90	94	4	15	93	93	0
16	90	99	9	16	85	96	11
17	80	96	16	17	90	87	-3
18	70	94	24	18	94	97	3
19	86	95	9	19	82	87	5
20	80	97	17	20	94	94	0

ตาราง 9 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
21	95	107	12	21	91	98	7
22	101	100	-1	22	94	99	5
23	94	99	5	23	97	97	0
24	94	97	3	24	94	110	16
25	86	95	9	25	102	103	1
26	85	91	6	26	80	93	13
27	95	105	10	27	80	89	9
28	90	98	8	28	92	92	0
29	98	96	-2	29	90	82	-8
30	93	93	0	30	104	104	0
31	97	90	-7	31	79	90	11
32	98	102	4	32	80	89	9
33	79	84	5	33	58	87	29
34	83	90	7	34	83	93	10
35	95	96	1	35	90	90	0
36	85	88	3	36	96	97	1
37	80	88	8	37	87	87	0
38	82	96	14	38	96	98	2
39	83	96	13	39	100	108	8
40	89	114	25	40	92	95	3

ตาราง 9 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
41	79	94	15	41	91	91	0
42	90	95	5	42	78	83	5

ตาราง 10 คะแนนความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ภายหลัง การทดลอง	ที่ระยะ 2 สัปดาห์	ผลต่าง		ภายหลัง การทดลอง	ที่ระยะ 2 สัปดาห์	ผลต่าง
1	23	23	0	1	39	39	0
2	38	38	0	2	32	32	0
3	26	26	0	3	27	28	1
4	27	28	1	4	33	33	0
5	27	27	0	5	28	27	-1
6	31	30	-1	6	18	18	0
7	31	31	0	7	27	27	0
8	39	39	0	8	31	31	0
9	28	27	-1	9	28	28	0
10	32	32	0	10	22	23	1
11	41	40	-1	11	32	31	-1
12	35	35	0	12	26	26	0
13	34	34	0	13	31	30	-1
14	26	26	0	14	33	33	0
15	28	27	-1	15	38	35	-3
16	37	37	0	16	41	40	-1
17	33	33	0	17	24	24	0
18	25	26	1	18	35	35	0
19	27	28	1	19	44	41	-3

ตาราง 10 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ภายหลัง การทดลอง	ที่ระยะ 2 สัปดาห์	ผลต่าง		ภายหลัง การทดลอง	ที่ระยะ 2 สัปดาห์	ผลต่าง
20	30	30	0	20	29	29	0
21	38	36	-2	21	20	20	0
22	40	40	0	22	35	35	0
23	32	32	0	23	25	25	0
24	39	37	-2	24	44	44	0
25	43	42	-1	25	37	37	0
26	35	35	0	26	34	34	0
27	41	41	0	27	37	35	-2
28	34	34	0	28	34	34	0
29	43	42	-1	29	27	27	0
30	23	24	1	30	31	31	0
31	42	42	0	31	11	15	4
32	28	28	0	32	30	30	0
33	41	41	0	33	36	36	0
34	24	24	0	34	24	24	0
35	33	33	0	35	30	30	0
36	15	18	3	36	26	26	0
37	18	20	2	37	33	33	0

ตาราง 10 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ภายหลัง การทดลอง	ที่ระยะ 2 สัปดาห์	ผลต่าง		ภายหลัง การทดลอง	ที่ระยะ 2 สัปดาห์	ผลต่าง
38	45	43	-2	38	22	22	0
39	38	38	0	39	28	28	0
40	41	41	0	40	36	36	0
41	35	35	0	41	33	33	0
42	32	32	0	42	11	15	4

ภาคผนวก ข

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
2. แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส 101) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
เรื่อง ประชากรกับพระพุทธศาสนา ประชากรกับวัฒนธรรมประเพณี
ประชากรกับสิ่งแวดล้อม ประชากรกับเศรษฐกิจ

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 60 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที
2. แบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือกให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง ☐ ที่ต้องการลงในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่าง

ก	ข	ค	ง	จ
☒	☐	☐	☐	☐

3. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่ หลังจากทำเครื่องหมายลงในกระดาษคำตอบแล้ว ให้นักเรียนขีดทับข้อที่ไม่ต้องการออก แล้วจึงทำเครื่องหมายในข้อที่ต้องการต่อไป

ตัวอย่าง ถ้าต้องการเปลี่ยนจากข้อ ก ไปเป็นข้อ จ

ก	ข	ค	ง	จ
☒	☐	☐	☐	☒

4. คำถามในข้อหนึ่งจะมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว ถ้าตอบเกินกว่า 1 คำตอบถือว่า ผิด จะไม่ได้คะแนนในข้อนั้น
5. กรณีข้อสงสัยให้ถามผู้ควบคุมการสอบ

1. หัวใจของพระพุทธศาสนา สรุปคำสอนของพระพุทธองค์เรียกว่าอะไร
 - ก. ไตรสิกขา
 - ข. อริยสัจ 4
 - ค. ไตรลักษณ์
 - ง. โอวาทปาติโมกข์
 - จ. ธรรมจักรกับปวัตตสูตร
2. ธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่ปัญจวัคีย์ในปฐมเทศนา คือธรรมใด
 - ก. มัชฌิมาปฏิปทา
 - ข. โอวาทปาติโมกข์
 - ค. ศีล สมาธิ ปัญญา
 - ง. ธรรมจักรกับปวัตตสูตร
 - จ. อริยสัจสี่และมรรคแปด
3. โยนิโสมนสิการ ในวุฒิธรรม 4 หมายถึงอะไร
 - ก. การซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง
 - ข. การหมั่นปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ
 - ค. การหมั่นฟังคำสั่งสอนของคนดี
 - ง. การคบคนดีซึ่งตั้งอยู่ในศีลธรรม
 - จ. การหมั่นนึกคิดพิจารณาด้วยปัญญาเหตุผล
4. ขั้นแรกของการเป็นพหูสูต หรือเป็นผู้ลงแก่เรียนคืออะไร
 - ก. พยายามรับฟังให้มาก
 - ข. หมั่นท่องบ่นให้คล่องปาก
 - ค. จดจำเรื่องที่เคยรับรู้ให้แม่นยำ
 - ง. เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ทุกคน
 - จ. นำเรื่องที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์

5. "อันของสูงหมายบ่งต้องดวงจิต แม้ไม่คิดเป็นบ้ายจะได้หรือ" คำประพันธ์ดังกล่าว มีความหมายตรงกับหลักธรรมใด
 - ก. ฉันทะ
 - ข. จิตตะ
 - ค. วิริยะ
 - ง. วิมังสา
 - จ. โสรัจจะ
6. บุคคลใดที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีอิทธิบาท 4 ในการทำงาน
 - ก. ดำทำงานไม่เสร็จต้องให้คนอื่นช่วย
 - ข. แต่งทำงานเสร็จเรียบร้อยตรงตามเวลา
 - ค. เขียนทำงานเสร็จเรียบร้อยแต่ไม่ตรงเวลา
 - ง. ขาวทำงานเสร็จก่อนเพื่อนแต่ทำไม่เรียบร้อย
 - จ. เหลืองทำงานเก่งและมีน้ำใจขอช่วยเหลือผู้อื่น
7. การดับทุกข์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ต้องใช้สิ่งใดเป็นสำคัญ
 - ก. ความวิเวกสันโดษ
 - ข. การอุทิศส่วนบุญกุศล
 - ค. การบำเพ็ญทุกขกิริยา
 - ง. ปัญญาและความเพียร
 - จ. กำลังทรัพย์จำนวนมาก
8. อิทธิบาท 4 มีความสำคัญต่อการทำงานอย่างไร
 - ก. ทำงานให้ประสบความสำเร็จ
 - ข. ทำงานยากให้กลายเป็นงานง่าย
 - ค. ทำให้ไม่เกิดความตึงเครียดจากงาน
 - ง. หนทางไปสู่ความสุขที่แท้จริงของชีวิต
 - จ. ทำให้ไม่มีความเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน

9. เหตุผลใดที่แสดงถึงความสำคัญของศาสนาที่มีต่อมนุษย์ได้เด่นชัดที่สุด
 - ก. ทำให้คนชั่วกลายเป็นคนดี
 - ข. ช่วยให้มีมนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม
 - ค. ทำให้มนุษย์รู้จักการประกอบพิธีกรรม
 - ง. ช่วยให้มีมนุษย์ทำความดีละเว้นความชั่ว
 - จ. ช่วยให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีในสังคมมนุษย์
10. หลักธรรมใดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน
 - ก. อริยสัจ 4
 - ข. วุฒิธรรม 4
 - ค. อิทธิบาท 4
 - ง. พรหมวิหาร 4
 - จ. ทวารวาศรรณ 4
11. "ปัจจุบันคนเราห่างไกลศีลธรรมออกไปทุกที" ในฐานะที่นักเรียนเป็นพุทธศาสนิกชน คิดว่าควรจะมีปฏิบัติตนอย่างไรจึงเหมาะสม
 - ก. ใส่บาตรพระทุกเช้า
 - ข. อุปสมบทเมื่ออายุครบ 20 ปี
 - ค. ศึกษาหลักธรรมและนำมาปฏิบัติ
 - ง. เรียนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้คะแนนดี
 - จ. ชักชวนเพื่อน ๆ ไปวัดเพื่อฟังพระธรรมเทศนา
12. กรณีใดเป็นลักษณะโดยทั่วไปของสังคมไทย
 - ก. เป็นสังคมชนบท
 - ข. เป็นสังคมเกษตรกรรม
 - ค. เป็นสังคมอุตสาหกรรม
 - ง. เป็นสังคมกึ่งอุตสาหกรรม
 - จ. เป็นสังคมระบบเจ้าขุนมูลนาย

13. คำกล่าวใดเป็นวัฒนธรรมประเพณีไทยที่ไม่ถูกต้อง
- ก. มีความงดงามอ่อนช้อย
 - ข. มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง
 - ค. ได้รับอิทธิพลมาจากชาติอื่น
 - ง. เอาวัฒนธรรมชาติอื่นมาผสมผสาน
 - จ. บรรพบุรุษเป็นผู้สร้างขึ้นมาทั้งหมด
14. วัฒนธรรมใดที่เป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัดที่สุดของไทย
- ก. ภาษา
 - ข. ศาสนา
 - ค. สถาปัตยกรรม
 - ง. ดนตรีและนาฏศิลป์
 - จ. การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
15. การตั้งร้านค้าวัตถุโบราณเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่
- ก. ดี เพราะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
 - ข. ดี เพราะทำให้ไม่เสียเปรียบดุลการค้า
 - ค. ไม่ดี เพราะเป็นการทำลายวัตถุโบราณทางอ้อม
 - ง. ไม่ดี เพราะจะทำให้วัตถุโบราณของเราลดน้อยลง
 - จ. ไม่ดี เพราะจะทำให้มีการขุดค้นวัตถุโบราณมากขึ้น
16. การกระทำใดที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุของชาติ
- ก. ศึกษาเล่าเรียนวิชาโบราณคดีอย่างจริงจัง
 - ข. สมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ศิลปวัตถุ
 - ค. จารึกชื่อของตนเองตามโบราณสถานที่ไปเที่ยวชม
 - ง. ร่วมไปทัศนศึกษาทุกครั้งที่มีโรงเรียนจัดไปเที่ยวตามโบราณสถาน
 - จ. คอยช่วยเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองในการดูแลรักษาโบราณสถานในท้องถิ่นของตน

17. การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุควรยึดหลักการใด
 - ก. ประหยัด
 - ข. สร้างจุดเด่น
 - ค. คงไว้ซึ่งคุณค่า
 - ง. มั่นคงปลอดภัย
 - จ. แข็งแรงทนทาน
18. การอนุรักษ์โบราณสถานที่ถูกวิธีจะมีผลได้อย่างไร
 - ก. มีคนชมมากขึ้น
 - ข. มีคุณค่าแก่การศึกษา
 - ค. เกิดความภูมิใจในความเป็นชาติ
 - ง. แสดงเอกลักษณ์ของชาติได้เด่นชัด
 - จ. ทุกคนเห็นความสำคัญของโบราณสถาน
19. ข้อความใดที่แสดงถึงการรักษาสम्บัติของทางราชการ
 - ก. ไม่มีกิจธุระห้ามเข้า
 - ข. ใช้ในราชการเท่านั้น
 - ค. สถานที่ราชการห้ามเข้า
 - ง. สถานที่ราชการยินดีต้อนรับ
 - จ. อันตราย เฉพาะเจ้าหน้าที่
20. การกระทำใดที่แสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์โบราณวัตถุ
 - ก. เปิดร้านค้าวัตถุโบราณ
 - ข. สะสมของเก่าไว้ให้ลูกหลานดู
 - ค. เขียนชื่อเป็นที่ระลึกเมื่อไปเที่ยวชม
 - ง. พบวัตถุโบราณแล้วส่งมอบเจ้าหน้าที่
 - จ. พยายามหาทางนำมาเป็นสมบัติส่วนตัว

21. การกระทำใดที่ผิดหลักการซ่อมแซมโบราณสถานมากที่สุด
- ซ่อมแซมให้สวยงามขึ้น
 - ซ่อมแซมให้คงสภาพเดิม
 - ซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดมาก
 - ใช้วัสดุคงทนแทนส่วนที่เปราะ
 - คัดแปลงให้คงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ
22. จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความสำคัญต่อประเทศไทยด้านใด
- การศึกษา
 - เศรษฐกิจ
 - การเมือง
 - การคมนาคม
 - ศิลปวัฒนธรรม
23. ซากเมืองโบราณให้คุณค่าทางด้านใดมากที่สุด
- ศาสนา
 - วัฒนธรรม
 - ศิลปกรรม
 - ประวัติศาสตร์
 - สถาปัตยกรรม
24. อากาศเป็นพิษในเมืองใหญ่เกิดจากสาเหตุใดมากที่สุด
- ฝุ่นละอองจากท้องถนน
 - ควันจากท่อไอเสียรถยนต์
 - ควันไฟจากอาคารบ้านเรือน
 - ควันพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม
 - กลิ่นเหม็นจากน้ำเน่าและกองขยะ

25. ปัจจุบันการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำเริ่มมีปัญหามากขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุใด
- ก. แหล่งน้ำต่าง ๆ มีน้อยลง
 - ข. ต้นทุนในการผลิตสูงมากเกินไป
 - ค. มีการใช้พลังงานนิวเคลียร์มากขึ้น
 - ง. มีการต่อต้านจากกลุ่มนักอนุรักษ์นิยม
 - จ. มีการใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์เพิ่มมากขึ้น
26. ถ้าประชากรทุกประเทศเพิ่มขึ้น โลกของเราจะประสบปัญหาในเรื่องใดมากที่สุด
- ก. ที่อยู่อาศัย
 - ข. การจราจร
 - ค. อาหารการกิน
 - ง. การสาธารณสุข
 - จ. ทรัพยากรธรรมชาติ
27. ปัญหาภัยธรรมชาติใดที่อาจมีสาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์
- ก. วาตภัย
 - ข. อุทกภัย
 - ค. หิมะถล่ม
 - ง. แผ่นดินไหว
 - จ. ภูเขาไฟระเบิด
28. กรณีใดที่ถือว่าเป็นมลภาวะทางสังคม
- ก. ปัญหาฝนแล้ง
 - ข. ปัญหาน้ำเน่าเสีย
 - ค. ปัญหาบัณฑิตตกงาน
 - ง. ปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือน
 - จ. ปัญหาควันพิษจากโรงงาน

29. ประชากรที่อาศัยอยู่ตามเมืองใหญ่ เช่น บริเวณกรุงเทพมหานครมักจะมีปัญหาสุขภาพ เนื่องมาจากสาเหตุใด
- เวลาพักผ่อนน้อย
 - สภาพแวดล้อมเป็นพิษ
 - ประชากรมีหนี้สินมากขึ้น
 - บริโภคอาหารไม่ถูกโภชนาการ
 - จำนวนแพทย์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ
30. ผลเสียประการแรกของการใช้เทคโนโลยีคืออะไร
- สิ้นเปลืองทรัพยากร
 - สภาพแวดล้อมเป็นพิษ
 - ประชากรมีหนี้สินมาก
 - สร้างนิสัยเกียจคร้านแก่ประชาชน
 - สร้างค่านิยมความฟุ้งเฟ้อแก่ประชาชน
31. ความเจริญทางเทคโนโลยีไม่ก่อให้เกิดมลภาวะในชุมชนจริงหรือไม่
- จริง เพราะทำให้คนตายน้อยลง
 - จริง เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ความเป็นอยู่ของคนดีขึ้น
 - จริง เพราะเทคโนโลยีบางอย่างสามารถใช้ทดแทนทรัพยากรได้
 - ไม่จริง เพราะเทคโนโลยีมีส่วนทำลายทรัพยากรบางอย่าง
 - ไม่จริง เพราะการใช้เทคโนโลยีบางอย่างมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม
32. การที่ประชาชนในประเทศขาดการศึกษา ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศหรือไม่ เพราะเหตุใด
- เป็น เพราะประชาชนมีหน้าที่เสียภาษีให้แก่รัฐ
 - เป็น เพราะคนไม่มีความรู้จะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้
 - เป็น เพราะประชาชนเป็นกำลังสำคัญในการผลิตของประเทศ
 - ไม่เป็น เพราะประชาชนไม่มีหน้าที่ในการพัฒนาประเทศ
 - ไม่เป็น เพราะประชาชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบที่ได้กำหนดเอาไว้

33. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสีงแวดล้อมที่ดีที่สุดควรทำอย่างไร
- ประชาชนร่วมมือกับรัฐบาล
 - จัดตั้งหน่วยงานอนุรักษ์โดยตรง
 - รัฐบาลออกกฎหมายลงโทษอย่างรุนแรง
 - ให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา
 - จัดอบรม เผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของทรัพยากร
34. การป้องกันอากาศเป็นพิษในเขตชุมชนเมืองทำได้อย่างไร
- สร้างสวนสาธารณะ
 - กำหนดเขตอุตสาหกรรม
 - รักษาความสะอาดของบ้านเมือง
 - ออกไปอยู่นอกเมืองแถบชายฝั่งทะเล
 - ลดจำนวนรถยนต์ในเขตชุมชนเมือง
35. นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรในสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่
- จัดงานวันปลูกต้นไม้
 - จัดตั้งชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - ช่วยกันทิ้งขยะสิ่งของให้เป็นที่เป็นทาง
 - ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดในชุมชน
 - เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
36. การแก้ปัญหาประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วสำหรับประเทศกำลังพัฒนาควรใช้วิธีใดจึงจะเหมาะสมที่สุด
- ให้รางวัลแก่ผู้มีบุตรน้อย
 - เพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์
 - อนุญาตให้มีการทำแท้งโดยเสรี
 - จัดทำโครงการวางแผนครอบครัว
 - ออกกฎหมายให้มีบุตรได้เพียง 1 คน

37. สมชายอายุ 19 ปี มีรายได้ 1,500 บาทต่อเดือน ต้องการแต่งงานกับสมศรีซึ่งมีอายุ 15 ปี ยังไม่มีรายได้ นักเรียนเห็นด้วยกับการแต่งงานครั้งนี้หรือไม่เพราะเหตุใด
- ก. เห็นด้วย เพราะทั้งสองรักกันมาก
 - ข. เห็นด้วย เพราะสมชายมีรายได้อยู่แล้ว
 - ค. เห็นด้วย เพราะทั้งสองกำลังอยู่ในวัยเจริญพันธุ์
 - ง. ไม่เห็นด้วย เพราะทั้งสองยังไม่บรรลุนิติภาวะ
 - จ. ไม่เห็นด้วย เพราะทั้งสองไม่มีรายได้และอายุยังน้อยอยู่
38. การกระทำใดที่แสดงถึงการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
- ก. เปิดใช้รีโมตเปิดดูทีวี
 - ข. คาซอบบริโภคอาหารกระป๋อง
 - ค. นิตกู้เงินซื้อรถยนต์เพื่อขับไปทำงาน
 - ง. ตึกใช้เครื่องจักรทำการเกษตรทั้งหมด
 - จ. คำใช้เครื่องสูบน้ำแทนกังหันลมในวันที่ลมสงบ
39. ถ้านักเรียนเป็นผู้นำหมู่บ้านที่ยากจน นักเรียนจะมีวิวัฒนาการหมู่บ้านได้อย่างไร ?
- ก. นำเอาสิ่งของไปแจกจ่าย
 - ข. จัดหาเทคโนโลยีเข้าหมู่บ้าน
 - ค. จัดการศึกษาให้กับประชาชนในหมู่บ้าน
 - ง. สร้างถนนเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อจะได้ติดต่อกับภายนอกได้สะดวก
 - จ. สร้างงานและให้ความรู้เทคนิควิธีการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ
40. การเรียนเรื่องประชากรกับสิ่งแวดล้อมมีความจำเป็นต่อนักเรียนหรือไม่
- ก. จำเป็น เพราะผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
 - ข. จำเป็น เพราะผู้เรียนจะได้เข้าใจและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
 - ค. ไม่จำเป็นเพราะเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับเด็ก
 - ง. ไม่จำเป็นเพราะผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้
 - จ. จำเป็นเพราะผู้เรียนจะได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

41. นักเรียนคิดว่าผู้ใดจะได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุด
- รัฐบาล
 - ประชาชน
 - โรงเรียน
 - กระทรวงเกษตร
 - สัตว์ป่านานาชนิด
42. บริเวณที่มีป่าไม้ปกคลุมมากเปรียบเสมือนกับลักษณะใด
- พองรับน้ำ
 - เขื่อนกั้นน้ำ
 - เครื่องสูบน้ำ
 - คลองชลประทาน
 - หลังคาบ้านที่แข็งแรง
43. ภูมิใดถือว่าเป็นประโยชน์ทางอ้อมที่ได้จากป่าไม้
- ทำพื้น
 - ทำสะพาน
 - ป้องกันอุทกภัย
 - สร้างบ้านเรือน
 - ทำเครื่องเฟอร์นิเจอร์
44. ป่าไม้ช่วยให้บรรยากาศของโลกสะอาดบริสุทธิ์เพราะสาเหตุใด
- ทำให้เกิดฝนตก
 - ช่วยสังเคราะห์แสงของพืช
 - การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก
 - ประเทศคู่แข่งผลิตสินค้าออกมาเยอะ
 - เกษตรกรขาดความรู้ในการวางแผน

45. ประชากรของประเทศไทยประกอบอาชีพใดมากที่สุด
- ค้าขาย
 - รับจ้าง
 - ข้าราชการ
 - เกษตรกรรม
 - อุตสาหกรรม
46. การเกษตรหมายถึงอาชีพใด
- เพาะปลูก
 - เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์
 - เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ป่าไม้
 - เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ป่าไม้ ประมง
 - เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ป่าไม้ ประมง เหมืองแร่
47. สินค้าเข้าประเภทใดที่จัดว่าเป็นสินค้าประเภทหุ้มเฟี้ยว
- น้ำมัน
 - เคมีภัณฑ์
 - คอมพิวเตอร์
 - เครื่องประดับ
 - เครื่องจักรกล
48. สินค้าด้านเกษตรกรรมภายในประเทศมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในเรื่องใด
- สินค้าล้นตลาด
 - พ่อค้าคนกลางกักตุนกำไร
 - การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก
 - ประเทศคู่แข่งผลิตสินค้าออกมาเยอะ
 - เกษตรกรขาดความรู้ในการวางแผน

49. ปัญหาเศรษฐกิจการเกษตรใดที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยในปัจจุบัน
- การขาดแคลนที่ดินทำกิน
 - ราคาพืชผลการเกษตรตกต่ำ
 - การใช้ที่ดินอย่างไม่ได้ผลคุ้มค่า
 - การขาดประสิทธิภาพในการผลิต
 - การขาดความรู้ทางเทคโนโลยีการเกษตร
50. ปัจจุบันประเทศไทยเสียเปรียบดุลการค้ากับประเทศใดมากที่สุด
- จีน
 - ญี่ปุ่น
 - อังกฤษ
 - ฝรั่งเศส
 - สหรัฐอเมริกา
51. สินค้าส่งออกของประเทศไทยมักจะได้รับผลกระทบจากตลาดต่างประเทศในเรื่องใด
- คุณภาพไม่ได้มาตรฐาน
 - รูปแบบสีสันทันสมัยสวยงาม
 - ส่งสินค้าไม่ทันกำหนดเวลา
 - ส่งสินค้าไม่ครบตามจำนวนที่สั่ง
 - ราคาสินค้ามักจะสูงกว่าประเทศอื่น
52. ประเทศไทยควรจะได้รับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในด้านใดเพราะอะไร
- อุตสาหกรรม เพราะมีแร่ธาตุมาก
 - อุตสาหกรรม เพราะมีแรงงานมาก
 - เกษตรกรรม เพราะมีภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสม
 - เกษตรกรรม เพราะคนไทยมีความชำนาญในการทำการเกษตรทุกด้าน
 - อุตสาหกรรมบริการ เพราะเป็นการเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีอยู่

53. ถ้านักเรียนเป็นผู้บริหารประเทศจะดำเนินนโยบายเกี่ยวกับปัญหาการเสียเปรียบดุลการค้าของประเทศไทยอย่างไร
- ชักชวนต่างชาติเข้ามาลงทุน
 - ขายพันธบัตรเพื่อนำเงินมาลงทุน
 - กู้เงินจากธนาคารโลกมาเป็นเงินทุนสำรอง
 - ส่งเสริมสินค้าขาออกและจำกัดปริมาณสินค้าขาเข้า
 - เก็บภาษีสินค้าทั้งขาเข้าและขาออกสูงในวงเงินที่สูง
54. ประเทศไทยควรสนับสนุนอุตสาหกรรมประเภทใด
- อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์
 - อุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้า
 - อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์
 - อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า
 - อุตสาหกรรมผลิตอาหารสำเร็จรูป
55. คนไทยสามารถแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าของประเทศไทยได้อย่างไร
- งัดซื้อสินค้าต่างประเทศทุกชนิด
 - อุดหนุนสินค้าที่ผลิตภายในประเทศเท่านั้น
 - อุดหนุนเฉพาะสินค้าของประเทศเพื่อนบ้าน
 - เลือกซื้อสินค้าต่างประเทศเฉพาะที่มีราคาถูก
 - เร่งผลิตสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศทั่วโลก
56. รัฐบาลควรริบพัฒนาสิ่งใดเพื่อให้การส่งออกขยายตัวมาก
- ตลาดหุ้น
 - คลังน้ำมัน
 - สถานีรถไฟ
 - ท่าเรือน้ำลึก
 - สถานีควาเทียม

57. ประเทศที่มีทรัพยากรมากจะเกิดผลอย่างไร
- ก. เศรษฐกิจดี
 - ข. มีการใช้เงินมากขึ้น
 - ค. มีสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น
 - ง. พลเมืองจะขยันทำมาหากิน
 - จ. จะมีฐานะทางการเมืองมั่นคง
58. เพราะเหตุใด อาชีพเกษตรกรรมจึงมีความสำคัญต่อคนไทยมากที่สุด
- ก. เป็นอาชีพที่ทำกันมาช้านาน
 - ข. เป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูง
 - ค. เป็นอาชีพของคนไทยส่วนใหญ่
 - ง. เป็นอาชีพที่คนไทยมีความถนัด
 - จ. เป็นอาชีพที่เหมาะสมกับนิสัยคนไทย
59. การยกเลิกสัมปทานป่าไม้ของรัฐบาล ก่อให้เกิดผลในด้านใด
- ก. ช่วยรักษาพื้นที่ป่า
 - ข. ช่วยผู้เก็บหาของป่า
 - ค. เพื่อควบคุมจำนวนโรงเลื่อย
 - ง. เพื่อส่งเสริมการสร้างสวนป่า
 - จ. เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่า
60. กรณีใด มิใช่ เหตุผลที่ทำให้ชาวต่างชาตินิยมเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย
- ก. คนไทยพูดภาษาอังกฤษเก่ง
 - ข. คนไทยมีอัตราค่าจ้างแรงงานต่ำ
 - ค. ค่าใช้จ่ายในเมืองไทยค่อนข้างถูก
 - ง. เมืองไทยมีวัฒนธรรมประเพณีที่งดงาม
 - จ. เมืองไทยมีธรรมชาติที่สวยงาม

แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

- คำชี้แจง**
1. แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มมีจำนวน 40 ข้อ ใช้เวลาตอบไม่เกิน 15 นาที
 2. แบบวัดฉบับนี้ไม่มีคำตอบถูกหรือผิด ให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวของนักเรียนเองในแต่ละข้อ โดยการขีดเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้มากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อ	ท่านได้กระทำ	มาก	ปานกลาง	น้อย
0.	แสวงหาความคิดจากสมาชิกคนอื่น ๆ เสมอ	..√..		
00.	ใช้ความสามารถเฉพาะตัวคนเดียวเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม			..√..

ข้อ	ท่านได้กระทำ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1.	วางแผนการทำงานร่วมกับกลุ่มก่อนการปฏิบัติงานนั้น ๆ			
2.	การวางแผนการทำงานร่วมกันทำให้การปฏิบัติกิจกรรมของท่านมีประสิทธิภาพ			
3.	ปฏิบัติงานกลุ่มให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้			
4.	รับเร่งทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ทันตามเวลาที่กำหนด			
5.	นำแนวปฏิบัติกิจกรรมที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมในครั้งต่อไป			
6.	ทำความยุ่งยากในการทำงานให้แก่กลุ่ม			
7.	คำนึงถึงผลประโยชน์ของตนมากกว่าผลประโยชน์ของกลุ่ม			
8.	การเข้ากันได้กับสมาชิกในกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน			
9.	ความกระตือรือร้นเมื่อได้รับงานใหม่มาดำเนินการร่วมกับผู้อื่น			
10.	การเสนอความคิดใหม่ในการทำกิจกรรมแก่สมาชิกกลุ่มเสมอ			
11.	เอื้อเพื่อให้เพื่อน ๆ ยืมสิ่งของเครื่องใช้เมื่อเพื่อนสมาชิกไม่มี หรือไม่ได้นำมา			
12.	พิจารณามอบหมายงานที่เหมาะสมกับสมาชิกในกลุ่ม			
13.	ให้กำลังใจ สมาชิกในกลุ่มให้มีความพยายามยิ่งขึ้น			
14.	ยอมรับผลงานของสมาชิกกลุ่ม			
15.	ยินดีที่จะร่วมงานกับทุกคน			
16.	เต็มใจทำตามคำสั่งเมื่อผู้นำกลุ่มขอร้องให้ท่านปฏิบัติ			

ข้อ	ท่านได้กระทำ	มาก	ปานกลาง	น้อย
17.	สร้างอารมณ์สนุกในบางครั้งเพื่อให้สมาชิกมีการผ่อนคลายความตึงเครียด			
18.	รวบรวมข้อเท็จจริงที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่มีเหตุผล			
19.	เป็นผู้แนะนำกิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาดำเนินงานได้สำเร็จ			
20.	เฝ้าหาข้อมูลอยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน			
21.	แสวงหาความคิดจากสมาชิกคนอื่น ๆ อยู่เสมอ			
22.	แสดงความพอใจ ถ้าสมาชิกกลุ่มอื่นมีผลการปฏิบัติงานได้ผลดี			
23.	พอใจในสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถไม่ด้อยกว่าท่าน			
24.	ยินดีที่จะยอมรับและปฏิบัติตามความคิดของสมาชิกคนอื่นที่เห็นว่าถูกต้อง			
25.	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม			
26.	ตั้งใจฟังเพื่อนพูดด้วยความสนใจ			
27.	พูดกับเพื่อนสมาชิกอย่างมีเหตุผลและตรงไปตรงมา			
28.	ชี้แจงการกระทำต่าง ๆ เมื่อเพื่อนไม่เข้าใจการกระทำนั้น ๆ			
29.	ในการประชุมกลุ่มมีเพื่อนคนหนึ่งขอซักถามบ่อย ๆ ทำให้ท่านคิดตามไปด้วย			
30.	ในการเล่นเกมส์หรืออภิปรายแต่ละครั้งเพื่อน ๆ ต่างก็อยากได้รับชัยชนะ หรือเสนอความคิดเห็นกันมาก ๆ ทำให้ท่านรำคาญ			

ข้อ	ท่านได้กระทำ	มาก	ปานกลาง	น้อย
31.	ถ้าเห็นเพื่อนกลุ่มเดียวกันกำลังทำงานหนักท่านจะรีบเข้าไปช่วยเหลือ			
32.	ทำความเข้าใจกับปัญหา หรือประเด็นที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง			
33.	สร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ สมาชิกในกลุ่ม			
34.	ปฏิบัติงานโดยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม			
35.	ปฏิบัติงานกลุ่มโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ของตน			
36.	แก้ไขปัญหากับสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วยความประนีประนอม			
37.	ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ก่อนการตัดสินใจแก้ปัญหา			
38.	ทำงานแข่งขันกับสมาชิกคนอื่น ๆ เพื่อต้องการเอาชนะ			
39.	ช่วยเหลือสมาชิกทุกคนในกรณีที่เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน			
40.	ท่านปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มอย่างเคร่งครัด			

ภาคผนวก ก

แผนการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

แผนการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิชา สังคมศึกษา (ส 101)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง ประชากรกับพระพุทธศาสนา

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย พุทธศาสนิกชนจึงควรที่จะเรียนรู้และนำ
หลักธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ยกตัวอย่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้นำปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้
2. วิเคราะห์หลักธรรมแต่ละด้านของพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของ

พุทธศาสนิกชนได้

3. วางโครงการและจัดทำโครงการพัฒนาพระพุทธศาสนาได้
4. ประเมินโครงการพัฒนาพระพุทธศาสนาได้
5. สรุปความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของพุทธศาสนิกชนได้

เนื้อหา

1. หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา
2. หลักธรรมสำหรับการพัฒนาตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ชี้นำเสนอ

1.1 ครูกระตุ้นความสนใจ โดยให้นักเรียนดูภาพเช่น วัดวาอารามต่าง ๆ ที่ชำรุด
สึกหรอและถูกทำลาย ภาพปัญหาการปล้น ฆ่า ช่มจีน ฯลฯ จากรูปภาพ สไลด์ แล้วให้นักเรียน
ร่วมกันอภิปรายว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะสาเหตุใดและจะมีผลต่อสังคมของชาวพุทธอย่างไร

1.2 ครูให้นักเรียนอภิปรายเหตุการณ์เสวร้ายทางพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียน แล้วช่วยกันสรุปลักษณะของปัญหาที่ได้พบเห็นอยู่เป็นประจำควรที่จะได้รับการแก้ไขนั้นมีปัญหาอะไรบ้าง

2. กำหนดจุดมุ่งหมาย

2.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ นักเรียนเลือกบทบาทหน้าที่ของตนโดยไม่ซ้ำกันดังนี้

- คนที่ 1 ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม มีหน้าที่คอยประสานประโยชน์ของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มทำงานไปด้วยดี
- คนที่ 2 ทำหน้าที่เป็นผู้สรุปผลการเรียนรู้ มีหน้าที่ประสานงานในกลุ่มช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลง สรุปผลการทำงาน
- คนที่ 3 ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาข้อมูล มีหน้าที่หาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม
- คนที่ 4 ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ มีหน้าที่คอยเพิ่มเติมขยายความคิดความรู้จากการศึกษาค้นคว้า หรือการปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม
- คนที่ 5 ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย
- คนที่ 6 ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรืองานที่กำลังทำเหมือน ๆ กันและให้ทุกคนสามารถอธิบายได้เหมือนกัน

2.2 ทุกกลุ่มศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาแล้วร่วมพิจารณานำเสนอเพื่อเรียงลำดับความสำคัญ และเป็นแนวทางในการเลือกโครงการพัฒนาพระพุทธศาสนาในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่

2.3 สมาชิกแต่ละกลุ่มเลือกเรื่องที่ตนสนใจมาวางโครงการ และเสนอโครงการที่จะจัดทำขึ้นรวมทั้งตั้งชื่อโครงการ

3. ขั้นวางแผน

3.1 ครูชี้แจงขั้นตอนในการวางแผนจัดทำโครงการ แจกรูปแบบและแบบฟอร์มในการเขียนโครงการ เพื่อให้ศึกษาหาข้อมูลในการวางแผนโครงการ

3.2 สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาวางแผนการดำเนินการโดยครูคอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำโดยใช้คำถามเป็นแนวทาง เช่น

3.2.1 ทำไมจึงต้องจัดทำโครงการนี้

3.2.2 โครงการนี้มีผลดีอย่างไร

3.2.3 ใช้สถานที่ใดในการดำเนินงาน

3.2.4 ใช้เวลาในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

3.2.5 มีขั้นตอนในการดำเนินงานและมีวิธีการอย่างไร

3.2.6 ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

3.2.7 จะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานเป็นจำนวนเท่าใด

3.2.8 จะได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งใด ในด้านใดบ้าง

3.3 ทุกกลุ่มเสนอโครงการที่วางแผนต่อครู และครูร่วมพิจารณาโครงการของแต่ละกลุ่ม

4. ขั้นดำเนินการ

ทุกกลุ่มดำเนินงานตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ โดยมีครูคอยติดตามดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เมื่อมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้นต้องร่วมแก้ไข โดยที่นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาและแนะแนวทางให้เท่านั้น

5. ขั้นประเมินผล

ทุกกลุ่มรายงานผลการดำเนินงาน และเสนอผลงานให้สมาชิกทุกคนทราบโดยการอภิปราย จัดป้ายนิเทศ การแสดงผลงาน และประเมินผลว่าโครงการที่จัดทำขึ้นบรรลุจุดหมายหรือไม่เพียงใด

การอภิปรายและสรุปผล

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายว่า พุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคม หากพุทธศาสนิกชนได้ช่วยกันนำเอาหลักธรรมคำสอนมาใช้ในชีวิตประจำวัน พุทธศาสนิกชนก็จะเป็นคนที่มีจิตใจเพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรม ประสบความสำเร็จในชีวิต และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ปราศจากความเดือดร้อนร้อนแค้นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยใช้วิธีการสรุปตามลำดับขั้นดังนี้

1. สมาชิกแต่ละกลุ่มตอบคำถาม
2. ตัวแทนแต่ละกลุ่มรายงานผลและเสนอโครงการต่อเนื่อง
3. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปอีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนรู้

1. ภาพโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัตถุอารามต่าง ๆ ที่ถูกทำลาย
2. รูปแบบการเขียนโครงการ
3. แบบฟอร์มการเขียนโครงการ
4. หน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ
5. แบบประเมินโครงการ
6. แบบประเมินการทำงานกลุ่ม
7. แบบประเมินผลการจัดทำโครงการ
8. เอกสารประกอบการเรียนวิชา ส 101 (ประเทศของเรา 1)

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น
 - 1.1 การตอบคำถาม
 - 1.2 การอภิปราย
 - 1.3 การให้ข้อเสนอแนะ
 - 1.4 ความตั้งใจในการทำงาน

2. การตรวจผลงาน

2.1 คุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับ

2.2 ความประหยัคในการเลือกวัสดุ

รูปแบบการเขียนโครงการ

- ชื่อโครงการ —————> บอกชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ
- หลักการและเหตุผล —————> บอกเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการนั้น
- วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย —————> การปฏิบัติงานครั้งนี้จะมีผลดีอย่างไรบ้าง
- สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการ —————> ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
- ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ —————> จะใช้เวลากี่วัน เริ่มงานวัน เดือน ปีใด
และจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีใด
- ขั้นตอนในการดำเนินการ —————> บอกถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการมีวิธีการ
อย่างไรบ้าง
- วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ —————> ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง (บอกรายละเอียด)
- งบประมาณในการดำเนินการ —————> จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง
- แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ —————> จะขอความช่วยเหลือจากใครหรือจากหน่วยงาน
ใดบ้าง
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ —————> คาดว่าโครงการที่ทำจะสามารถแก้ปัญหาอะไร
ได้บ้าง และจะได้รับผลจากการดำเนินการ
ครั้งนี้มากน้อยเพียงใด

แบบฟอร์มการเขียนโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อโครงการ.....

1. หลักการและเหตุผล

1.1).....

1.2).....

2. วัตถุประสงค์

2.1).....

2.2).....

3. ผู้รับผิดชอบ

3.1).....3.3).....3.5).....

3.2).....3.4).....3.6).....

4. สถานที่ดำเนินการ.....

5. ระยะเวลาในการดำเนินการ เริ่มวันที่...เดือน.....พ.ศ.....

ถึงวันที่...เดือน.....พ.ศ.....

6. ขั้นตอนในการดำเนินการ

6.1).....6.3).....

6.2).....6.4).....

7. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้

7.1).....7.3).....

7.2).....7.4).....

8. งบประมาณ.....

9. แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ

.....

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....

10.1).....

10.2).....

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม

คนที่	ชื่อ - สกุล	บทบาทหน้าที่
1		<u>เป็นผู้นำกลุ่ม</u> มีหน้าที่คอยประสานประโยชน์ของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มทำงานไปด้วยดี
2		<u>เป็นผู้สรุปผลการเรียนรู้</u> มีหน้าที่ประสานงานในกลุ่ม ช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลงสรุปผลการทำงาน
3		<u>เป็นผู้จัดหาข้อมูล</u> มีหน้าที่หาเอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม
4		<u>เป็นผู้ชี้แนะ</u> มีหน้าที่คอยเพิ่มเติมขยายความคิดความรู้ จากการศึกษาค้นคว้า หรือการปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม
5		<u>เป็นผู้สังเกต</u> มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย
6		<u>เป็นผู้ตรวจสอบ</u> มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรืองานที่กำลังทำ เหมือน ๆ กันและให้ทุกคนอธิบายได้เหมือนกัน

(สำหรับผู้เรียน)

แบบประเมินโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ○ หน้าข้อความที่เป็นจริงและระบายละเอียด
ในช่องว่างที่มีไว้

1. ชื่อโครงการ.....
2. โครงการที่จัดทำในครั้งนี้อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่
☐ สำเร็จ ☐ ไม่สำเร็จ
3. ในการดำเนินงานครั้งนี้มีปัญหาด้านใดบ้าง
☐ ผู้ร่วมงาน ☐ งบประมาณ
☐ อุปกรณ์ ☐ สถานที่ ☐ เวลา
4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น (โปรดระบายละเอียดพร้อมทั้งวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่ม)
 1. ปัญหา.....
วิธีแก้ปัญหา.....
 2. ปัญหา.....
วิธีแก้ปัญหา.....
5. ผลงานที่ได้รับเหมาะสมกับงบประมาณ เวลาและแรงงานในการดำเนินงานหรือไม่
☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
6. ภายในกลุ่มมีความร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
7. โครงการที่จัดทำ นักเรียนคิดว่าควรมีโครงการต่อเนื่องอีกหรือไม่
☐ ควรมี ☐ ไม่ควรมี
ชื่อโครงการ.....
เหตุผลในการจัดทำ 1.....
2.....

(สำหรับผู้เรียน)

แบบประเมินการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพในการทำงานกลุ่มครั้งนี้คือ
ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ต้องปรับปรุง
2. ผู้สรุปผลงานคือ.....
ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ต้องปรับปรุง
3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานกลุ่มเสร็จทันเวลาหรือไม่
☐ ทันเวลา ☐ ก่อนเวลา ☐ ไม่ทันเวลา
6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
ถ้ามี ปัญหาคือ.....
.....
แนวทางในการแก้ปัญหา 1.....
2.....
7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้ ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
8. การทำงานกลุ่มในครั้งนี้ พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็นอย่างไร
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ ปานกลาง ☐ ต้องปรับปรุง

(สำหรับผู้สอน)

แบบประเมินผลการจัดทำโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อโครงการที่จัดทำ.....

ตรวจสอบเมื่อ.....ผู้ตรวจสอบ.....

ลำดับที่	เรื่อง	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ต้องปรับปรุง (1)	รวม คะแนน
1	การปฏิบัติงาน 1.1 ความคิดริเริ่มในการวาง โครงการ 1.2 ความตั้งใจในการทำงาน 1.3 ทำงานเสร็จตามกำหนด 1.4 ความร่วมมือภายในกลุ่ม 1.5 ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามขั้นตอน					
2	การตรวจผลงาน 2.1 ผลงานที่ทำมีคุณภาพ 2.2 ผลงานที่ทำมีประโยชน์ 2.3 การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์อย่าง ประหยัด 2.4 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2.5 เวลา/เหมาะสมกับผลงาน					
	รวมคะแนน					

ประชากรกับพระพุทธศาสนา

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น ดูเผิน ๆ เหมือนว่ามีมากมายเกินกว่าจะเรียนรู้ได้ทั้งหมด เท่าที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎกมีถึง 45 เล่ม เป็นหลักธรรมจำนวน 84,000 ธรรมขันธ์ (หัวข้อ) แต่โดยแท้จริงแล้ว หลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามีอยู่เรื่องเดียวคือ สอนแนวทางดับทุกข์ หรือแก้ปัญหาชีวิตได้ แนวทางดับทุกข์นี้ก็คือ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งหมายถึงความจริงอันประเสริฐ, ความจริงที่ทำให้คนเป็นอริย หรือผู้ประเสริฐ (อริย = ประเสริฐ + สัจ = ความจริง) มี 4 อย่างคือ

1. ทุกข์ (ความทุกข์) ได้แก่ ความเกิด แก่ เจ็บตาย ความเศร้าโศก ความคับแค้นใจ ความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก

2. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) ได้แก่ ตัณหา 3 ประการคือ กามตัณหา (อยากได้ อยากมี อยากเป็น) ภวตัณหา (ได้แล้ว มีแล้ว เป็นแล้ว อยากให้คงอยู่ต่อไป) และวิภวตัณหา (อยากพ้นไปจากการได้ การมี การเป็น ที่ตนไม่พอใจ)

3. นิโรธ (ความดับทุกข์) ได้แก่ การหมดสิ้นไปโดยสิ้นเชิง (นิพพาน) อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

4. มรรค (ทางดับทุกข์) ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 คือ เห็นชอบ ดำริชอบ เจรจาชอบ ประพฤติชอบ เลี้ยงชีพชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ และตั้งใจมั่นชอบ

พระพุทธเจ้าทรงค้นพบความจริงว่า ชีวิตมนุษย์นี้ประสบกับความทุกข์อย่างยิ่ง ตั้งแต่เกิดมาก็เป็นทุกข์แล้ว เจ็บไข้ได้ป่วยก็เป็นทุกข์ แก่ตัวลงก็เป็นทุกข์ ตายไปก็เป็นทุกข์ จะมีชีวิตอยู่มีทั้งความเศร้าโศก ความคร่ำครวญ ทุกข์กาย ทุกข์ใจ สาเหตุสำคัญของความทุกข์ในชีวิตมนุษย์เหล่านี้คือ ตัณหา หมายถึง ความต้องการที่ไม่สิ้นสุด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประการคือ

1. กามตัณหา หมายถึง ความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุดในสิ่งที่ไม่ให้ความเพลิดเพลินทางรูปรส กลิ่น เสียง และสัมผัส

2. ภวตัณหา หมายถึง ความต้องการเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ ความต้องการมีอย่างนั้น มีอย่างนี้ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

3. วิภวตัณหา หมายถึง ความไม่ต้องการเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ ความไม่ต้องการมีอย่างนี้เพราะความเบื่อหน่าย และไม่สมปรารถนาในที่หวัง เช่นเบื่อหน่ายการเรียนไม่ยอมไปโรงเรียน ไม่อยากมีชีวิตอยู่ เพราะประสบกับความล้มเหลว

พระพุทธเจ้าทรงสอนว่ามนุษย์ควรดับทุกข์ให้ได้จึงจะพบกับความสุขที่แท้จริง คือนิพพานว่าเป็นสภาวะที่ปราศจากความต้องการโดยสิ้นเชิง ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น พระพุทธเจ้าทรงวางแนวทางปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์สู่สภาวะนิพพานไว้ว่า หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์มีวิธีปฏิบัติอยู่ 8 ประการ เรียกว่า หลักทางสายกลาง หรืออริยมรรค มีองค์ 8 ได้แก่

1. สัมมาทิฐิ หมายถึง ความเห็นชอบ คือความเข้าใจในอริยสัจ 4
2. สัมมาสังกัปปะ หมายถึง ความดำริชอบ คือความคิดที่เป็นกุศล
3. สัมมาวาจา หมายถึง เจรจาชอบ คือ คำพูดที่ถูกต้องและควรพูด
4. สัมมากัมมันตะ หมายถึง ความประพฤติชอบ คือ ความประพฤติที่ถูกต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น
5. สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีพชอบ คือ การมีอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
6. สัมมาวายามะ หมายถึง ความเพียรชอบ คือ ความเพียรพยายามในทางที่ถูกต้อง
7. สัมมาสติ หมายถึง ความระลึกชอบ คือระลึกสิ่งที่ถูกต้องตามหลักการฝึกสติของ

พระพุทธศาสนา

8. สัมมาสมาธิ หมายถึง ความตั้งใจชอบ คือ ความตั้งใจภาวนา หรือฝึกจิตใจด้วยการทำสมาธิ

หลักธรรมสำหรับการพัฒนาตนเอง

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาทั้งหมดเป็นหลักธรรมสำหรับการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งทางกาย วาจา และใจ มีหลักธรรมต่าง ๆ ดังนี้

หลักการสร้างปัญญา

การศึกษาเล่าเรียนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งของชีวิต เพราะความรู้ที่ได้จากการศึกษาในวิชาต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพดำรงชีวิตในการข้างหน้า วัยเด็กเป็นวัยที่

จะต้องศึกษาเล่าเรียน "ตักดวง" เอาความรู้ให้มากที่สุด ความรู้มีใช้อยู่ ๗ จะเกิดขึ้นมาเอง จะต้องอาศัยการฝึกฝนอบรมเป็นขั้นตอน หลักการฝึกฝนให้เกิดความรู้มีอยู่ 2 หลัก จะใช้หลักหนึ่ง หลักใดก็ได้ผลเท่ากันดังนี้

1. หลักพหูสูต มีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

1.1 ฟังให้มาก ต้องทำตนเป็นผู้กระหายความรู้ ใครฟัง ใครศึกษา สอบถาม ปรัชษาหรือ ผู้รู้ต่าง ๆ

1.2 จำได้ เมื่อได้ยินได้ฟัง หรืออ่านอะไรแล้วต้องพยายามจดจำให้ได้ เคล็ดลับของการจำให้ได้ก็คือ การตั้งใจอ่าน หรือการตั้งใจฟัง

1.3 คล่องปาก ท่องบ่นให้จำได้คล่องปาก เพื่อสร้างความมั่นใจ และสร้างความเชื่อถือนในหมู่คนทั่วไป วิธีที่จะจำได้ง่ายและจำได้นานคือ ท่องซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเป็นกิจวัตร

1.4 เจนใจ ใส่ใจนึกคิดในเรื่องนั้นจนเจนใจนึกถึงครั้งใดก็ปรากฏเนื้อความสว่างชัดเจน มองเห็นโล่งตลอดทั้งเรื่อง

1.5 ขบคิดจนแตกฉานและนำเอาไปประยุกต์ใช้ได้จริง

2. หลักกฤษธรรม คือหลักการสร้างความเจริญอกงามแห่งปัญญา มีอยู่ 4 ประการได้แก่

2.1 สัมปรัสสังเสวะ หมายถึง การคบคนที่ดีที่ตั้งอยู่ในศีลธรรมซึ่งจะพาให้เราดีไปด้วย

2.2 สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง หมั่นฟังคำสั่งสอนของคนดี

2.3 โยนิโสบนสิการ หมายถึง การหมั่นนึกคิดพิจารณาด้วยปัญญาด้วยเหตุผล

2.4 ชัมมานุสรมปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติตามธรรมสม่ำเสมอ

หลักสร้างความสำเร็จในการทำงาน

ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักสำหรับสร้างความสำเร็จให้ชีวิตอยู่หมวดหนึ่ง เรียกว่า หลักกัทธิบาทไม่ว่าใครจะทำงานอะไร ถ้าต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องใช้หลักกัทธิบาท ซึ่งเป็น สูตรสำเร็จแห่งการทำงาน มีอยู่ 4 ประการ คือ

1. จันทะ (เต็มใจทำ) หมายถึง ความพึงพอใจในงานที่ทำ หวังในผลสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจของงาน

2. วิริยะ (ตั้งใจทำ) หมายถึง มีความเพียรพยายาม บากบั่น เอาจริงเอาจัง ไม่ทอดยอแม้มีอุปสรรคยากเข็ญ
3. จิตตะ (ตั้งใจทำ) หมายถึง การเอาใจใส่ในงานที่ทำอย่างใจจดใจจ่อให้งานสำเร็จได้ด้วยดี
4. วิมังสา (เข้าใจทำ) หมายถึง การใช้ปัญญาพัฒนาเหตุผล การใคร่ครวญ ตรិตรองพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้นตลอดเวลา

หลักการสร้างตนให้เป็นคนดี

คนที่มีปัญญาและมีความสำเร็จในการทำงานนั้นไม่มีอะไรเป็นหลักประกันว่าจะเป็นคนดีเสมอไป เพราะฉะนั้นการพัฒนาตนควรมุ่งผลคือ การเป็นทั้งคนเก่งและคนดีไปพร้อมกัน คนดีนั้นควรมีลักษณะ หรือคุณสมบัติดังนี้

1. มีความกตัญญูกตเวที หมายถึง การรู้จักบุญคุณของผู้คนที่กระทำต่อตนแล้วและตอบแทนบุญคุณท่าน เช่น

1.1 ในฐานะบุตร พึงรู้สึกในอุปการคุณของบิดามารดาและตอบแทนคุณท่านต้องเลี้ยงท่านตอบแทน ช่วยกิจการงานท่าน ดำรงวงศ์ตระกูลให้ดี ประพฤติตนเป็นคนดี

1.2 ในฐานะศิษย์ ต้องตระหนักถึงบุญคุณของท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ตน

1.3 ในฐานะพุทธศาสนิกชน ต้องปฏิบัติตามหลักธรรม สืบทอด เผยแผ่ศาสนา ทำนุบำรุงศาสนา

2. รู้จักกาลเทศะ หมายถึง การรู้ว่าทำอะไรไม่ทำอะไร ในเวลาและสถานที่ใด โดยสมควร คนดีต้องรู้จักกาลเทศะโดยจะต้องมีสัปปริสธรรม 7 ประการ ดังนี้คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล

3. ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การซื่อตรงในทางที่ดีงาม ถูกต้อง นั่นคือ ความมี ความซื่อตรงที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และถูกต้องตามหลักธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต อาจแยกย่อยออกเป็น

3.1 ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง

3.2 ซื่อสัตย์สุจริตต่อบุคคล

3.3 ข้อสัถยัสัจจิตต่อนหน้าที่การงาน คือ ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดและถูกต้องที่สุด ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงทั้งแก่ตนเองและคนอื่น

3.4 ข้อสัถยัสัจจิตต่องสังคมและประเทศชาติ คือ ประพฤติตนอยู่ในกรอบของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสังคม เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ

4. ไม่เห็นแก่ตัว หมายถึง ไม่ทำอะไรเพราะมุ่งผลประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว เอาแต่ได้ โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น หรือส่วนรวม คนที่ไม่เห็นแก่ตัวจะมีลักษณะพื้นฐาน คือ มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ มีความเสียสละ หรือจาคะอยู่ในจิตใจ

แผนการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิชา สังคมศึกษา (ส 101)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง ประชากรกับวัฒนธรรมประเพณี

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

วัฒนธรรมประเพณีไทยแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ คนไทยทุกคนควรตระหนักถึงคุณค่า ด้วยการแสวงหาความรู้และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ไว้เพื่อแสดงถึงความเป็นชาติไทยอย่างสมบูรณ์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายลักษณะทั่วไปของวัฒนธรรมประเพณีไทยได้
2. ยกตัวอย่างปัญหาทางวัฒนธรรมประเพณีของไทยและอภิปรายสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางวัฒนธรรมประเพณีได้
3. วิเคราะห์ปัญหาทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของชาวไทยได้
4. วางโครงการและจัดทำโครงการแก้ปัญหาทางวัฒนธรรมประเพณีของไทยได้
5. ประเมินผลโครงการที่จัดทำขึ้นได้
6. สรุปความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีที่มีต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้

เนื้อหา

1. วัฒนธรรมไทย
2. ประเพณีไทย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำเสนอ

1.1 ครูกระตุ้นความสนใจ โดยให้นักเรียนดูภาพวัฒนธรรมประเพณีของชาวตะวันตกที่เข้ามาแพร่หลายในสังคมไทย เช่น ภาพการแต่งกาย การแสดงความรัก การแสดงดนตรี จากรูปภาพ สไลด์ แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด จะมีผลต่อสังคมและประเทศชาติอย่างไร

1.2 ครูให้นักเรียนช่วยกันสำรวจปัญหาทางวัฒนธรรมและประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียน แล้วช่วยกันนำเสนอว่าปัญหาที่ได้พบเห็นอยู่เป็นประจำมีอะไรบ้าง

2. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย

2.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน แต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ กำหนดบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มโดยไม่ซ้ำบทบาทหน้าที่เดิม ดังนี้

- คนที่ 1 ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม มีหน้าที่คอยประสานประโยชน์ของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มทำงานไปด้วยดี
- คนที่ 2 ทำหน้าที่เป็นผู้สรุปผลการเรียนรู้ มีหน้าที่ประสานงานในกลุ่มช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลง สรุปผลการทำงาน
- คนที่ 3 ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาข้อมูล มีหน้าที่หาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม
- คนที่ 4 ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ มีหน้าที่คอยเพิ่มเติมขยายความคิดความรู้จากการศึกษาค้นคว้า หรือการปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม
- คนที่ 5 ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตาม
- คนที่ 5 ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย

- คนที่ 6 ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรืองานที่กำลังทำเหมือน ๆ กันและให้ทุกคนสามารถอธิบายได้เหมือนกัน

2.2 ทุกกลุ่มศึกษาเนื้อหา เรื่องวัฒนธรรมประเพณีไทยพิจารณานำเสนอเพื่อเรียงลำดับความสำคัญ และเป็นแนวทางในการเลือกโครงการแก้ปัญหาทางวัฒนธรรมประเพณีในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่

2.3 สมาชิกแต่ละกลุ่มเลือกเรื่องที่ตนสนใจมาวางโครงการ และเสนอโครงการที่จะจัดทำขึ้นรวมทั้งตั้งชื่อโครงการ

3. ขั้นวางแผน

3.1 ครูชี้แจงขั้นตอนในการวางแผนจัดทำโครงการ แจกแบบฟอร์มในการเขียนโครงการ เพื่อให้ศึกษาหาข้อมูลในการวางโครงการ

3.2 สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาวางแผนการดำเนินการโดยครูคอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำโดยใช้คำถามเป็นแนวทาง เช่น

- 3.2.1 ทำไมจึงต้องจัดทำโครงการนี้
- 3.2.2 โครงการนี้มีผลดีอย่างไร
- 3.2.3 ใช้สถานที่ใดในการดำเนินงาน
- 3.2.4 ใช้เวลาในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด
- 3.2.5 มีขั้นตอนในการดำเนินงานและมีวิธีการอย่างไร
- 3.2.6 ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง
- 3.2.7 จะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานเป็นจำนวนเท่าใด
- 3.2.8 จะได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งใด ในด้านใดบ้าง

3.3 ทุกกลุ่มเสนอโครงการที่วางแผนต่อครู และครูร่วมพิจารณาโครงการของแต่ละกลุ่ม

4. ขั้นตอนดำเนินการ

ทุกกลุ่มดำเนินงานตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ โดยมีครูคอยติดตามดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดเมื่อมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้นต้องร่วมแก้ไข โดยที่นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาและแนะแนวทางให้เท่านั้น

5. ขั้นตอนประเมินผล

ทุกกลุ่มรายงานผลการดำเนินงาน และเสนอผลงานให้สมาชิกทุกคนทราบโดยการอภิปราย จัดป้ายนิเทศ การแสดงผลงาน และประเมินผลว่าโครงการที่จัดทำขึ้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด

การอภิปรายและสรุปผล

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าวัฒนธรรมประเพณีไทยนั้นแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ คนไทยทุกคนต้องตระหนักถึงคุณค่า ด้วยการแสวงหาความรู้ และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังช่วยกันอนุรักษ์เอาไว้เพื่อจะได้แสดงความเป็นชาติไทยอย่างภาคภูมิใจ โดยใช้วิธีการสรุปดังนี้

1. สมาชิกแต่ละกลุ่มตอบคำถาม
2. ตัวแทนกลุ่มรายงานผลและเสนอโครงการต่อเนื่อง
3. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปอีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนรู้

1. ภาพวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทย เช่น การแต่งกาย การแสดงความรัก การแสดงดนตรี
2. รูปแบบการเขียนโครงการ
3. แบบฟอร์มการเขียนโครงการ
4. หน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ
5. แบบประเมินโครงการ

6. แบบประเมินการทำงานกลุ่ม
7. แบบประเมินผลการจัดทำโครงการ
8. เอกสารประกอบการเรียนวิชา ส 101 (ประเทศของเรา 1)

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น
 - 1.1 การตอบคำถาม
 - 1.2 การอภิปราย
 - 1.3 การให้ข้อเสนอแนะ
 - 1.4 ความตั้งใจในการทำงาน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 คุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับ
 - 2.2 ความประหยัดในการเลือกใช้วัสดุ

รูปแบบการเขียนโครงการ

- ชื่อโครงการ —————> บอกชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ
- หลักการและเหตุผล —————> บอกเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการนั้น
- วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย —————> การปฏิบัติงานครั้งนี้จะมีผลดีอย่างไรบ้าง
- สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการ —————> ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
- ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ —————> จะใช้เวลากี่วัน เริ่มงานวัน เดือน ปีใด
และจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีใด
- ขั้นตอนในการดำเนินการ —————> บอกถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการมีวิธีการ
อย่างไรบ้าง
- วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ —————> ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง (บอกรายละเอียด)
- งบประมาณในการดำเนินการ —————> จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง
- แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ —————> จะขอความช่วยเหลือจากใครหรือจากหน่วยงาน
ใดบ้าง
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ —————> คาดว่าโครงการที่ทำจะสามารถแก้ปัญหาอะไร
ได้บ้าง และจะได้รับผลจากการดำเนินการ
ครั้งนี้มากน้อยเพียงใด

แบบฟอร์มการเขียนโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อโครงการ.....

1. หลักการและเหตุผล
 - 1.1).....
 - 1.2).....
2. วัตถุประสงค์
 - 2.1).....
 - 2.2).....
3. ผู้รับผิดชอบ
 - 3.1).....3.3).....3.5).....
 - 3.2).....3.4).....3.6).....
4. สถานที่ดำเนินการ.....
5. ระยะเวลาในการดำเนินการ เริ่มวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ถึงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
6. ขั้นตอนในการดำเนินการ
 - 6.1).....6.3).....
 - 6.2).....6.4).....
7. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้
 - 7.1).....7.3).....
 - 7.2).....7.4).....
8. งบประมาณ.....
9. แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ
.....
10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....
 - 10.1).....
 - 10.2).....

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม

คนที่	ชื่อ - สกุล	บทบาทหน้าที่
1		<u>เป็นผู้นำกลุ่ม</u> มีหน้าที่คอยประสานประโยชน์ของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มทำงานไปด้วยดี
2		<u>เป็นผู้สรุปผลการเรียนรู้</u> มีหน้าที่ประสานงานในกลุ่ม ช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลงสรุปผลการทำงาน
3		<u>เป็นผู้จัดหาข้อมูล</u> มีหน้าที่หาเอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม
4		<u>เป็นผู้ชี้แนะ</u> มีหน้าที่คอยเพิ่มเติมขยายความคิดความรู้ จากการศึกษาค้นคว้า หรือการปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม
5		<u>เป็นผู้สังเกต</u> มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย
6		<u>เป็นผู้ตรวจสอบ</u> มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรืองานที่กำลังทำ เหมือน ๆ กันและให้ทุกคนอธิบายได้เหมือนกัน

(สำหรับผู้เรียน)

แบบประเมินโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงและระบายละเอียด
ในช่องว่างที่มีไว้

1. ชื่อโครงการ.....
2. โครงการที่จัดทำในครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่
☐ สำเร็จ ☐ ไม่สำเร็จ
3. ในการดำเนินงานครั้งนี้มีปัญหาด้านใดบ้าง
☐ ผู้ร่วมงาน ☐ งบประมาณ
☐ อุปกรณ์ ☐ สถานที่ ☐ เวลา
4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น (โปรดระบายละเอียดพร้อมทั้งวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่ม)
 1. ปัญหา.....
 วิธีการแก้ปัญหา.....
 2. ปัญหา.....
 วิธีการแก้ปัญหา.....
5. ผลงานที่ได้รับเหมาะสมกับงบประมาณ เวลาและแรงงานในการดำเนินงานหรือไม่
☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
6. ภายในกลุ่มมีความร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
7. โครงการที่จัดทำ นักเรียนคิดว่าควรมีโครงการต่อเนื่องอีกหรือไม่
☐ ควรมี ☐ ไม่ควรมี
 ชื่อโครงการ.....
 เหตุผลในการจัดทำ 1.....
 2.....

(สำหรับผู้เรียน)

แบบประเมินการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพในการทำงานกลุ่มครั้งนี้คือ
ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ต้องปรับปรุง
2. ผู้สรุปผลงานคือ.....
ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ต้องปรับปรุง
3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานกลุ่มเสร็จทันเวลาหรือไม่
☐ ทันเวลา ☐ ก่อนเวลา ☐ ไม่ทันเวลา
6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
ถ้ามี ปัญหาคือ.....
.....
.....
แนวทางในการแก้ปัญหา 1.....
2.....
7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้ ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
8. การทำงานกลุ่มในครั้งนี้ พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็นอย่างไร
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ ปานกลาง ☐ ต้องปรับปรุง

(สำหรับผู้สอน)

แบบประเมินผลการจัดทำโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อโครงการที่จัดทำ.....

ตรวจสอบเมื่อ.....ผู้ตรวจสอบ.....

ลำดับที่	เรื่อง	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ต้องปรับปรุง (1)	รวม คะแนน
1	การปฏิบัติงาน 1.1 ความคิดริเริ่มในการวาง โครงการ 1.2 ความตั้งใจในการทำงาน 1.3 ทำงานเสร็จตามกำหนด 1.4 ความร่วมมือภายในกลุ่ม 1.5 ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามขั้นตอน					
2	การตรวจผลงาน 2.1 ผลงานที่ทำมีคุณภาพ 2.2 ผลงานที่ทำมีประโยชน์ 2.3 การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์อย่าง ประหยัด 2.4 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2.5 เวลา/เหมาะสมกับผลงาน					
	รวมคะแนน					

ประชากรกับวัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมและผลผลิตของพฤติกรรม ซึ่งมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิต มีการถ่ายทอดสู่สมาชิกของสังคม มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงอยู่เสมอ และมีความหมายกว้างคลุมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม

ศิลปวัฒนธรรมไทย

ชนชาติไทยเป็นชาติที่เก่าแก่มากมีศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของตนมาตั้งแต่โบราณ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของไทยมีพอสรุปได้ดังนี้

1. พระพุทธศาสนา ไทยรับเอาพระพุทธศาสนาจากอินเดียเช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้านอีกหลายประเทศ แต่มีการพัฒนาขึ้นจนมีลักษณะเฉพาะของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาก

2. ภาษา สังคมไทยมีภาษาไทยที่เป็นของตนเองทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน แม้ว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชจะทรงประดิษฐ์อักษรไทยโดยดัดแปลงมาจากขอมก็ตาม แต่ภาษาไทยของคนไทยก็ได้มีวิวัฒนาการจนเป็นภาษาของชนชาติไทยโดยสมบูรณ์

3. วรรณคดี วรรณคดีไทยมีลักษณะเฉพาะทั้งในด้านร้อยแก้วและร้อยกรอง มีลักษณะเด่นที่เป็นแบบของไทยโดยเฉพาะ

4. ศิลปะและวัฒนธรรมของไทย มีลักษณะเฉพาะที่เห็นเด่นชัด ได้แก่

4.1 ประติมากรรม เป็นงานศิลปะในด้านการปั้นที่มีชื่อเสียงมากได้แก่ การสร้างพระพุทธรูป

4.2 สถาปัตยกรรม เป็นงานด้านการก่อสร้างที่เด่นชัดได้แก่ เรือนไทย และสิ่งก่อสร้างในพระพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ นอกจากนั้นก็ยังมียูบ เจดีย์ต่าง ๆ

4.3 จิตรกรรม เป็นงานด้านการวาดภาพ มีลักษณะเฉพาะ เช่น ภาพลายไทยที่เด่นชัด ได้แก่จิตรกรรมฝาผนัง

4.4 หัตถศิลป์ เป็นงานที่เกี่ยวกับงานช่างที่ทำด้วยมือ เช่นการแกะสลักไม้
ลายลวดน้ำบิตทอง ถมเงิน ถมทอง เป็นต้น

4.5 นาฏศิลป์ เป็นศิลปแห่งการพ้อนรำที่นิยมกันมากและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น
ได้แก่โขน ละคร ลิเก

4.6 ดนตรี มีลักษณะเฉพาะของไทย เช่น วงเครื่องสาย วงปี่พาทย์ วงมโหรี
และยังมีการละเล่นพื้นบ้าน โดยร้องร่ำทำเพลงประกอบดนตรี เช่น ลำตัด เพลงหมอลำ เป็นต้น

5. การแต่งกาย เอกลักษณ์ด้านการแต่งกายของไทยเดิมนิยมแบบชาววัง และมีการ
แต่งกายตามแบบพื้นเมืองในแต่ละภาค แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบสากล

6. ลักษณะนิสัย ที่เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญได้แก่ ความรักและเทิดทูนในชาติ ศาสนา
และพระมหากษัตริย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูทวดที่ รักอิสระ ไม่ชอบระเบียบวินัย รักความสนุก
สนานเการพหุมีอาวุธจิตใจร่าเริง รักหน้า ใจกว้างและพุ่มเฟิอย

ประเพณีไทย

ประเพณี หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่นิยมปฏิบัติติดต่อกันมาจน
กลายเป็นแบบอย่างของการกระทำ แบบของการคิด เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิต แบ่งออก
เป็น 3 ประเภท คือ

1. จารีตประเพณี เป็นประเพณีเกี่ยวกับศีลธรรม การฝ่าฝืนถือว่าผิดชั่ว เช่น
การเนรคุณ การคบชู้สาว
2. ขนบประเพณี เป็นประเพณีเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การบวช การ
แต่งงาน งานศพ ถ้าละเมิดก็จะถูกติเตียนจากสังคม
3. ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีที่ควรปฏิบัติ ถ้าละเมิดถือว่าเป็นการเสียมารยาท
เช่น การเคารพผู้ใหญ่ การต้อนรับ เป็นต้น

ที่มาของประเพณีไทย

ประเพณีไทยมีที่มาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง
เช่นเดียวกับประเพณีของชาติต่าง ๆ ที่มาของประเพณีไทยที่สำคัญได้แก่ การประกอบอาชีพทาง

การเกษตร และมีที่มาจากศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ ประเพณีที่สำคัญของไทยอาจแบ่งออกได้ดังนี้

1. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เป็นประเพณีเกี่ยวกับจุดเปลี่ยนแปลงของชีวิต เช่น เกิด แต่งงาน ตาย มีดังนี้

1.1 ประเพณีการเกิด เด็กเป็นอนาคตของวงศ์ตระกูล จึงมีประเพณีแสดงความรักใคร่หวงแหน เอาใจใส่ให้ปลอดภัย มีพิธีทำขวัญต่าง ๆ เป็นระยะ เช่น ทำขวัญเดือน โกงหมไฟ โกงจุก เป็นต้น

1.2 ประเพณีการบวช มีทั้งการบวชเณรหรือบรรพชา และบวชพระหรืออุปสมบท บวชเณรทำได้เมื่ออายุ 7 ปีขึ้นไป ส่วนบวชพระทำได้เมื่ออายุครบ 20 ปี เพื่อศึกษาและเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน

1.3 ประเพณีแต่งงาน เพื่อเป็นสักขีพยาน เริ่มต้นด้วยการสู่ขอ หมั้นและทำพิธีแต่งงาน ซึ่งมักจะมีการทำบุญเลี้ยงพระ รดน้ำและเลี้ยงฉลอง

1.4 ประเพณีการทำศพ เริ่มต้นด้วยการอาบน้ำศพ แต่งกายศพ พิธีรดน้ำศพ บรรจุลงหีบ สวดอภิธรรม เมื่อครบกำหนดแล้วจึงทำพิธีเผาศพ หรือไม่ก็บรรจุไว้ที่วัดก่อน

1.5 ประเพณีการสู่ขวัญหรือการผูกขวัญ นิยมทำในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่ออวยพรให้มีความสุขความเจริญ ในโอกาสต่าง ๆ เช่น หายป่วย ขึ้นเรือนใหม่ บวชนาค แต่งงาน ในพิธีจะมีการจุดธูปเทียน สวดคำเรียกขวัญแล้วนำด้ายมาผูกข้อมือรับขวัญ

2. ประเพณีทางความเป็นอยู่ ได้แก่ประเพณีเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นที่สำคัญได้แก่ ประเพณีการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การพักผ่อน

3. ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล เป็นประเพณีเกี่ยวกับคนทั่วไปในชาติทำร่วมกันหรือคล้ายคลึงกันตามเทศกาลต่าง ๆ ได้แก่

3.1 ประเพณีทำบุญขึ้นปีใหม่ วันขึ้นปีใหม่สากลคือ 1 มกราคม ของทุกปี มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหาร สรงน้ำพระพุทธรูป งานรื่นเริง และส่งของขวัญ บัตรอวยพร

3.2 ประเพณีทำบุญตรุษ เป็นการทำบุญวันขึ้นปีใหม่ของไทยสมัยก่อน มี 3 วันคือ เริ่มตั้งแต่ วันแรม 14 ค่ำเดือน 4 จนถึงวันขึ้น 1 ค่ำเดือน 5 มีการทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ รดน้ำผู้ใหญ่ มีการเลี้ยง และงานรื่นเริงต่าง ๆ

3.3 ประเพณีทำบุญสงกรานต์ หรือวันขึ้นปีใหม่ของไทยสมัยโบราณ ตรงกับวันที่ 13 - 15 เมษายน โดยถือวันที่ 13 เป็นวันมหาสงกรานต์ วันที่ 14 เป็นวันว่างเรียก วันเนา และวันที่ 15 เมษายนเป็นวันขึ้นปีใหม่ เรียกวัน เถลิงศก มีการทำความสะอาดบ้านเรือน ตักบาตร ทำบุญ เลี้ยงพระ ปล่อยนก ปล่อยปลา สรงน้ำพระ รดน้ำผู้ใหญ่ มีการเล่นสนุกสนาน ร่าเริง มีการรดน้ำสงกรานต์ถือเป็นการอวยพรกันด้วยน้ำ

3.4 ประเพณีวันสารท วันสารทตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นฤดูที่พืชพันธุ์ธัญญาหารเริ่มสุก เก็บเกี่ยว มีพิธีแสดงความยินดีตามแบบอินเดียซึ่งไทยรับมา มีการทำบุญ ตักบาตรอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว อาหารที่ทำในประเพณีนี้ คือ กระจ่างสารท

3.5 ประเพณีลอยกระทง ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เพื่อบูชาคุณและขอขมา พระแม่คงคา มีการจัดกระทงประดับรูปเทียน ลอยไปในน้ำ

4. ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ที่สำคัญได้แก่

4.1 การกราบไหว้บูชาพระรัตนตรัย

4.2 การทำบุญตักบาตร ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและในวาระสำคัญ ๆ อื่น เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่

4.3 ประเพณีการฟังธรรมรักษาศีลในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันธรรมสวนะ

4.4 ประเพณีการทอดกฐินและทอดผ้าป่า การทอดกฐินเป็นการถวายผ้าแก่พระภิกษุ และปัจจัยเพื่อสร้างและซ่อมแซมถาวรวัตถุ ทำในช่วง แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึง กลางเดือน 12 (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12) ส่วนการทอดผ้าป่าเป็นการนำผ้าไปวางทอดไว้ให้พระภิกษุชักเอาไป และยังมีสิ่งของปัจจัยต่าง ๆ จะทำเมื่อไรก็ได้ไม่จำกัดเวลา

4.5 ประเพณีวันเข้าพรรษา วันเข้าพรรษามีเวลา 3 เดือน ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงขึ้น 14 ค่ำเดือน 11 เป็นช่วงที่ภิกษุจำพรรษาอยู่ที่วัด มีการทำบุญตักบาตร ฟังธรรม

4.6 ประเพณีวันออกพรรษา วันแรกของวันออกพรรษา คือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 พระสงฆ์ไปค้างแรมที่อื่นได้ มีการทำบุญ ตักบาตร ฟังธรรม

4.7 ประเพณีวันวิสาขบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 นับเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นวันตรงกับวันประสูติ ตรัสรู้ ประนินพพานของพระพุทธเจ้า มีการเวียนเทียน เพื่อบูชาคุณพระรัตนตรัย

5. ประเพณีทางราชการ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

5.1 รัฐพิธี เป็นพิธีที่ทางราชการเป็นฝ่ายจัดโดยมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นประธานในพิธี ได้แก่พิธี

5.1.1 พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นพิธีบำรุงขวัญประชาชนที่มีอาชีพทำนา กำหนดให้มีขึ้นในเดือนพฤษภาคม ของทุกปี

5.1.2 พิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ จัดให้มีขึ้นในวันที่ 10 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันคล้ายวันที่รัชกาลที่ 7 ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรก เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475

5.2 ราชพิธี เป็นพิธีหลวงสำหรับพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ ได้แก่พิธี

5.2.1 พระราชพิธีฉัตรมงคล ตรงกับวันที่ 5 พฤษภาคม ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันบรมราชาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ รัชกาลปัจจุบัน

5.2.2 พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา มี 2 วัน คือ

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งตรงกับวันที่ 5 ธันวาคม และถือเป็นวันพ่อแห่งชาติ

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งตรงกับวันที่ 12 สิงหาคม และถือเป็นวันแม่แห่งชาติ

แผนการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิชา สังคมศึกษา (ส 101)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง ประชากรกับสิ่งแวดล้อม

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

ปัญหาของสิ่งแวดล้อมมีผลมาจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ความเจริญของเทคโนโลยี และของประชากร

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ยกตัวอย่างปัญหาสิ่งแวดล้อมและอธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้
2. วิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้
3. เสนอแนวทางในการการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมได้
4. วางโครงการและจัดทำโครงการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้
5. ประเมินผลโครงการที่จัดทำขึ้นได้
6. สรุปความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ได้

เนื้อหา

ปัญหาของสิ่งแวดล้อม

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ชื่นนำเสนอ

1.1 ครูกระตุ้นความสนใจ โดยให้นักเรียนดูภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมเช่น ภาพน้ำท่วม การตัดไม้ทำลายป่า ฝนแล้ง การจลาจรติดขัด น้ำเน่าเสีย กองขยะ ฯลฯ จากรูปภาพ สไลด์

แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด จะมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรและประเทศชาติอย่างไร

1.2 ครูให้นักเรียนช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาล้างแวล้อมที่เกิดขึ้น

2. ขั้นตอนการจัดกลุ่ม

2.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ กำหนดบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มโดยไม่ซ้ำบทบาทหน้าที่เดิม ดังนี้

- คนที่ 1 ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม มีหน้าที่คอยประสานประโยชน์ของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มทำงานไปด้วยดี
- คนที่ 2 ทำหน้าที่เป็นผู้สรุปผลการเรียนรู้ มีหน้าที่ประสานงานในกลุ่มช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลง สรุปผลการทำงาน
- คนที่ 3 ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาข้อมูล มีหน้าที่หาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม
- คนที่ 4 ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ มีหน้าที่คอยเพิ่มเติมขยายความคิดความรู้จากการศึกษาค้นคว้า หรือการปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม
- คนที่ 5 ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย
- คนที่ 6 ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรืองานที่กำลังทำเหมือน ๆ กันและให้ทุกคนสามารถอธิบายได้เหมือนกัน

2.2 ทุกกลุ่มศึกษาเนื้อหาเรื่องสิ่งแวดล้อม แล้วนำมาร่วมพิจารณา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนโครงการแก้ปัญหาล้างแวล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียน

2.3 สมาชิกแต่ละกลุ่มเลือกเรื่องที่ตนสนใจมาวางแผนโครงการและเสนอโครงการที่จะจัดทำขึ้นรวมทั้งตั้งชื่อโครงการ

3. ขั้นวางแผน

3.1 ครูชี้แจงขั้นตอนในการวางแผนจัดทำโครงการ และแจกแบบฟอร์มในการเขียนโครงการ เพื่อให้ศึกษาหาข้อมูลในการวางโครงการ

3.2 นักเรียนภายในกลุ่มร่วมกันพิจารณาวางแผนการดำเนินการโดยครูคอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำโดยใช้คำถามเป็นแนวทาง เช่น

3.2.1 ทำไมจึงต้องจัดทำโครงการนี้

3.2.2 โครงการนี้มีผลได้อย่างไร

3.2.3 ใช้สถานที่ใดในการดำเนินงาน

3.2.4 ใช้เวลาในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

3.2.5 มีขั้นตอนในการดำเนินงานและมีวิธีการอย่างไร

3.2.6 ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

3.2.7 จะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานเป็นจำนวนเท่าใด

3.2.8 จะได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งใด ในด้านใดบ้าง

3.3 ทุกกลุ่มเสนอโครงการที่วางแผนต่อครู และครูร่วมพิจารณาโครงการของแต่ละกลุ่ม

4. ขั้นดำเนินการ

ทุกกลุ่มดำเนินงานตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ โดยมีครูคอยติดตามดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เมื่อมีปัญหายุ่งยากใด ๆ เกิดขึ้นต้องร่วมแก้ไข โดยที่นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาและแนะแนวทางให้เท่านั้น

5. ขั้นประเมินผล

ทุกกลุ่มรายงานผลการดำเนินงาน และเสนอผลงานให้สมาชิกทุกคนทราบโดยการอภิปราย จัดป้ายนิเทศ การแสดงผลงาน นักเรียนทุกคนวิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะการทำงานของแต่ละกลุ่ม และประเมินผลว่าโครงการที่กลุ่มของตนจัดทำขึ้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด

การอภิปรายและสรุปผล

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ โดยใช้วิธีการสรุป
ดังนี้

1. แต่ละกลุ่มตอบคำถาม
2. ตัวแทนกลุ่มรายงานผลและเสนอโครงการต่อเนื่อง
3. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปอีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนรู้

1. ภาพน้ำท่วม การตัดไม้ทำลายป่า การจราจรติดขัด
2. รูปแบบการเขียนโครงการ
3. แบบฟอร์มในการเขียนโครงการ
4. หน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ
5. แบบประเมินโครงการ
6. แบบประเมินการทำงานกลุ่ม
7. แบบประเมินผลการจัดทำโครงการ
8. เอกสารประกอบการเรียนวิชา ส 101 (ประเทศของเรา 1)

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น
 - 1.1 การตอบคำถาม
 - 1.2 การอภิปราย
 - 1.3 การให้ข้อเสนอแนะ
 - 1.4 ความตั้งใจในการทำงาน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 คุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับ
 - 2.2 ความประหยัคในการเลือกใช้วัสดุ

รูปแบบการเขียนโครงการ

ชื่อโครงการ	→	บอกชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ
หลักการและเหตุผล	→	บอกเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการนั้น
วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย	→	การปฏิบัติงานครั้งนี้จะมีผลคืออะไรบ้าง
สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการ	→	ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ	→	จะใช้เวลาที่วัน เริ่มงานวัน เดือน ปีใด และจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีใด
ขั้นตอนในการดำเนินการ	→	บอกถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการมีวิธีการ อย่างไรบ้าง
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้	→	ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง(บอกรายละเอียด)
งบประมาณในการดำเนินการ	→	จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง
แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ	→	จะขอความช่วยเหลือจากใคร หรือจากหน่วยงานใดบ้าง
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	→	คาดว่าโครงการที่ทำจะสามารถแก้ปัญหาอะไร ได้บ้าง และจะได้รับผลจากการดำเนินการ ครั้งนี้มากน้อยเพียงใด

แบบฟอร์มการเขียนโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อโครงการ.....

1. หลักการและเหตุผล

1.1).....

1.2).....

2. วัตถุประสงค์

2.1).....

2.2).....

3. ผู้รับผิดชอบ

3.1).....3.3).....3.5).....

3.2).....3.4).....3.6).....

4. สถานที่ดำเนินการ.....

5. ระยะเวลาในการดำเนินการ เริ่มวันที่...เดือน.....พ.ศ.....

ถึงวันที่...เดือน.....พ.ศ.....

6. ขั้นตอนในการดำเนินการ

6.1).....6.2).....

6.3).....6.4).....

7. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้

7.1).....7.2).....

7.3).....7.4).....

8. งบประมาณ.....

9. แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ

.....

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....

10.1).....

10.2).....

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม

คนที่	ชื่อ - สกุล	บทบาทหน้าที่
1		<u>เป็นผู้นำกลุ่ม</u> มีหน้าที่คอยประสานประโยชน์ของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มทำงานไปด้วยดี
2		<u>เป็นผู้สรุปผลการเรียนรู้</u> มีหน้าที่ประสานงานในกลุ่ม ช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลงสรุปผลการทำงาน
3		<u>เป็นผู้จัดหาข้อมูล</u> มีหน้าที่หาเอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม
4		<u>เป็นผู้ชี้แนะ</u> มีหน้าที่คอยเพิ่มเติมขยายความคิดความรู้จากการศึกษาค้นคว้า หรือการปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม
5		<u>เป็นผู้สังเกต</u> มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย
6		<u>เป็นผู้ตรวจสอบ</u> มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรืองานที่กำลังทำเหมือน ๆ กันและให้ทุกคนอธิบายได้เหมือนกัน

(สำหรับผู้เรียน)

แบบประเมินโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ○ หน้าข้อความที่เป็นจริงและระบายละเอียด
ในช่องว่างที่มีไว้

1. ชื่อโครงการ.....

2. โครงการที่จัดทำในครั้งนี้นี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่

☐ สำเร็จ

☐ ไม่สำเร็จ

3. ในการดำเนินงานครั้งนี้มีปัญหาด้านใดบ้าง

☐ ผู้ร่วมงาน

☐ งบประมาณ

☐ อุปกรณ์

☐ สถานที่

☐ เวลา

4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น (โปรดระบายละเอียดพร้อมทั้งวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่ม)

1. ปัญหา.....

วิธีการแก้ปัญหา.....

2. ปัญหา.....

วิธีการแก้ปัญหา.....

5. ผลงานที่ได้รับเหมาะสมกับงบประมาณ เวลาและแรงงานในการดำเนินงานหรือไม่

☐ เหมาะสม

☐ ไม่เหมาะสม

6. ภายในกลุ่มมีความร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด

☐ มาก

☐ ปานกลาง

☐ น้อย

7. โครงการที่จัดทำ นักเรียนคิดว่าควรมีโครงการต่อเนื่องอีกหรือไม่

☐ ควรมี

☐ ไม่ควรมี

ชื่อโครงการ.....

เหตุผลในการจัดทำ 1.....

2.....

แบบประเมินการทำงานกลุ่ม

(สำหรับผู้เรียน)

ชื่อกลุ่ม.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพในการทำงานกลุ่มครั้งนี้คือ
 ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ต้องปรับปรุง
2. ผู้สรุปผลงานคือ.....
 ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ต้องปรับปรุง
3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานกลุ่มเสร็จทันเวลาหรือไม่
☐ ทันเวลา ☐ ก่อนเวลา ☐ ไม่ทันเวลา
6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
 ถ้ามี ปัญหาคือ.....

 แนวทางในการแก้ปัญหา 1.....
 2.....
7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้ ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
8. การทำงานกลุ่มในครั้งนี้ พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็นอย่างไร
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ ปานกลาง ☐ ต้องปรับปรุง

แบบสรุปการประเมินโครงการ

(สำหรับผู้สอน)

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อโครงการที่จัดทำ.....

ตรวจสอบเมื่อ.....ผู้ตรวจสอบ.....

ลำดับที่	เรื่อง	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ต้องปรับปรุง (1)	รวม คะแนน
1	การปฏิบัติงาน 1.1 ความคิดริเริ่มในการวาง โครงการ 1.2 ความตั้งใจในการทำงาน 1.3 ทำงานเสร็จตามกำหนด 1.4 ความร่วมมือภายในกลุ่ม 1.5 ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามขั้นตอน					
2	การตรวจผลงาน 2.1 ผลงานที่ทำมีคุณภาพ 2.2 ผลงานที่ทำมีประโยชน์ 2.3 การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์อย่าง ประหยัด 2.4 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2.5 เวลา/เหมาะสมกับผลงาน					
	รวมคะแนน					

ประชากรกับสิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากพอสมควรและมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ถ้าประชากรของประเทศไม่ตระหนักในปัญหานี้ ไม่เร่งอนุรักษ์ แก้ไขและพัฒนา ก็จะเป็นอันตรายต่อสังคมส่วนรวม ปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่ปรากฏพอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

1.1 มีการใช้ทรัพยากรดินไม่ถูกต้องเหมาะสม ทำให้สูญเสียความสมบูรณ์ใช้ไม่ถูกต้องกับสมรรถนะของดิน เช่น การเกิดดินจืด การชะล้างพังทลายของดิน การใช้ดินที่ทำที่อยู่อาศัย และการอุตสาหกรรม

1.2 ใช้ทรัพยากรน้ำไม่ถูกต้องและไม่ประหยัด เช่น น้ำเน่าเสีย

1.3 การใช้ทรัพยากรแร่สิ้นเปลือง มีการขุดขึ้นมาใช้อย่างรวดเร็วมากและไม่ประหยัด บางอย่างส่งออกในรูปแร่ดิบ การผลิตแร่อย่างไม่มีประสิทธิภาพ เช่น เหมืองแร่ที่ลำสนัย การไม่ประหยัดเชื้อเพลิง

1.4 มีการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ในอัตราสูงมาก ทั้งป่าบกและป่าชายเลน ปัจจุบันเสียพื้นที่ป่าไม้จนถึงขั้นวิกฤติ และก็ยังมีการบุกรุกอย่างต่อเนื่อง ทั้งเพื่อการเพาะปลูก และกิจการอื่นเพื่อเก็งกำไรในที่ดิน การทำสนามกอล์ฟ เป็นต้น ซึ่งเป็นอันตรายต่อ น้ำ ดิน และอากาศด้วย

2. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ปัญหาคูณภาพของสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับคุณภาพของชีวิตทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เป็นไปอย่างกว้างขวาง และเกิดอันตรายระยะยาวที่ยากจะแก้ไขได้หากสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงมาก ที่สำคัญได้แก่

2.1 มลพิษทางน้ำ มีการเน่าเสียของแหล่งน้ำ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง และแหล่งน้ำบาดาล เกิดจากการทิ้งขยะ ของเสียระบายน้ำเสียลงแหล่งน้ำ สารพิษจากการเกษตร เช่นยา ปุ๋ย สิ่งปฏิกูล ของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ในเมืองใหญ่ ๆ น้ำในคลองเน่าเสียเป็นส่วนใหญ่ แม่น้ำสายสำคัญ ๆ เช่น เจ้าพระยา ท่าจีน เริ่มเน่าเสียซึ่งถ้าปล่อยทิ้งไว้นาน ๆ ก็จะกระจายทั่วไป

2.2 มลพิษทางอากาศ ทำให้อากาศเสีย เป็นพิษต่อร่างกาย เกิดจากการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ โรงงาน คิวน์ เขม่า จากการเผาไหม้จากโรงงาน

2.3 มลพิษทางเสียง ได้แก่ เสียงที่ดังมากเป็นอันตรายต่อประสาทรับฟังเกิดจากยานพาหนะ เครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องขยายเสียง

2.4 มลพิษทางจักษุ ได้แก่ สิ่งที่ทำให้เกิดการขัดเคืองทางสายตา เช่น ขยะที่เรี่ยราด สิ่งก่อสร้างที่ทึบกรังรัง แสงสีที่ฉูดฉาดบาดตา กระจกสะท้อนแสง เป็นต้น

3. ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ที่สำคัญได้แก่

3.1 การรับเอาวัฒนธรรมที่เสียหายบางอย่างของต่างชาติเข้ามา เช่น การรักร่วมเพศ การแสดงความรักใคร่ในที่สาธารณะอย่างเปิดเผย

3.2 การแพร่กระจายของยาเสพติด ทั้งชนิดร้ายแรง และชนิดอ่อนต่างทำลายทรัพยากรบุคคล และก่อให้เกิดปัญหานานัปการ ทั้งในผู้ใหญ่และเยาวชนของชาติ

3.3 การทำลายโบราณสถาน โบราณวัตถุ ทำลายโดยไม่รู้คุณค่า เช่น ขุดค้นเจดีย์เพื่อค้นหาสิ่งที่มีค่า ตัดเศียรพระพุทธรูปที่มีค่า ขโมยโบราณวัตถุ ลักลอบส่งออก บุกรุกโบราณสถานเพื่อย่อยอาศัยและทำกิน

3.4 ค่านิยมที่ผิดถูกทำลายไป เช่น ความเอื้อเฟื้อ การมีเมตตา การมีน้ำใจที่ดีต่อกัน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม

1. การเพิ่มจำนวนประชากร ทำให้ต้องผลิตมากขึ้นเพราะบริโภคมากขึ้น สิ่งเหลือใช้ กากบฏีกูล สู่สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้ทรัพยากรย่อยหรือ สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง

2. การขยายตัวของชุมชนเมือง ชุมชนเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะประชากรเพิ่มมากขึ้นและมีการอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง เพื่อการอาชีพและการบริการพื้นฐานที่ดีกว่าทำให้เกิดแออัด แหล่งการค้า ตลาดสด โรงงานอุตสาหกรรม การทิ้งของเสียจากครัวเรือน และแหล่งต่าง ๆ ทำให้เกิดมลพิษด้านต่าง ๆ ในชุมชนเมือง

3. การก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ทำงานได้รวดเร็วขึ้น มากขึ้น ทำลายทรัพยากรได้เร็ว การเกิดสารกัมมันตรังสีรั่วไหล รถก๊าซ ขนวนระเบิด รถปล่อยก๊าซเสีย การเกิดภาวะเรือนกระจก ทำให้โลกร้อนขึ้น

4. การขาดความสำนึกตระหนักของประชาชน ทำให้ละเลยการอนุรักษ์ กอบโกยเพื่อประโยชน์ของตน โดยทำลายทรัพยากรและคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เช่น ป่า แร่ธาตุ ป่าชายเลน การปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำ

5. รัฐบาลขาดการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น การบังคับใช้กฎหมายให้เคร่งครัดในการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

แผนการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิชา สังคมศึกษา (ส 101)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง ประชากรกับเศรษฐกิจ

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การปรับตัวให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจเป็นความจำเป็นสำหรับคนทุกคนในสังคมยุคปัจจุบัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายลักษณะเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศไทยได้
2. ยกตัวอย่างปัญหาเศรษฐกิจของไทย และอภิปรายสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจได้
3. วิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้
4. วางโครงการและจัดทำโครงการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียนได้
5. ประเมินผลโครงการที่จัดทำขึ้นได้
6. สรุปความสำคัญของเศรษฐกิจที่มีต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ได้

เนื้อหา

ลักษณะทั่วไปของสภาพเศรษฐกิจไทย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ชี้นำเสนอ

1.1 ครูกระตุ้นความสนใจ โดยให้นักเรียนดูภาพปัญหาเศรษฐกิจเช่น ภาพประชากรของประเทศที่ยากจนในทวีปแอฟริกา ชุมชนแออัด ภูมิประเทศที่แห้งแล้ง ฯลฯ จากรูปภาพ สไลด์ แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด จะมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรและประเทศชาติอย่างไร

1.2 ครูให้นักเรียนช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียนแล้วนำเสนอในชั้นเรียนปัญหาที่ได้พบมีปัญหอะไรบ้าง

2. ขึ้นกำหนดจุดมุ่งหมาย

2.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ กำหนดบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มโดยไม่ซ้ำบทบาทหน้าที่เดิม ดังนี้

- คนที่ 1 ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม มีหน้าที่คอยประสานประโยชน์ของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มทำงานไปด้วยดี
- คนที่ 2 ทำหน้าที่เป็นผู้สรุปผลการเรียนรู้ มีหน้าที่ประสานงานในกลุ่มช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลง สรุปผลการทำงาน
- คนที่ 3 ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาข้อมูล มีหน้าที่หาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม
- คนที่ 4 ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ มีหน้าที่คอยเพิ่มเติมขยายความคิดความรู้จากการศึกษาค้นคว้า หรือการปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม
- คนที่ 5 ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย
- คนที่ 6 ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรืองานที่กำลังทำเหมือน ๆ กันและให้ทุกคนสามารถอธิบายได้เหมือนกัน

2.2 ทุกกลุ่มศึกษาเนื้อหาเรื่อง เศรษฐกิจ และปัญหาเศรษฐกิจในประเทศไทย แล้วนำมาร่วมพิจารณาปัญหาที่ได้นำเสนอเพื่อเรียงลำดับความสำคัญ และเป็นแนวทางในการวางแผนโครงการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียน

2.3 เมื่อทุกกลุ่มเลือกปัญหาได้ สมาชิกกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็น และเสนอโครงการที่จะจัดทำขึ้นรวมทั้งตั้งชื่อโครงการ

3. ขั้นวางแผน

3.1 ครูชี้แจงขั้นตอนในการวางแผนจัดทำโครงการ และแจกรูปแบบในการเขียนโครงการ เพื่อให้ศึกษาหาข้อมูลในการวางแผนโครงการ

3.2 นักเรียนภายในกลุ่มร่วมกันพิจารณาวางแผนการดำเนินการโดยครูคอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำโดยใช้คำถามเป็นแนวทาง เช่น

3.2.1 ทำไมจึงต้องจัดทำโครงการนี้

3.2.2 โครงการนี้มีผลดีอย่างไร

3.2.3 ใช้สถานที่ใดในการดำเนินงาน

3.2.4 ใช้เวลาในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

3.2.5 มีขั้นตอนในการดำเนินงานและมีวิธีการอย่างไร

3.2.6 ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

3.2.7 จะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานเป็นจำนวนเท่าใด

3.2.8 จะได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งใด ในด้านใดบ้าง

3.3 ทุกกลุ่มเสนอโครงการที่วางแผนต่อครู และครูร่วมพิจารณาโครงการของแต่ละกลุ่ม

4. ขั้นดำเนินการ

ทุกกลุ่มดำเนินงานตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ โดยมีครูคอยติดตามดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เมื่อมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้นต้องร่วมแก้ไข โดยที่นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาและแนะแนวทางให้เท่านั้น

5. ขั้นประเมินผล

ทุกกลุ่มรายงานผลการดำเนินงาน และเสนอผลงานให้สมาชิกทุกคนทราบโดยการอภิปราย จัดป้ายนิเทศ การแสดงผลงาน นักเรียนทุกคนวิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะการทำงานของแต่ละกลุ่ม และประเมินผลว่าโครงการที่กลุ่มของตนจัดทำขึ้นบรรลุจุดหมายหรือไม่เพียงใด

การอภิปรายและสรุปผล

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญและความจำเป็นในการปรับตนให้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

1. แต่ละกลุ่มตอบคำถาม
2. ตัวแทนกลุ่มรายงานผลและเสนอโครงการต่อเนื่อง
3. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปอีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนรู้

1. ภาพปัญหาประชากรในประเทศที่ยากจน ภาพภูมิประเทศที่แห้งแล้ง
2. รูปแบบการเขียนโครงการ
3. แบบฟอร์มในการเขียนโครงการ
4. หน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ
5. แบบประเมินโครงการ
6. แบบประเมินการทำงานกลุ่ม
7. แบบประเมินผลการจัดทำโครงการ
8. เอกสารประกอบการเรียนวิชา ส 101 (ประเทศของเรา 1)

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น
 - 1.1 การตอบคำถาม
 - 1.2 การอภิปราย
 - 1.3 การให้ข้อเสนอแนะ
 - 1.4 ความตั้งใจในการทำงาน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 คุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับ
 - 2.2 ความประหยัคในการเลือกวัสดุ

รูปแบบการเขียนโครงการ

- ชื่อโครงการ —————> บอกชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ
- หลักการและเหตุผล —————> บอกเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการนั้น
- วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย —————> การปฏิบัติงานครั้งนี้จะมีผลดีอย่างไรบ้าง
- สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการ —————> ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
- ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ —————> จะใช้เวลากี่วัน เริ่มงานวัน เดือน ปีใด
และจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีใด
- ขั้นตอนในการดำเนินการ —————> บอกถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการมีวิธีการ
อย่างไรบ้าง
- วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ —————> ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง (บอกรายละเอียด)
- งบประมาณในการดำเนินการ —————> จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร เป็นค่าใช้จ่ายใน
เรื่องใดบ้าง
- แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ —————> จะขอความช่วยเหลือจากใคร หรือจากหน่วย
งานใดบ้าง
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ —————> คาดว่าโครงการที่ทำจะสามารถแก้ปัญหาอะไร
ได้บ้าง และจะได้รับผลจากการดำเนินการ
ครั้งนี้มากน้อยเพียงใด

แบบฟอร์มการเขียนโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อโครงการ.....

1. หลักการและเหตุผล

1.1).....

1.2).....

2. วัตถุประสงค์

2.1).....

2.2).....

3. ผู้รับผิดชอบ

3.1).....3.3).....3.5).....

3.2).....3.4).....3.6).....

4. สถานที่ดำเนินการ.....

5. ระยะเวลาในการดำเนินการ เริ่มวันที่...เดือน.....พ.ศ.....

ถึงวันที่...เดือน.....พ.ศ.....

6. ขั้นตอนในการดำเนินการ

6.1).....

6.2).....

7. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้

7.1).....

7.2).....

8. งบประมาณ.....

9. แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ

.....

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....

10.1).....

10.2).....

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม

คนที่	ชื่อ - สกุล	บทบาทหน้าที่
1		<u>เป็นผู้นำกลุ่ม</u> มีหน้าที่คอยประสานประโยชน์ของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มทำงานไปด้วยดี
2		<u>เป็นผู้สรุปผลการเรียนรู้</u> มีหน้าที่ประสานงานในกลุ่ม ช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกข้อตกลงสรุปผลการทำงาน
3		<u>เป็นผู้จัดหาข้อมูล</u> มีหน้าที่หาเอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์กลุ่ม
4		<u>เป็นผู้ชี้แนะ</u> มีหน้าที่คอยเพิ่มเติมขยายความคิดความรู้จากการศึกษาค้นคว้า หรือการปฏิบัติการใด ๆ ก็ตาม
5		<u>เป็นผู้สังเกต</u> มีหน้าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย
6		<u>เป็นผู้ตรวจสอบ</u> มีหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มถึงความเข้าใจในเรื่องที่กำลังเรียน หรืองานที่กำลังทำเหมือน ๆ กันและให้ทุกคนอธิบายได้เหมือนกัน

แบบประเมินโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ○ หน้าข้อความที่เป็นจริงและระบายละเอียด
ในช่องว่างที่มีไว้

1. ชื่อโครงการ.....

2. โครงการที่จัดทำในครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่

☐ สำเร็จ

☐ ไม่สำเร็จ

3. ในการดำเนินงานครั้งนี้มีปัญหาด้านใดบ้าง

☐ ผู้ร่วมงาน

☐ งบประมาณ

☐ อุปกรณ์

☐ สถานที่

☐ เวลา

4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น (โปรดระบายละเอียดพร้อมทั้งวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่ม)

1. ปัญหา.....

วิธีการแก้ปัญหา.....

2. ปัญหา.....

วิธีการแก้ปัญหา.....

5. ผลงานที่ได้รับเหมาะสมกับงบประมาณ เวลาและแรงงานในการดำเนินงานหรือไม่

☐ เหมาะสม

☐ ไม่เหมาะสม

6. ภายในกลุ่มมีความร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด

☐ มาก

☐ ปานกลาง

☐ น้อย

7. โครงการที่จัดทำ นักเรียนคิดว่าควรมีโครงการต่อเนื่องอีกหรือไม่

☐ ควรมี

☐ ไม่ควรมี

ชื่อโครงการ.....

เหตุผลในการจัดทำ 1.....

2.....

(สำหรับผู้เรียน)

แบบประเมินการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชานในการทำงานกลุ่มครั้งนี้คือ
 ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ต้องปรับปรุง
2. ผู้สรุปผลงานคือ.....
 ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ต้องปรับปรุง
3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานกลุ่มเสร็จทันเวลาหรือไม่
☐ ทันเวลา ☐ ก่อนเวลา ☐ ไม่ทันเวลา
6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
 ถ้ามี ปัญหาคือ.....

 แนวทางในการแก้ปัญหา 1.....
 2.....
7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้ ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
8. การทำงานกลุ่มในครั้งนี้ พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็นอย่างไร
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ ปานกลาง ☐ ต้องปรับปรุง

แบบสรุปการประเมินโครงการ

(สำหรับผู้สอน)

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อโครงการที่จัดทำ.....

ตรวจสอบเมื่อ.....ผู้ตรวจสอบ.....

ลำดับที่	เรื่อง	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ต้องปรับปรุง (1)	รวม คะแนน
1	การปฏิบัติงาน 1.1 ความคิดริเริ่มในการวาง โครงการ 1.2 ความตั้งใจในการทำงาน 1.3 ทำงานเสร็จตามกำหนด 1.4 ความร่วมมือภายในกลุ่ม 1.5 ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามขั้นตอน					
2	การตรวจผลงาน 2.1 ผลงานที่ทำมีคุณภาพ 2.2 ผลงานที่ทำมีประโยชน์ 2.3 การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์อย่าง ประหยัด 2.4 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2.5 เวลา/เหมาะสมกับผลงาน					
	รวมคะแนน					

ประชากรกับเศรษฐกิจ

ลักษณะทั่วไปของสภาพเศรษฐกิจไทย

ประเทศไทยมีสาขาการผลิตที่สำคัญ คือ การเกษตร การอุตสาหกรรมและบริการ โดยผลผลิตทางด้านอุตสาหกรรมและการบริการมีมูลค่าสูงกว่าด้านการเกษตร แต่ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 55.6 ของประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน ซึ่งคาดว่าประเทศไทยจะพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรม (นิกส์) ในอนาคตอันใกล้

การเกษตรกรรม

เกษตรกรรมเป็นอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศและเป็นอาชีพดั้งเดิมที่ชาวไทยในชนบททำมาหากินเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวอาชีพเกษตรกรรมหมายถึงอาชีพการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ ประมง ทำป่าไม้ และเหมืองแร่ ซึ่งมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพการเพาะปลูก พืชที่ปลูกมากของไทยที่สำคัญ ได้แก่ พืชอาหาร พืชน้ำมัน พืชเส้นใย พืชสวน ผักผลไม้ ไม้ดอกและอื่น ๆ

1.1 การปลูกพืชอาหารที่สำคัญ ได้แก่

1.1.1 ข้าว ปลูกทุกภาค ทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ภาคที่ปลูกได้มากที่สุดได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะมีพื้นที่มากที่สุด รองลงมาได้แก่ภาคกลาง บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนใหญ่เป็นข้าวเจ้า สำหรับภาคเหนือมีผลผลิตต่อไร่สูงสุดเพราะส่วนใหญ่ทำนาได้ 2 ครั้ง ส่วนพื้นที่ที่เพาะปลูกน้อย ได้แก่ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก เพราะมีพื้นที่ไม่เหมาะสม

1.1.2 ข้าวโพด ปลูกมากในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นอาหารสัตว์ ส่วนใหญ่ส่งไปขายต่างประเทศ

1.1.3 มันสำปะหลัง ปัจจุบันปลูกมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ผลิตแป้ง อาหารสัตว์ ส่วนใหญ่ส่งไปขายต่างประเทศ

1.1.4 อ้อย ปลูกมากแถบจังหวัดสุพรรณบุรี กาญจนบุรี ลำปาง อุดรธานี ใช้ทำน้ำตาลทราย นับเป็นสินค้าออกที่สำคัญของไทย

1.2 การปลูกพืชน้ำมัน พืชน้ำมันเป็นพืชที่สามารถสกัดเอาน้ำมันออกมาได้มาก ที่สำคัญได้แก่ ถั่วเหลือง ปลูกมากในภาคเหนือ ถั่วลิสง ปลายัง ฝ้าย ปลูกมากในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มะพร้าวปลูกทั่วไปทุกภาค มากที่สุดที่เกาะสมุย

1.3 การปลูกพืชเส้นใย ที่สำคัญ คือ ปอกระเจา ปอแก้ว และฝ้าย ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปอแก้วปลูกมากในภาคอีสาน ส่วนปอกระเจาต้องมีน้ำจึงปลูกมากในภาคกลาง ฝ้ายปลูกมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางตอนบน ปัจจุบันผลิตได้ไม่พอใช้ภายในประเทศ เพราะอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยมีการพัฒนามาก

1.4 การปลูกพืชสวน พัก ผลไม้และไม้ดอก พืชสวนที่สำคัญ ได้แก่หอม กระเทียม มะเขือเทศ ปลูกมากในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน่อไม้ปลูกมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ผลไม้ทั่วไปทุกภาค ส่วนไม้ตัดดอกอยู่บริเวณชานเมืองกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่

1.5 พืชอื่น ๆ ที่สำคัญ คือ ยางพารา ซึ่งทำรายได้ให้แก่ประเทศรองจากข้าว ปลูกมากในภาคใต้และภาคตะวันออก ยาสูบปลูกมากในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใบชา ปลูกมากในภาคเหนือบริเวณที่สูง ส่วนกาแฟปลูกมากบริเวณภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไป

2. การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงเพื่อการบริโภคและการค้า การเลี้ยงสัตว์ของไทยได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว มีการเลี้ยงกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ที่สำคัญได้แก่

2.1 โค เลี้ยงมากทั้งพันธุ์เนื้อและพันธุ์นม ปัจจุบันรัฐบาลได้มีการส่งเสริมให้เลี้ยงพันธุ์ผสมระหว่างพันธุ์พื้นเมืองกับพันธุ์ต่างประเทศ มีการเลี้ยงกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคตะวันตกและภาคกลางบางส่วนที่เป็นที่สูง

2.2 กระบือ เลี้ยงมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางตอนบน เพื่อใช้งาน

2.3 สุกร นิยมเลี้ยงกันในครัวเรือนทั่วไป และเลี้ยงเป็นฟาร์มขนาดใหญ่มีมากในจังหวัดบริเวณใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เลี้ยงเพื่อบริโภคภายในประเทศ

2.4 สัตว์ปีก ได้แก่ เป็ด ไก่ ห่าน เลี้ยงเพื่อเอาเนื้อ หรือไข่ม้วนไปตามครัวเรือน ปัจจุบันมีการเลี้ยงเป็นอุตสาหกรรมและสามารถส่งออกได้มาก เขตที่เลี้ยงมาก ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคกลาง และเขตตามชายฝั่งทะเล

3. การทำป่าน้ำมัน แต่เดิมไม้สักของไทยมีชื่อเสียงในตลาดโลกและนำรายได้สู่ประเทศได้มาก ปัจจุบันลดน้อยลงมาก เพราะป่าน้ำมันถูกบุกรุกทำลายไปมาก มีการถางป่าทำไร่ และการสร้างอ่างเก็บน้ำและเขื่อน ไม้ที่ทำรายได้สูงสุดในปัจจุบันคือ ไม้ยาง ผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูปในรูปไม้อัด ไม้กระดาน ฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ

4. การประมง มีทั้งการประมงน้ำจืดและน้ำเค็ม รวมถึงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วย ผลิตภัณฑ์จากประมงน้ำเค็มเป็นสินค้าเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย ทำรายได้พอ ๆ กับข้าวและยางพารา

4.1 การประมงน้ำจืด มีทั่วไปตามแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น บึงบอระเพ็ด กว๊านพะเยา หนองหาน แหล่งน้ำชลประทานต่าง ๆ ภาคกลางจับสัตว์น้ำได้มากที่สุด รองลงไปคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือแถบแม่น้ำมูล ชี โขง ปัจจุบันมีการเพาะเลี้ยงตามบ่อมากทั้ง กุ้ง และปลา ส่วนใหญ่ใช้บริโภคภายในประเทศ

4.2 การประมงน้ำเค็ม ทำมากบริเวณอ่าวไทย ฟังทะเลอันดามัน นอกจากใช้บริโภคในประเทศแล้วยังมีการส่งออกเป็นจำนวนมากอีกด้วย

5. การทำเหมืองแร่ ประเทศไทยมีความสมบูรณ์ของแร่ธาตุปานกลาง แร่ที่ผลิตได้มากที่สำคัญได้แก่

5.1 แร่โลหะ ที่สำคัญที่สุดคือ ดีบุก ผลิตได้เป็นอันดับ 3 ของโลก ผลิตมากที่สุดที่ภูเก็ต พังงา นครศรีธรรมราช แร่เหล็กมีมากในภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคใต้ และภาคกลาง แร่ขุลแพร่มผลิตมากที่จังหวัดเชียงราย นครศรีธรรมราช ระนอง กาญจนบุรี

5.2 แร่โลหะ ที่สำคัญได้แก่ยิบซัม ใช้ในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ แหล่งผลิตที่สำคัญคือ พิจิตร นครสวรรค์ ฟลูออไรด์ใช้ในอุตสาหกรรมเคมี อะลูมิเนียม ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นผู้ผลิตฟลูออไรด์ที่สำคัญของโลก แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่ ลำพูน เชียงใหม่

5.3 แร่เชื้อเพลิง ที่สำคัญคือลิกไนต์ พบมากที่ลำปาง กระบี่ ก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน มีมากที่อ่าวไทย

การอุตสาหกรรม

การอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นการแปรรูปวัตถุดิบเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือถึงสำเร็จรูป โดยใช้เครื่องจักรเข้าช่วยในรูปต่าง ๆ การอุตสาหกรรมของไทยขยายตัวมากในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา เริ่มจากการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ จนปัจจุบันสามารถผลิตเพื่อการส่งออกแข่งขันกับต่างประเทศ อุตสาหกรรมภายในประเทศแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. อุตสาหกรรมการเกษตร ได้แก่ การสีข้าว ผลิตภัณณ์มันสำปะหลัง พอกบอ อัดบอ อาหารกระป๋อง อาหารสัตว์ ทำยางแท่ง ยางแผ่น
 2. อุตสาหกรรมสิ่งทอ ได้แก่ การปั่นด้าย ทอผ้า ทอกระสอบ เสื้อผ้าสำเร็จรูป
 3. อุตสาหกรรมเกี่ยวกับไม้ ได้แก่ โรงเลื่อย ไม้อัด ไม้บาร์เกต ผลิตภัณณ์กระดาษ เฟอร์นิเจอร์
 4. อุตสาหกรรมแปรรูปแร่ ได้แก่ การแต่งแร่ การถลุงแร่ บูนซีเมนต์ เครื่องสุญญากาศ และวัสดุก่อสร้าง
 5. อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ สายไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า แผงวงจรไฟฟ้า
 6. อุตสาหกรรมเคมี ได้แก่ การกลั่นน้ำมัน การแยกก๊าซธรรมชาติ ปิโตรเคมี ผลิตภัณณ์เภสัชกรรม
 7. อุตสาหกรรมเครื่องโลหะ ได้แก่ การผลิตชิ้นส่วนเครื่องจักร เครื่องยนต์ การประกอบรถยนต์ รถจักรยานยนต์
- สินค้าอุตสาหกรรมที่ไทยส่งขายแข่งขันในตลาดโลกที่สำคัญ ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องหนัง เครื่องประดับ อัญมณี แผงวงจรไฟฟ้า และอาหารกระป๋อง เป็นต้น

การพาณิชย์กรรม

การพาณิชย์กรรม หมายถึง การซื้อขายแลกเปลี่ยนและบริการต่าง ๆ แบ่งเป็นการค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศ

1. การค้าภายในประเทศ เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการตามท้องถิ่นภายในประเทศ มีทั้งขายปลีก และขายส่ง ปัจจุบันมีห้างสรรพสินค้า หรือศูนย์การค้าที่มีสินค้าชนิด

ต่าง ๆ มากมายในอาคารเดียวกัน เป็นที่นิยมกันในเมืองใหญ่

2. การค้าระหว่างประเทศ หมายถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศกับประเทศ สินค้าออกที่สำคัญ คือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด ยางพารา สินค้าที่เริ่มมีความสำคัญมากขึ้นทุกที คือสินค้าอุตสาหกรรม ได้แก่ สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า เครื่องหนัง อัญมณี สินค้าเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องยนต์ น้ำมัน เชื้อเพลิง ปรากฏว่าสินค้าออกมีมูลค่าน้อยกว่าสินค้าเข้ามากทำให้ขาดดุลการค้ามากทุกปี

การบริการ

อาชีพบริการ มีมากมาย เช่น การคมนาคมขนส่งทั้งภายในและระหว่างประเทศ การท่องเที่ยว และการโรงแรม การบันเทิง การบริการด้านสาธารณสุขโรค เช่น ไฟฟ้า ประปา การแพทย์ สาธารณสุข และการบริการด้านการศึกษา เป็นต้น

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายสามารถ ชื่อสกุล สุขาวงษ์

เกิดวันที่ 5 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช 2496

สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 250 ถนนนางพิม ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมือง
จังหวัดสุพรรณบุรี 72000

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 6

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนสงวนหญิงจังหวัดสุพรรณบุรี ถนนประชาธิปไตย
ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 72000

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. 2513 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางปลาม้า "สูงสุมาลคุณวิทย์"
อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ปี พ.ศ. 2519 จบปริญญาการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก

ปี พ.ศ. 2537 จบปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทน
ในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา
ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

บทคัดย่อ
ของ
สามารถ สุขาวงษ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา
ตุลาคม 2537

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า"สูงสุमारพุดงวิทย" อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 จำนวน 84 คนแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 42 คน และกลุ่มควบคุม 42 คน กลุ่มทดลองสอนด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกลุ่มควบคุมสอนโดยการสอนตามคู่มือครูระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แผนการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ แผนการสอนตามคู่มือครู แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น .74 แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม มีค่าความเชื่อมั่น .85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t - test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนภายในกลุ่มทดลอง และภายในกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

213

A COMPARISON OF LEARNING ACHIEVEMENT, GROUP WORK BEHAVIOR AND
RETENTION OF MATHAYOM SUKSA I STUDENTS IN SOCIAL STUDIES
THROUGH THE PROJECT WITH COOPERATIVE LEARNING

AN ABSTRACT

BY

SAMART SUKHAWONG

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master
of Education degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University

October 1994

The purpose of this study was to compare Mathayom Suksa I students' achievement, group work behavior and retention in learning social studies through the project with cooperative learning.

The sample in this study consisted of 84 Mathayom Suksa I students of Bangplama Soongsumarnphadungwit School, Amphoe Bangplama Suphanburi, during the first semester of the 1994 academic year. The students were equally divided into the experimental and control groups. The experimental group was treated with cooperative learning, whereas the control group was taught through methods in the teacher's manual. The experiment took sixteen periods, each period was 50 minutes. The randomized control group pretest - posttest design was used in the study.

The instruments used to collect data were the project of cooperative learning lesson plans and teacher's manual lesson plans, the achievement test (reliability = .74), the group work behavior test (reliability = .85). The t - test was used to analyze the obtained data.

The results of this study revealed that achievement, in social studies of the experimental and control groups was significantly different at the .05 level. The group work behavior of the experimental and control groups was also significantly different at the .05 level and the retention in the group was not significantly different at the .05 level.